

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

Nr ewid.: 38/2002/P/01/177/KNO

KNO/ENK-41003-2001

INFORMACJA

**o wynikach kontroli wypełniania przez Telewizję Polską S.A.
obowiązków nadawcy publicznego**

CZEŚĆ OGÓLNA

I. Charakterystyka kontroli	1
II. Synteza ustaleń kontroli i ocena kontrolowanej działalności	3
III. Wnioski	8

CZEŚĆ SZCZEGÓŁOWA

IV. Charakterystyka stanu prawnego w zakresie kontrolowanej działalności	9
V. Istotne ustalenia kontroli	21
A. Realizowanie przez publiczną telewizję niektórych obowiązków wynikających z ustawy o radiofonii i telewizji	21
1. Dostarczanie informacji	21
2. Realizacja obowiązków wynikających z art. 21 ustawy o radiofonii i telewizji	27
3. Umożliwianie naczelnym organom państwowym bezpośredniej prezentacji oraz wyjaśniania polityki państwa	31
4. Umożliwianie partiom politycznym przedstawiania stanowiska w węzłowych sprawach publicznych	33
5. Oceny oferty programowej telewizji publicznej	36
6. Współdziałanie organów Spółki TVP S.A. z Radą Programową	45
B. Reformy wewnętrzne w Spółce TVP S.A.	46
1. Założenia reformy Spółki TVP S.A. prowadzonej od stycznia 2000 r.	46
2. Wprowadzanie zmian w systemie organizacyjnym i ekonomiczno – finansowym Spółki TVP S.A.	48
3. Restrukturyzacja zatrudnienia w Spółce TVP S.A. i przestrzeganie praw pracowniczych przy dokonywaniu zwolnień grupowych	49
4. Koszty ponoszone przez Spółkę TVP S.A. dotyczące niektórych wynagrodzeń i dodatkowych świadczeń członków Zarządu	51
C. Analiza danych ekonomiczno – finansowych Spółki TVP S.A. w okresie od 1998 r. do 30 czerwca 2001 r.	52
D. Zasady i tryb dokonywania zakupu towarów i usług w Spółce TVP S.A. oraz przestrzeganie przepisów ustawy o zamówieniach publicznych	54
VI. Przebieg postępowania kontrolnego i działania podjęte po zakończeniu kontroli	60

CZEŚĆ OGÓLNA

I. Charakterystyka kontroli

1. Kontrola P/01/177 pn. „Wypełnianie przez Telewizję Polską S.A. obowiązków nadawcy publicznego” podjęta na zlecenie Komisji Kultury i Środków Przekazu Sejmu RP, została przeprowadzona w okresie od 6 czerwca do 7 września 2001 r. przez Departament Edukacji, Nauki i Kultury Najwyższej Izby Kontroli¹.

2. Celem kontroli było dokonanie oceny:

- wykonywania przez spółkę Telewizja Polska S.A. obowiązków określonych w ustawie z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji².
- sytuacji Spółki w okresie przeprowadzania wewnętrznych reform organizacyjno – ekonomicznych,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych³
- respektowania praw pracowniczych przy przeprowadzaniu zwolnień grupowych.

Kontrolę przeprowadzono pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności⁴ w Zakładzie Głównym Spółki Telewizja Polska S.A. w Warszawie. W zakresie realizacji zadań programowych TVP S.A., badaniami kontrolnymi objęto rok 2000 i I połowę 2001 r. (dla porównania przedstawiono także niektóre dane dotyczące 1999 r.), natomiast sytuacja ekonomiczno - finansowa Spółki została przedstawiona na podstawie wyników uzyskanych przez TVP S.A. w latach 1998-2000 (niektóre dane dotyczyły także I półrocza 2001 r.).

Tematyka kontroli obejmowała:

- realizowanie przez spółkę Telewizja Polska S.A. konstytucyjnego prawa obywateli do informacji;
- wykonywanie obowiązków nadawcy publicznego wynikających z przepisów ustawy o radiofonii i telewizji;
- współdziałanie pomiędzy organami Spółki TVP S.A. w zakresie planowania i realizowania działalności programowej;
- przestrzeganie przepisów ustawy o zamówieniach publicznych przy dokonywaniu zakupu towarów i usług;
- efekty zmian organizacyjnych i ekonomiczno-finansowych wprowadzonych w ramach reformy TVP S.A.;
- przestrzeganie praw pracowniczych przy prowadzeniu zwolnień grupowych.

Kontrola została przeprowadzona na zlecenie Komisji Kultury i Środków Przekazu Sejmu RP (pismo z dnia 17 stycznia 2001 r. nr KSP-1800-4-2001). Komisja uwzględniła w ten sposób wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich /RPO/, który uznał za celowe zbadanie w trybie kontroli zasadności zarzutów stawianych telewizji publicznej przez Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich (SDP).

Zarząd SDP, powołując się na badania CBOS-u z maja 2000 r., zwrócił się do RPO o interwencję w sprawie łamania przez TVP S.A. konstytucyjnego prawa obywateli do informacji. Zarzucił nieprzestrzeganie przez TVP S.A. art. 21 ustawy o radiofonii

¹ Informację o wynikach tej kontroli opracował Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego, który został utworzony zgodnie z zarządzeniem Nr 3 z dnia 12 września 2001 r. Marszałka Sejmu w sprawie nadania Statutu Najwyższej Izbie Kontroli, i który przejął zadania Departamentu Edukacji, Nauki i Kultury.

² Jednolity tekst Dz.U. z 2001 r. Nr 101, poz. 1114 i Nr 154, poz. 1800

³ Jednolity tekst Dz. U. z 1998 r. Nr 119, poz. 773 ze zm.

⁴ Zgodnie z art. 5 ust.1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 85, poz. 937 ze zm.)

i telewizji określającego zadania telewizji publicznej oraz preferowanie przez Spółkę programów o charakterze komercyjnym. Dziennikarze domagali się interwencji RPO w sprawie łamania praw pracowniczych i wzrostu biurokracji w TVP S.A. Wskazano na wzrost zatrudnienia w części administracyjnej Spółki i objęcie zwolnieniami grupowymi głównie dziennikarzy. Zwrócono również uwagę na nieprzestrzeganie przez TVP S.A. przepisów ustawy o zamówieniach publicznych mimo korzystania przez telewizję ze środków publicznych pochodzących z abonamentu.

Komisja Kultury i Środków Przekazu Sejmu RP w zleceniu przekazanym Prezesowi NIK uznała, że kontrola powinna rozstrzygnąć, czy uzasadnione są wymienione wyżej zarzuty stawiane telewizji publicznej.

Przed zleceniem kontroli na posiedzeniu w dniu 10 października 2000 r. Komisja Kultury i Środków Przekazu Sejmu RP wskazywała w przyjętej opinii na brak czytelnych kryteriów ocen wypełniania „misji” przez telewizję publiczną. Na tym samym posiedzeniu Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji omawiając katalog ustawowych powinności telewizji publicznej, stwierdził m. in. że w znacznej części przypadków nie ma narzędzi do bezpośredniego egzekwowania tych obowiązków.

3. Telewizja Polska S.A. działa w formie jednoosobowej spółki akcyjnej Skarbu Państwa powołanej w dniu 31 grudnia 1993 r.⁵ W walnym zgromadzeniu Skarb Państwa reprezentowany jest przez Ministra Skarbu Państwa.

W skład przedsiębiorstwa TVP S.A. wchodzi Zakład Główny i 12 Oddziałów Terenowych: Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Rzeszów, Szczecin, Warszawa i Wrocław.

W 2000 r. Telewizja publiczna nadawała dwa programy ogólnopolskie, 12 programów regionalnych oraz jeden program przeznaczony dla odbiorców za granicą pod nazwą TV Polonia. Do nadawania programu TVP1, Telewizja Polska S.A. wykorzystywała 170 kanałów, a program ten docierał drogą naziemną do 99,0% ludności kraju. Program TVP 2 wykorzystywał 159 kanałów i docierał do 98,5% ludności. Program 12 Oddziałów Telewizji Polskiej S.A. przy wykorzystaniu 20 kanałów docierał do 63,0% ludności. Pokrycie powierzchniowe programem TVP1 wynosiło 97,8%, programem TVP2 - 97,3% i programem regionalnym - 42,1%⁶.

W wyniku wprowadzanej od stycznia 2000 r. reformy organizacyjnej i ekonomiczno-finansowej w TVP S.A. nastąpiło oddzielenie programowania od produkcji audycji. Wyodrębniono jednostki budżetowane, jednostki samofinansujące oraz jednostki o mieszanym źródle finansowania. Anteny ogólnokrajowe stały się jednostkami nadawczymi, zamawiającymi audycje w wewnętrznych agencjach producenckich (u producentów wewnętrznych), w oddziałach terenowych oraz u producentów zewnętrznych. Zgodnie z założeniami reformy produkcja audycji w agencjach producenckich realizowana była na zasadach wprowadzonego wewnętrznego systemu producenckiego.

Od 1 stycznia 2001 r. rozpoczęto wdrażanie nowych elementów zintegrowanego systemu informatycznego SAP R/3 w Zakładzie Głównym TVP S.A. wspomagającego procesy zarządzania przedsiębiorstwem. Przesunięcie terminu wdrożenia niektórych modułów tego systemu utrudniało bieżącą analizę kosztów rodzajowych w poszczególnych dziedzinach działalności Spółki. Nie został z tego powodu zrealizowany także obowiązek prowadzenia przez Biuro Polityki i Koordynacji Programowej zbiorczego rejestru

⁵ Od dnia 26 czerwca 1998 r. Prezesem Zarządu TVP S.A. jest Robert Kwiatkowski, natomiast Przewodniczącym Rady Nadzorczej Spółki TVP S.A. - Witold Knychalski. Skład osobowy Zarządu i Rady Nadzorczej TVP S.A. w okresie objętym kontrolą przedstawiono w załączniku nr 1 do niniejszej Informacji.

⁶ Na podstawie „Informacji o podstawowych problemach radiofonii i telewizji” przedstawionej przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji w marcu 2001 r.

porozumień i umów dotyczących produkcji audycji, co w ocenie NIK utrudniało koordynowanie działalności programowej Spółki.

II. Synteza ustaleń kontroli

1. Kontrola telewizji publicznej z punktu widzenia wypełniania ustawowych obowiązków związanych z rodzajem i jakością emitowanego programu nie była dotychczas prowadzona przez Najwyższą Izbę Kontroli. Badania kontrolne w tej dziedzinie podjęte przez NIK w czerwcu 2001 r. na zlecenie Komisji Kultury i Środków Przekazu Sejmu RP były prowadzone na podstawie dokumentacji dotyczącej programu telewizyjnego w znacznej części pochodzącej od nadawcy, tzn. informacji o ilości i czasie nadawania poszczególnych rodzajów audycji, sondaży na temat ich oglądalności oraz na podstawie sporadycznie dokonywanych przez różne jednostki opracowań i analiz⁷.

W wyniku kontroli potwierdziły się częściowo zarzuty stawiane telewizji publicznej przez Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich. Zebrane materiały wskazywały na występowanie przypadków nieprawidłowego realizowania obowiązków ustawowych, dotyczących m. in. nierzetelnego, nieobiektywnego lub niewyczerpującego informowania widzów. Stwierdzono także preferowanie przez TVP S.A. audycji o charakterze komercyjnym, co - w ocenie NIK - nie sprzyjało realizacji powinności ustawowych telewizji publicznej dotyczących nadawanego programu, określonych w art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. W odniesieniu do większości nabywanych przez TVP S.A. towarów i usług nie były stosowane przepisy ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych, co - w ocenie NIK - było działaniem nielegalnym. W związku z prowadzoną w TVP S.A. reformą organizacyjno-ekonomiczną rozpoczęto w 2001 r. zwolnienia grupowe pracowników, powodując m. in. niekorzystne zmiany w strukturze zatrudnienia przez zwiększenie udziału pracowników administracyjno – biurowych, kosztem etatów dziennikarskich. Nie stwierdzono natomiast uchybień formalnych przy prowadzeniu zwolnień grupowych.

2. Telewizja Polska S.A. realizując zadania dotyczące dostarczania informacji, wynikające z art. 61 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁸ oraz z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji⁹, zwanej dalej „ustawą o radiofonii i telewizji” wyemitowała w 2000 r. w Programie 1¹⁰ programy informacyjne i publicystyczne (obejmujące film dokumentalny, reportaże, felietony, magazyny, dyskusje, wywiady, debaty, wykłady, prelekcje, komentarze i serwisy informacyjne TVP) trwające łącznie 3.113,1 godzin, tj. 40,8% ogólnego czasu nadawania, natomiast w Programie 2 - 1.971,7 godzin tj. 29,2% czasu antenowego. W 1999 r. czas nadawania tego typu programów w pasmach

⁷ W kontroli wykorzystano m. in. oceny niektórych programów sporządzone przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, uchwały i inne materiały Rady Programowej TVP S.A., opracowania jednostek organizacyjnych TVP S.A.: Ośrodka Szkolenia - Akademii Telewizyjnej oraz Biura Polityki i Koordynacji Programowej.

⁸ Konstytucja RP gwarantuje prawo obywateli do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne.

⁹ Do zadań publicznej radiofonii i telewizji należy: dostarczanie informacji, udostępnianie dóbr kultury i sztuki, ułatwianie korzystania z oświaty i dorobku nauki, upowszechnianie edukacji obywatelskiej, dostarczanie rozrywki, a także popieranie krajowej twórczości audiowizualnej.

¹⁰ Program 1 i Program 2 są jednostkami organizacyjnymi Spółki TVP S.A., które nadają programy telewizyjne określane w dalszej części niniejszej Informacji odpowiednio jako „TVP 1” i „TVP 2”.

ogólnokrajowych telewizji publicznej kształtował się na zbliżonym poziomie. W latach 1999 – 2001 odnotowano jednak spadek oglądalności niektórych programów informacyjnych, ale były także audycje cieszące się rosnącą popularnością. (opis str. 21 i 26)

Rada Programowa TVP S.A.¹¹ stwierdziła, że w niektórych programach informowano obywateli w sposób nierzetelny i nieobiektywny. Podobne zarzuty formułowano pod adresem TVP S.A. także w skargach kierowanych do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Natomiast w badaniach Ośrodka Badania Opinii Publicznej (OBOP) i Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) odnotowywano w latach 1999-2000 pozytywne opinie przeważającej części widzów na temat programów o charakterze informacyjnym, które jednocześnie były najwyżej oceniane spośród oferty programowej TVP S.A. (opis str. 21 - 27)

3. Realizując w latach 1999 – 2001 (I półrocze) obowiązki określone w art. 21 ustawy o radiofonii i telewizji, TVP S.A. emitowała w programach TVP 1 i TVP 2 oraz w TV Polonia programy służące popieraniu twórczości artystycznej, literackiej, naukowej oraz działalności oświatowej, służące upowszechnianiu wiedzy o języku polskim, rozwojowi kultury, nauki i oświaty, ze szczególnym uwzględnieniem polskiego dorobku intelektualnego i artystycznego, służące umacnianiu rodziny, kształtowaniu postaw prozdrowotnych, zwalczaniu patologii społecznych i uwzględniających potrzeby mniejszości narodowych i grup etnicznych. Ponadto w TV Polonia tworzono i udostępniano programy edukacyjne na użytek środowisk polonijnych oraz Polaków zamieszkałych za granicą. Udział ww. programów w łącznym czasie antenowym premier programu TVP 1 (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej), wyniósł: w 1999 r. - 34,6%, w 2000 r. – 37,3%, a w I półroczu 2001 r. – 29,0%. W programie TVP 2 emisja tego typu audycji w badanym okresie stanowiła odpowiednio: 31,5%, 27,5% i 28,3 %, a w TV Polonia: 34,1%, 37,4% i 29,9% w odniesieniu do łącznego czasu nadawania.

W ocenie NIK, malejące wskaźniki dotyczące czasu nadawania programów służących rozwojowi kultury, nauki i oświaty, umacnianiu rodziny oraz kształtowaniu postaw prozdrowotnych, a także emisja znacznej ich części poza godzinami najlepszej oglądalności, wskazują na nasilenie się tendencji komercjalizacji działań programowych TVP S.A. kosztem wypełniania jej ustawowych obowiązków. Najwyższa Izba Kontroli podziela w tym zakresie krytyczną ocenę Rady Programowej TVP S.A. wskazującą na uzależnienie telewizji publicznej od mechanizmów rynku reklamowego oraz preferowanie zysku, który staje się ważniejszy od istotnej jakości programów¹². (opis str. 27 – 31 i 37 - 38)

4. Z informacji uzyskanych z Kancelarii: Marszałków Sejmu i Senatu, Prezydenta RP i Prezesa Rady Ministrów RP wynika, że w odniesieniu do Marszałka Sejmu, Prezydenta RP i Prezesa Rady Ministrów, TVP S.A. w sposób właściwy wywiązywała się z obowiązków określonych w art. 22 ust. 2 ustawy o radiofonii i telewizji, natomiast istotne zastrzeżenia w tej kwestii zgłosił Dyrektor Centrum Prasowego Senatu w imieniu Marszałka Senatu. Z kolei Rzecznik Prasowy Rządu

¹¹ Organ podejmujący uchwały zawierające oceny poziomu i jakości programu bieżącego oraz programów ramowych powoływany przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji.

¹² Por. rezolucję Rady Programowej TVP S.A. przyjętą w dniu 23 kwietnia 2001 r. na konferencji poświęconej realizacji misji TVP S.A. jako nadawcy publicznego

w imieniu Prezesa Rady Ministrów negatywnie ocenił sposób prezentacji przez Telewizję Polską S.A. w roku 2000 i w pierwszym półroczu 2001 r., codziennych działań Premiera i Rządu w serwisach informacyjnych oraz wyjaśnianie jego polityki w programach publicystycznych. (opis str. 31 - 33)

5. Z niektórych skarg kierowanych do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji wynikało, że TVP S.A. nie zawsze stwarzała partiom politycznym możliwości przedstawienia stanowiska w węzłowych sprawach publicznych, do czego była zobowiązana zgodnie z art. 23 ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji.

Przeprowadzona przez NIK analiza korespondencji skargowej Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji wskazywała także, że Rada nie zajmowała stanowiska wobec skarg przedstawicieli partii politycznych i odpowiedzi udzielanych przez TVP S.A. (opis str. 33 - 36)

6. W czasie kontroli dokonano przeglądu ocen i analiz działalności programowej TVP S.A., które w wielu aspektach różniły się między sobą, zarówno ze względu na metodologię badań, jak również w związku z różnym usytuowaniem zajmujących się tą dziedziną podmiotów. Nie podważając obiektywizmu i profesjonalizmu dokonywanych analiz, należy jednak mieć na uwadze, że inaczej wypowiadają się w tych sprawach instytucje, którym TVP S.A. zleciła taką pracę, inaczej podmioty funkcjonujące w strukturze TVP S.A., a jeszcze inaczej niezależne media i instytucje państwowe wykonujące takie zadania w ramach ustawowych obowiązków. Na rozbieżności te mają często wpływ także czynniki natury politycznej, co niewątpliwie utrudnia obiektywny osąd.

Kontrola wykazała, że Rada Programowa TVP S.A., która na podstawie art. 28a ust. 3 ustawy o radiofonii i telewizji podejmowała uchwały zawierające oceny poziomu i jakości programu bieżącego oraz programów ramowych, formułowała często pod ich adresem szereg krytycznych opinii i deklaracji. Rada Nadzorcza zapoznawała się kilkakrotnie z uchwałami Rady Programowej, przekazując je do Zarządu TVP S.A. celem zajęcia stanowiska. Uchwały zawierające postulaty pod adresem Zarządu TVP S.A., - jak to wynika z protokołów posiedzeń Zarządu - nie były przedmiotem obrad tego organu Spółki.

Sformułowania generalnej oceny wypełniania przez TVP S.A. obowiązków nadawcy publicznego nie podjęła się dotychczas Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji jako konstytucyjny organ państwowy właściwy w sprawach radiofonii i telewizji, powołując się m. in. na niewystarczające rozwiązania ustawowe, które nie stwarzają czytelnych kryteriów, umożliwiających ocenę, czy w dostatecznym stopniu wypełniana jest misja przez telewizję publiczną. (opis str. 36 - 45)

7. Z ustaleń kontroli wynika, że Statut Spółki TVP S.A. zawiera postanowienia niezgodne z ustawą o radiofonii i telewizji, dotyczące m. in. usytuowania i kompetencji Rady Programowej, a także reprezentacji Skarbu Państwa w walnym zgromadzeniu. Pomimo kilkakrotnego zwracania się Zarządu TVP S.A. i Rady Programowej do Ministra Skarbu Państwa, nie udało się doprowadzić do zmian w Statucie, a w konsekwencji także w Regulaminie Rady Programowej.

W ocenie NIK - niezgodność regulacji wewnętrznych dotyczących usytuowania i kompetencji Rady Programowej z uregulowaniami ustawowymi, stanowią jedną z przyczyn niewystarczającego współdziałania pomiędzy

organami Spółki, tj. Zarządem i Radą Nadzorczą, a Radą Programową. (opis str. 45 - 46)

8. Wzrost konkurencji na rynku reklam i związany z tym spadek przychodów Spółki oraz realny spadek wpływów z opłat abonamentowych spowodowały konieczność kontynuowania przez TVP S.A. rozpoczętych w latach poprzednich intensywnych prac zmierzających do racjonalizacji kosztów, dostosowania struktur organizacyjnych i działania telewizji publicznej do zmienionych warunków funkcjonowania na rynku mediów.

Wyniki ekonomiczno-finansowe TVP S.A. uzyskane po pierwszym roku wprowadzenia reformy wskazują, że podjęte i realizowane działania nie przyniosły zamierzonych efektów w zakresie gospodarowania środkami finansowymi.

W 2000 r. nastąpiło pogorszenie sytuacji ekonomiczno-finansowej Spółki w porównaniu do lat 1998 – 1999. W ocenie NIK, było to spowodowane spadkiem przychodów o 2,0 % (33.943,5 tys. zł) w porównaniu do roku poprzedniego, przy jednoczesnym nieproporcjonalnym wzroście kosztów o 12,3 % (169.120,4 tys. zł). Wypracowany w 2000 r. zysk brutto w kwocie 30.183,3 tys. zł był niższy od zysku osiągniętego w 1998 r. o 134.944,8 tys. zł, a w porównaniu do 1999 r. niższy o 189.024,0 tys. zł tj. odpowiednio o 81,7% i 86,2%. Zysk netto za 2000 r. wynosił 10.036,5 tys. zł i był niższy od wypracowanego za 1998 r. o 83.314,9 tys. zł tj. o 89,2%, a od zysku za 1999 r. o 122.605,6 tys. zł tj. o 92,4%. Ponadto w ocenie biegłego rewidenta badającego bilans spółki za 2000 r., przy zastosowaniu analogicznych zasad rachunkowości jak w 1999 r., strata netto w 2000 r. wyniosłaby 68.470,8 tys. zł. W konsekwencji w 2000 roku w porównaniu do lat poprzednich uległy znacznemu obniżeniu wskaźniki rentowności: majątku (zysk netto/suma aktywów) z 9,03% w 1998 r. do 0,83%, kapitału własnego (zysk netto/kapitał własny) odpowiednio z 11,81% do 1,11%, sprzedaży (zysk netto/przychody) z 10,08% do 0,64%.

Zarząd TVP S.A. nie podjął dostatecznych środków dyscyplinujących jednostki organizacyjne przy wydatkowaniu środków zaplanowanych w planie ekonomiczno-finansowym spółki na 2000 r. na pokrycie kosztów ich działalności. W 2000 r. 21 jednostek organizacyjnych przekroczyło zaplanowane koszty o łączną kwotę 127.980,2 tys. zł.

Na kompleksową ocenę przez NIK efektów zmian systemowych i organizacyjnych wprowadzanych od początku 2000 r. w TVP S.A. jest jednak za wcześnie, ponieważ w okresie objętym kontrolą nie zostały zakończone wszystkie zaplanowane działania. (opis str. 52 - 54)

9. W latach 1998 – 2001 (I półrocze) Zakład Główny TVP S.A. przekazywał oddziałom terenowym środki abonamentowe przeznaczone na działalność bieżącą, tj. finansowanie programów regionalnych i w rozłącznej sieci „Dwójki” w wysokości niższej niż ustalona przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji. Podział ten nie był zgodny z uchwalanym corocznie przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji – w trybie art. 50 ust. 2 ustawy o radiofonii i telewizji - sposobem podziału wpływów z abonamentu pomiędzy jednostki publicznej radiofonii i telewizji, w tym - z uchwalonym minimalnym udziałem terenowych oddziałów spółek. Z należnych oddziałom środków finansowych potrącano m. in. kwoty stanowiące część kosztów amortyzacji z przeznaczeniem na finansowanie przez Zakład Główny inwestycji wspólnych, które miały służyć także oddziałom.

W badanym okresie nie przekazano Oddziałom Terenowym na produkcję programów: w 1999 r. – 36.925,1 tys. zł, w 2000 r. – 41.503,0 tys. zł., za I półrocze 2001 r. - 14.307,2 tys. zł. Takie działanie Zakładu Głównego TVP S.A., NIK ocenia jako nielegalne. (opis str. 54)

10. Pomimo trudnej sytuacji finansowej podejmowano decyzje skutkujące zwiększeniem kosztów Spółki o nieuzasadnione wypłaty i świadczenia dla członków Zarządu, co w ocenie NIK było działaniem niegospodarnym.

Mimo niezatwierdzenia sprawozdania z działalności Zarządu Spółki za 1999 r. oraz nieudzielenia pokwitowania z wykonania obowiązków - wobec wcześniejszej pozytywnej oceny Rady Nadzorczej i na jej wniosek - zostały wypłacone w czerwcu 2000 r. nagrody za 1999 r. pięciu członkom Zarządu w łącznej kwocie ok. 1 mln zł. (od 224.890 zł do 189.233 zł, tj. w wysokości 50% wynagrodzenia). Rada Nadzorcza przyznała członkom Zarządu także premie miesięczne w wysokości 45% wynagrodzenia zasadniczego, podczas gdy zgodnie z treścią umów o pracę, premia przysługiwała w wysokości i na zasadach obowiązujących pracowników Telewizji Polskiej opłacanych w systemie czasowo premiovym, tj. do 25% wynagrodzenia zasadniczego. W konsekwencji członkom Zarządu wypłacono premie miesięczne w kwocie wyższej o około 214 tys. zł niż wynikało to z umów o pracę. Łączne wynagrodzenia członków Zarządu w 2000 r wyniosły ok. 3,05 mln zł. (opis str. 51 - 52)

11. Spółka Telewizja Polska S.A. nie stosowała przepisów ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych przy realizacji zakupu towarów i usług w latach 1999 – 2001, mimo że zgodnie z przepisami tej ustawy była zobowiązana do ich stosowania. Postępowania przetargowe dotyczące skontrolowanych zamówień były prowadzone na podstawie „Regulaminu postępowania przetargowego w TVP-S.A.” wprowadzonego z dniem 15 marca 1997 r. W październiku 1998 r. Zarząd TVP S.A., pomimo negatywnej opinii NIK, podjął decyzję o stosowaniu procedur przewidzianych w znowelizowanej ustawie o zamówieniach publicznych jedynie w przypadku zamówień finansowanych z części przychodów Spółki, pochodzących z opłat abonamentowych i opłat za używanie nie zarejestrowanych odbiorników.

W ocenie NIK działanie takie było nielegalne, ponieważ brak jest możliwości skutecznego wyodrębnienia środków uznawanych za publiczne, a więc i ograniczenia stosowania ustawy tylko w odniesieniu do tych środków. Wszystkie wydatki jakie TVP S.A. ponosi na wykonywanie robót budowlanych, dostaw lub usług (w rozumieniu ustawy o zamówieniach publicznych) - dokonywane są z udziałem środków publicznych.

Regulamin postępowania przetargowego stosowany w TVP S.A. zawiera regulacje, które różnią się od zasad, form i trybu udzielania zamówień publicznych określonych w ustawie o zamówieniach publicznych. W ocenie NIK uregulowania wewnętrzne TVP S.A. dotyczące sposobu prowadzenia przetargów nie respektują zasad równości w traktowaniu oferentów oraz jawności postępowania, a także nie zapewniają wyboru najkorzystniejszej oferty na wykonanie zamówień. Jednocześnie są to postanowienia nieprecyzyjne, które jak wynika z ustaleń kontroli mogą być w różny sposób interpretowane przez komisje przetargowe, co w praktyce przez modyfikowanie ofert w trakcie prowadzonych z oferentami negocjacji umożliwia dowolne kierowanie przebiegiem przetargów i osiągnięcie z góry zamierzonych rozstrzygnięć.

Przykładem takiej praktyki było przeprowadzenie przetargu dotyczącego wyboru firmy wdrażającej i dostawcy systemu informatycznego wspomagającego zarządzanie w TVP S.A. (R/3 SAP), o wartości ok. 5 mln USD. (opis str. 54 - 59)

12. W listopadzie 2000 r. Zarząd TVP S.A. podjął uchwałę w sprawie zmniejszenia zatrudnienia uzasadniając to pogarszającą się sytuacją ekonomiczną i zmianami organizacyjnymi. Zatrudnienie w Spółce na dzień 30 czerwca 2001 r. osiągnęło poziom 6134 etaty, w tym w jednostkach organizacyjnych Zakładu Głównego 3902 etaty, a w oddziałach terenowych 2232 etaty. W porównaniu z zatrudnieniem na dzień 31 grudnia 2000 r. nastąpił spadek o 345 etatów, tj. o 5,3%, przy czym o 231 etatów zmniejszono zatrudnienie w Zakładzie Głównym (5,6%), a o 114 etatów w oddziałach terenowych (4,9%). W wyniku zwolnień przeprowadzonych w I półroczu 2001 r. uległa zmianie struktura zatrudnienia w Spółce według grup pracowniczych, np. odsetek etatów dziennikarskich zmalał z 16 do 14,7%, a pracowników ekonomiczno-finansowych – z 8 do 6,6%. Jednocześnie nastąpił wzrost udziału etatów administracyjno – biurowych z 14 do 17,8%. (opis str. 49 - 51)

W ocenie NIK wskazuje na realizowanie restrukturyzacji zatrudnienia w kierunku biurokratyzacji Spółki.

13. Efekty finansowe kontroli przeprowadzonej w TVP S.A. dotyczyły:
- wydatkowania przez TVP S.A. kwoty ok. 47.895 tys. zł z naruszeniem prawa, tj. zasad, form i trybu postępowania przy udzielaniu zamówień publicznych; kwota ta dotyczy tylko zbadanych w toku kontroli NIK zamówień realizowanych w latach 1999 - 2001 przez Ośrodek Administracji, Ośrodek Informatyki i Telekomunikacji oraz przez Biuro Technologii i Inwestycji;
 - niegospodarnego wydatkowania kwoty ok. 1.304 tys. zł, z której sfinansowano ekwiwalenty pieniężne dla członków Zarządu TVP S.A. za niewykorzystane urlopy (90 tys. zł), nagrody dla członków Zarządu (ok. 1000 tys. zł) oraz premie dla członków Zarządu wyższe o ok. 214 tys. zł niż wynikało to z umów o pracę.

III. Wnioski

Wyniki kontroli dotyczącej wypełniania obowiązków nadawcy publicznego przez spółkę Telewizja Polska S.A., wskazują na potrzebę znowelizowania przepisów ustawy o radiofonii i telewizji w celu sprecyzowania i ewentualnego rozszerzenia ustawowych obowiązków i kompetencji Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w zakresie:

- zobowiązania tego organu do dokonywania kontroli oraz corocznej oceny zgodności działań programowych telewizji publicznej z przepisami ustawowymi;
- ustalenia w przepisach ustawowych bardziej szczegółowych kryteriów oceny programu rozpowszechnianego przez telewizję publiczną;
- stworzenia instrumentów prawnych służących egzekwowaniu powinności ustawowych telewizji jako nadawcy publicznego.

Ustawa o radiofonii i telewizji powinna także szczegółowo precyzować kompetencje Rady Programowej oraz jej status i wzajemne relacje z innymi organami spółki TVP S.A.

Ponadto wyniki kontroli wskazują na potrzebę rozpatrywania skarg obywateli i instytucji na działalność mediów publicznych w sposób zapewniający kontrydktoryjny tryb ich badania zgodnie z k.p.a.¹³

Spółka Telewizja Polska S.A. realizując ustawowe obowiązki powinna w szczególności:

- podjąć działania zmierzające do wyeliminowania w przyszłości przypadków nierzetelnego przekazywania telewidzom informacji;
- właściwie wypełniać obowiązek wynikający z art. 23 ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji w odniesieniu do partii politycznych, którym zgodnie z tym przepisem należy stworzyć możliwość przedstawiania stanowiska w węzłowych sprawach publicznych;
- wykorzystywać przy tworzeniu i zakupie programów telewizyjnych oraz przy kształtowaniu polityki programowej oceny i opinii Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz Rady Programowej TVP S.A.;
- podjąć działania zmierzające do dostosowania Statutu Spółki TVP S.A. do pełnej zgodności z przepisami ustawowymi;
- podejmować działania służące racjonalizacji kosztów funkcjonowania Spółki TVP S.A. w celu poprawy efektywności ekonomiczno – finansowej;
- stosować przepisy ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych w odniesieniu do wszystkich objętych tymi przepisami zakupów towarów i usług dokonywanych przez TVP S.A., niezależnie od rodzaju przeznaczonych na ten cel środków finansowych;
- przekazywać oddziałom terenowym Spółki należne środki abonamentowe w pełnych kwotach wynikających z uchwał KRRiT;

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

IV. Charakterystyka stanu prawnego w zakresie kontrolowanej działalności¹⁴

1. Zadania radiofonii i telewizji określone zostały w ustawie z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji.¹⁵ Według art. 1 ust. 1 ww. ustawy do zadań radiofonii i telewizji należy: dostarczanie informacji, udostępnianie dóbr kultury i sztuki, ułatwianie korzystania z oświaty i dorobku nauki, upowszechnianie edukacji obywatelskiej, dostarczanie rozrywki, a także popieranie krajowej twórczości audiowizualnej. Należy podkreślić, że zgodnie z art. 213 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.¹⁶, na straży wolności słowa, prawa do informacji oraz interesu publicznego w radiofonii i telewizji stoi konstytucyjny organ - Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

W art. 21 ust. 1 ustawy określone zostały zadania publicznej radiofonii i telewizji. Do zadań tych należy w szczególności:

- tworzenie i rozpowszechnianie ogólnokrajowych i regionalnych programów radiowych i telewizyjnych,

¹³ Tekst jednolity Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.

¹⁴ Wykaz aktów prawnych dotyczących działalności objętej kontrolą stanowi załącznik nr 2 do niniejszej Informacji

¹⁵ T. j. Dz. U. z 2001 r. Nr 101, poz. 1114.

¹⁶ Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze sprostowaniem w Dz. U. z 2001 r. Nr 28, poz. 319.

- budowa i eksploatacja nadawczych i przekaźnikowych stacji radiowych i telewizyjnych,
- rozpowszechnianie przekazów tekstowych,
- prowadzenie prac nad nowymi technikami tworzenia i rozpowszechniania programów radiowych i telewizyjnych,
- prowadzenie działalności produkcyjnej, usługowej i handlowej związanej z twórczością audiowizualną, w tym eksportu i importu,
- popieranie twórczości artystycznej, literackiej, naukowej oraz działalności oświatowej,
- upowszechnianie wiedzy o języku polskim,
- tworzenie i udostępnianie programów edukacyjnych na użytek środowisk polonijnych oraz Polaków zamieszkałych za granicą.

Według art. 21 ust. 2 ustawy o radiofonii i telewizji, programy publicznej radiofonii i telewizji powinny:

- kierować się odpowiedzialnością za słowo i dbać o dobre imię publicznej radiofonii i telewizji,
- rzetelnie ukazywać całą różnorodność wydarzeń i zjawisk w kraju i za granicą,
- sprzyjać swobodnemu kształtowaniu się poglądów obywateli oraz formowaniu się opinii publicznej,
- umożliwiać obywatelom i ich organizacjom uczestniczenie w życiu publicznym poprzez prezentowanie zróżnicowanych poglądów i stanowisk oraz wykonywanie prawa do kontroli i krytyki społecznej,
- służyć rozwojowi kultury, nauki i oświaty, ze szczególnym uwzględnieniem polskiego dorobku intelektualnego i artystycznego,
- respektować chrześcijański system wartości, za podstawę przyjmując uniwersalne zasady etyki,
- służyć umacnianiu rodziny,
- służyć kształtowaniu postaw prozdrowotnych,
- służyć zwalczaniu patologii społecznych,
- uwzględniać potrzeby mniejszości narodowych i grup etnicznych.

Obowiązki nałożone na publiczną radiofonię i telewizję określone zostały także w przepisach art. 22-25 ustawy o radiofonii i telewizji.

Według art. 22 ust. 2 ustawy, jednostki publicznej radiofonii i telewizji umożliwiają naczelnym organom państwowym bezpośrednią prezentację oraz wyjaśnianie polityki państwa. Sposób postępowania w ww. sprawach określony został w rozporządzeniu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 21 sierpnia 1996 r. w sprawie trybu postępowania w związku z prezentowaniem i wyjaśnianiem w publicznej radiofonii i telewizji polityki państwa przez naczelne organy państwowe.¹⁷ Zgodnie z § 1 ust. 1 ww. rozporządzenia KRRiT Prezydent RP, Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu oraz Prezes Rady Ministrów mogą w programach publicznej radiofonii i telewizji w sposób bezpośredni prezentować oraz wyjaśniać politykę państwa. W § 1 ust. 2 rozporządzenia KRRiT z dnia 21 sierpnia 1996 r. przewidziano, że jednostki publicznej radiofonii i telewizji zapewniają nieodpłatne przygotowanie i rozpowszechnianie ww. wystąpień, w programach ogólnokrajowych i regionalnych, we wskazanym paśmie emisji.

Artykuł 23 ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji stanowi, że jednostki publicznej radiofonii i telewizji stwarzają partiom politycznym możliwość przedstawiania stanowiska w węzłowych sprawach publicznych. Powyższe uprawnienia stosuje się odpowiednio do ogólnokrajowych organizacji związków zawodowych i związków pracodawców (art. 23 ust. 2). Tryb postępowania w omawianych kwestiach określony został w drodze

¹⁷ Dz. U. Nr 109, poz. 526.

rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 13 maja 1994 r. w sprawie postępowania w związku z przedstawianiem w programach publicznej radiofonii i telewizji stanowisk partii politycznych, związków zawodowych i związków pracodawców w węzłowych sprawach publicznych.¹⁸ Z dniem 10 listopada 2001 r. ww. rozporządzenie utraciło moc; z tą datą weszło w życie rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 18 września 2001 r. w sprawie trybu postępowania w związku z przedstawianiem w programach publicznej radiofonii i telewizji stanowisk partii politycznych, związków zawodowych i związków pracodawców w węzłowych sprawach publicznych (§ 7 i 8).¹⁹

Zgodnie z § 1 ust. 1 rozporządzenia KRRiT z dnia 13 maja 1994 r. jednostki publicznej radiofonii i telewizji były obowiązane rzetelnie przedstawiać, poddawać analizie i dyskusji stanowiska zajmowane przez partie polityczne, ogólnokrajowe organizacje związków zawodowych i związków pracodawców w węzłowych sprawach publicznych. Jednostki publicznej radiofonii i telewizji wykonują ww. obowiązki w sposób umożliwiający przedstawienie zróżnicowanych stanowisk (§ 1 ust. 2), a także informują o pracach naczelnych organów partii politycznych, ogólnokrajowych organizacji związków zawodowych i związków pracodawców, które dotyczą węzłowych spraw publicznych (§ 1 ust. 3).

Telewizja Polska S.A. obowiązana jest tworzyć i rozpowszechniać audycję umożliwiającą przedstawianie stanowisk partii politycznych w węzłowych sprawach publicznych (§ 2 ust. 1). Audycja jest rozpowszechniana w Programie I Telewizji Polskiej raz w tygodniu, w wymiarze 45 minut, pomiędzy godziną 16.00 a 23.00 (§ 2 ust. 2). Prawo do udziału w audycji, zgodnie z § 2 ust. 3 i 3a) rozporządzenia KRRiT, miały partie polityczne i organizacje, które uzyskały w ostatnich wyborach do Sejmu co najmniej 400 tys. głosów. Prawo to przysługiwało także partiom politycznym, których członkiem będący kandydatem w wyborach prezydenckich uzyskał co najmniej 800 tys. głosów.²⁰

Telewizja Polska S.A. obowiązana jest tworzyć i rozpowszechniać cykliczną audycję publicystyczną poświęconą krajowym wydarzeniom politycznym (§ 3 rozporządzenia KRRiT z dnia 13 maja 1994 r.). W celu prezentowania stanowisk dotyczących węzłowych spraw publicznych przez partie polityczne reprezentowane w Sejmie i Senacie Telewizja Polska S.A. obowiązana jest bieżąco przedstawiać prace Sejmu i Senatu w formach programowych ustalonych w porozumieniu z prezydiami Sejmu i Senatu (§ 4).

Zgodnie z § 6 rozporządzenia KRRiT z dnia 13 maja 1994 r., Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji okresowo oceniała wykonywanie przez jednostki publicznej radiofonii i telewizji obowiązków wynikających z rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii właściwej rady programowej.

W art. 25 ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji postanowiono, że jednostki publicznej radiofonii i telewizji mogą tworzyć i rozpowszechniać programy dla odbiorców za granicą w języku polskim i w innych językach. Według art. 25 ust. 2 ustawy, ww. jednostki obowiązane są również tworzyć i rozpowszechniać audycje oświatowe dla szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych. Zakres i sposób prowadzenia ww. działalności oraz zasady pokrywania jej kosztów są określane w formie porozumień zawieranych

¹⁸ Dz. U. Nr 74, poz. 335 ze zm.

¹⁹ Dz. U. Nr 124, poz. 1360.

²⁰ Zgodnie z § 2 ust. 4 pkt. 1-2 rozporządzenia KRRiT z dnia 18 września 2001 r. prawo do udziału w audycji mają partie polityczne, które w wyborach do Sejmu przeprowadzonych w dniu 23 września 2001 r. samodzielnie tworząc komitet wyborczy otrzymały w skali kraju co najmniej 3% ważnie oddanych głosów na swoje okręgowe listy kandydatów na posłów albo weszły w skład koalicji wyborczej, której okręgowe listy kandydatów na posłów otrzymał w skali kraju co najmniej 6% ważnie oddanych głosów.

między ministrami właściwymi odpowiednio w spraw zagranicznych i edukacji narodowej oraz jednostkami publicznej radiofonii i telewizji.

2. Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji, nadawca kształtuje program samodzielnie w zakresie zadań, o których mowa była wyżej i ponosi odpowiedzialność za jego treść. W ustawie o radiofonii i telewizji przewidziano, że nałożenie na nadawcę obowiązku lub zakazu rozpowszechniania określonej audycji lub przekazu może nastąpić wyłącznie na podstawie ustawy (art. 14 ust. 1). Organy państwowe mogą podejmować decyzje w sprawach działalności jednostek publicznej telewizji tylko w przypadkach przewidzianych ustawami (art. 22 ust. 1).

Ustawodawca w ustawie o radiofonii i telewizji wprowadził szereg ograniczeń w zakresie nadawania programów telewizyjnych, udzielając jednocześnie Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji delegacji do wydawania w tym zakresie przepisów wykonawczych. Ograniczenia te dotyczą m.in.:

- minimalnego udziału w programach telewizyjnych audycji wytworzonych pierwotnie w języku polskim (art. 15 ust. 1-3 i art. 15a ust. 2); nadawcy programów telewizyjnych zobowiązani są do przeznaczania co najmniej 30% kwartalnego czasu nadawania programu (z wyłączeniem serwisów informacyjnych, reklam, telesprzedaży, transmisji sportowych, przekazów tekstowych, teleturniejów) na audycje wytworzone pierwotnie w języku polskim; nadawcy programów telewizyjnych zobowiązani są do przeznaczania co najmniej 30% miesięcznego czasu nadawania w programie utworów słowno-muzycznych na utwory, które są wykonywane w języku polskim; nadawcy programów telewizyjnych zobowiązani są również do przeznaczania co najmniej 30% miesięcznego czasu nadawania w programie utworów muzycznych na utwory związane przez osobę wykonawcy, kompozytora lub autora opracowania, z kulturą polską,
- wytworzonych przez producentów europejskich (art. 15 ust. 4 i 6); nadawcy programów telewizyjnych przeznaczają, tam gdzie jest to wykonalne i z uwzględnieniem charakteru nadawcy, co najmniej połowę kwartalnego czasu nadawania programu (z wyłączeniami jak przy audycjach wytworzonych pierwotnie w języku polskim) na audycje wytworzone przez producentów europejskich,
- europejskich producentów niezależnych (art. 15a); nadawcy programów telewizyjnych przeznaczają co najmniej 10% kwartalnego czasu nadawania programu na audycje wytworzone przez europejskich producentów niezależnych, z uwzględnieniem preferencji dla audycji wytworzonych w okresie 3 lat przed rozpowszechnieniem programu,
- nadawania reklam w programach telewizyjnych (art. 16-16c); reklamy powinny być wyraźnie wyodrębnione w programie i oznaczone w sposób niebudzący wątpliwości, że są reklamami i nie pochodzą od nadawcy; reklamy nie mogą zajmować więcej niż 15%, a reklamy nadawane łącznie z telesprzedażą, więcej niż 20% dziennego czasu nadawania programu i nie więcej niż 12 minut w ciągu godziny²¹; w art. 16b.-16c. ustawy o radiofonii i telewizji określono kategorie reklam objętych zakazem nadawania (m.in. wyrobów tytoniowych, niektórych napojów alkoholowych, kryptoreklamy),

²¹ Wykonując delegację ustawową zawartą w art. 16 ust. 4 i art. 16a. ust. 4 ustawy o radiofonii i telewizji Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji wydała w dniu 6 lipca 2000 r. rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia działalności reklamowej i telesprzedaży w programach radiowych i telewizyjnych oraz szczegółowych zasad ograniczeń w zakresie przerywania filmów fabularnych i telewizyjnych w celu nadania reklam lub telesprzedaży (Dz. U. Nr 65, poz. 784).

- zasad nadawania programów sponsorowanych (art. 17)²²,
- nadawania bezpośrednich transmisji z wydarzenia o zasadniczym znaczeniu społecznym (art. 20b.),
- minimalnego udziału audycji tworzonych przez terenowe oddziały TVP S.A. w poszczególnych programach ogólnokrajowych (art. 30 ust. 5).

Zgodnie z art. 18 ust. 1 i 2 ustawy o radiofonii i telewizji, audycje lub inne przekazy nie mogą propagować działań sprzecznych z prawem, z polską racją stanu oraz postaw i poglądów sprzecznych z moralnością i dobrem społecznym, w szczególności nie mogą zawierać treści dyskryminujących ze względu na rasę, płeć lub narodowość, powinny także szanować przekonania religijne odbiorców, a zwłaszcza chrześcijański system wartości. Audycje lub inne przekazy nie mogą sprzyjać zachowaniom zagrażającym zdrowiu lub bezpieczeństwu oraz zachowaniom zagrażającym środowisku naturalnemu (art. 18 ust. 3). Według art. 18 ust. 4 ww. ustawy zabronione są audycje lub inne przekazy zagrażające fizycznemu, psychicznemu lub moralnemu rozwojowi niepełnoletnich, w szczególności zawierające treści pornograficzne lub w sposób nieuzasadniony i nadmierny eksponujące przemoc.²³ Audycje lub inne przekazy, które mogą zagrażać fizycznemu, psychicznemu i moralnemu rozwojowi niepełnoletnich, nie mogą być rozpowszechniane między godziną 6 a godziną 23.

Jednostki publicznej telewizji mogą tworzyć i rozpowszechniać programy dla odbiorców za granicą w języku polskim i w innych językach (art. 25 ust. 1). Zgodnie z art. 25 ust. 2 ustawy o radiofonii i telewizji są obowiązane tworzyć i rozpowszechniać audycje oświatowe dla szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych. Zakres i sposób prowadzenia ww. działalności oraz zasady pokrywania jej kosztów są określane w formie porozumień zawieranych między ministrami właściwymi odpowiednio w sprawach zagranicznych i edukacji narodowej oraz jednostkami publicznej telewizji (art. 25 ust. 5).

3. Zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji, publiczna telewizja może działać wyłącznie w formie jednoosobowej spółki akcyjnej Skarbu Państwa. Telewizję publiczną tworzy spółka Telewizja Polska – Spółka Akcyjna”, zawiązana w celu tworzenia i rozpowszechniania ogólnokrajowych programów I, II i TV Polonia oraz regionalnych programów telewizyjnych (art. 26 ust. 2).

Ustrój prawny TVP S.A. określony w art. 27-30 ustawy o radiofonii i telewizji istotnie odbiega od ogólnego modelu ustrojowego spółki akcyjnej regulowanego postanowieniami Kodeksu handlowego. Powołane wyżej przepisy ustawy o radiofonii i telewizji zmieniły nie tylko przewidziany w k.h. wzajemny układ relacji między organami spółki akcyjnej, ale wyłączyły również możliwość odmiennej regulacji tych relacji w drodze zmiany statutu spółki.

²² Wykonując delegację ustawową zawartą w art. 17 ust. 8 ustawy o radiofonii i telewizji Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji wydała w dniu 6 lipca 2000 r. rozporządzenie w sprawie sposobu sponsorowania audycji lub innych przekazów (Dz. U. Nr 65, poz. 785).

²³ W dniu 21 listopada 1994 r. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji wydała rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad rozpowszechniania przez radio i telewizję audycji, które mogą zagrażać psychicznemu, uczuciowemu lub fizycznemu rozwojowi dzieci i młodzieży (Dz. U. z 1995 r. Nr 20, poz. 108). Z dniem 19 maja 2000 r. ww. rozporządzenie utraciło moc w zakresie sprzecznym z przepisami ustawy o radiofonii i telewizji w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt. 8 ustawy z dnia 31 marca 2000 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji i ustawy o języku polskim (Dz. U. Nr 29, poz. 358). Od dnia 12 stycznia 2002 r. obowiązuje w omawianej materii rozporządzenie KRRiT z dnia 20 listopada 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad kwalifikowania, rozpowszechniania i sposobu zapowiadania audycji lub innych przekazów, które mogą zagrażać fizycznemu, psychicznemu lub moralnemu rozwojowi niepełnoletnich (Dz. U. Nr 152., poz. 1744).

Według art. 26 ust. 4 ustawy o radiofonii i telewizji do TVP S.A. stosuje się, z zastrzeżeniem art. 27-30 ustawy, przepisy Kodeksu handlowego²⁴ z wyjątkiem art. 313 i 396. Z dniem 1 stycznia 2001 r. zastosowanie mają właściwe przepisy ustawy z dnia 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych. Na podstawie art. 629 Kodeksu spółek handlowych przepisy Kodeksu zastąpiły przepisy kodeksu handlowego o których mowa w ustawie o radiofonii i telewizji. Artykuły 313 i 396 k.h. dotyczyły takich kwestii m.in. jak: poddanie sprawozdania założycieli badaniu biegłych rewidentów oraz sposobu zwoływania walnego zgromadzenia. Obecnie artykuł 313 k.h. zastąpił art. 312 Kodeksu spółek handlowych, a art. 396 k.h. art. 402 Kodeksu spółek handlowych

Kwestie dotyczące składu, sposobu powoływania i długości kadencji władz spółki i rady programowej oraz ich kompetencji i zadania terenowych oddziałów TVP S.A. regulują art. 27-30 ustawy o radiofonii i telewizji, statut spółki oraz Kodeks spółek handlowych.

Władzami TVP S.A. są: Zarząd, Rada Nadzorcza i Walne Zgromadzenie (§ 11 statutu). W art. 27 ust. 1 ustawy przewidziano, że Zarząd TVP S.A. liczy od jednego do pięciu członków.²⁵ Członków Zarządu, w tym prezesa, powołuje i odwołuje Rada Nadzorcza (art. 27 ust. 2). Według § 12 ust. 3 statutu Prezes, członek Zarządu lub cały Zarząd spółki mogą być odwołani przez Radę Nadzorczą przed upływem kadencji. Kadencja Zarządu trwa cztery lata (art. 27 ust. 3). Zarząd spółki pod przewodnictwem Prezesa zarządza spółką i reprezentuje ją na zewnątrz (§ 13 ust. 1 statutu). Zgodnie z § 13 ust. 3 statutu Zarząd spółki zatrudnia pracowników spółki, określa ich zakres obowiązków i zasady wynagradzania. Szczegółowy tryb działania Zarządu TVP S.A. określa regulamin pracy Zarządu (§ 13 ust. 4 statutu).²⁶

Według art. 28 ust. 1 ustawy Rada Nadzorcza TVP S.A. może liczyć od pięciu do dziewięciu członków. Członków Rady Nadzorczej powołuje KRRiT, z wyjątkiem jednego, którego powołuje minister właściwy do spraw Skarbu Państwa.²⁷ Kadencja Rady Nadzorczej trwa trzy lata (art. 28 ust. 5).²⁸ Rada Nadzorcza uchwała regulamin określający tryb jej działania (art. 28 ust. 4).²⁹ Według § 21 ust. 1 statutu, Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad całością działalności spółki. Zgodnie z art. 28 ust. 6 ustawy zgody Rady Nadzorczej wymaga: nawiązywanie i rozwiązywanie stosunku pracy z osobami zajmującymi stanowiska kierownicze określone w statucie spółki, zawarcie lub przystąpienie przez spółkę do umowy zbiorowej z przedstawicielami pracowników, zawiązanie bądź przystąpienie do spółki innej niż jednoosobowa spółka akcyjna Skarbu Państwa, a także nabycie lub zbycie udziałów albo akcji w takiej spółce, a także zbycie lub obciążenie nieruchomości. Poza ww. kwestiami, które wymagają zgody Rady Nadzorczej do jej obowiązków należy m.in. także: ocena i przyjęcie sprawozdania finansowego (bilansu i rachunku wyników), ocena i przyjęcie sprawozdania Zarządu z działalności spółki oraz wniosku Zarządu w sprawie podziału zysków lub pokrycia strat, przedłożenie Walnemu Zgromadzeniu wniosków o zatwierdzenie sprawozdania finansowego

²⁴ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. Kodeks handlowy (Dz. U. Nr 57, poz. 502 ze zm.).

²⁵ W § 12 ust. 1 statutu ustalono liczbę członków Zarządu spółki na 5 osób.

²⁶ Uchwała Nr 8/94 Zarządu spółki TVP S.A. z dnia 4 stycznia 1994 r. ze zm.

²⁷ W § 17 ust. 1 statutu ustalono liczbę członków Rady Nadzorczej na 9 osób.

²⁸ Trybunał Konstytucyjny w uchwale z dnia 13 grudnia 1995 r. (OTK 1995/3/23) orzekł, że przepisy art. 26 ust. 4 w zw. z art. 28 ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji nie mogą być rozumiane jako dające walnemu zgromadzeniu jednoosobowej spółki akcyjnej Skarbu Państwa (jednostki publicznej radiofonii i telewizji) uprawnienia do odwoływania członków rady nadzorczej w tej spółce; z kolei art. 28 ust. 1 zd. 2 ww. ustawy nie może być rozumiane jako dające KRRiT i Ministrowi Skarbu uprawnienia do odwoływania członków rady nadzorczej w ww. spółkach.

²⁹ Uchwała Nr 7/94 Rady Nadzorczej z dnia 22 stycznia 1994 r. ze zm.

i sprawozdania z działalności spółki i udzielenie pokwitowania władzom spółki, określenie zasad i wysokości wynagradzania członków Zarządu, dokonywanie wyboru biegłego rewidenta do przeprowadzenia badania sprawozdania finansowego, zawieszenie w czynnościach członka Zarządu lub całego Zarządu, powoływanie – na wniosek Zarządu – dyrektorów oddziałów (§ 21 ust. 2 statutu).

Ustawa o radiofonii i telewizji ograniczyła nie tylko kompetencje Ministra Skarbu Państwa jako reprezentanta Skarbu Państwa na Walnym Zgromadzeniu, ale i ograniczyła istotnie kompetencje samego Walnego Zgromadzenia TVP S.A. Wynika to ze sformułowanej jednoznacznie zasady, iż zmiana statutu wymaga uprzedniej zgody KRRiT (art. 29 ust. 3), a także ze stanowiących *lex specialis* wobec przepisów Kodeksu Handlowego³⁰ postanowień art. 27 i 28 ustawy o radiofonii i telewizji.

W Walnym Zgromadzeniu Skarb Państwa reprezentowany jest przez ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa (art. 29 ust. 1). Ustawa o radiofonii i telewizji w art. 29 ust. 2 wprowadziła gwarancję dla autonomii programowej telewizji publicznej. Zgodnie bowiem z ww. przepisem Zarząd TVP S.A. nie jest związany poleceniami i zakazami ustanowionymi przez Walne Zgromadzenie, jeżeli dotyczą one treści programu. Kompetencje Walnego Zgromadzenia TVP S.A. określone zostały w § 28 statutu; należy do nich: rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdania Zarządu spółki, bilansu oraz rachunku wyników za rok obrotowy, powzięcie uchwały o podziale zysków lub o pokryciu strat, udzielenie pokwitowania władzom spółki z wykonania przez nie obowiązków, zmiana statutu spółki, w uzgodnieniu z KRRiT, podejmowanie wszelkich postanowień dotyczących roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przy zawiązywaniu spółki lub sprawowaniu zarządu lub nadzoru.

Rada Programowa TVP S.A. liczy 15 członków, których powołuje KRRiT; 10 członków reprezentuje ugrupowania parlamentarne, pozostałych 5 powołuje z grona osób legitymujących się dorobkiem i doświadczeniem w sferze kultury i mediów (art. 28a. ust. 1). Kadencja Rady Programowej trwa 4 lata, a jej członkowie reprezentują społeczne interesy i oczekiwania związane z działalnością programową spółki (art. 28a. ust. 2). Rada Programowa dokonuje w formie uchwał oceny poziomu i jakości programu bieżącego oraz programów ramowych. Uchwały w sprawach programowych, podejmowane większością głosów w obecności co najmniej połowy składu rady, są przedmiotem obrad i postanowień rady nadzorczej (art. 28a. ust. 3 ustawy). Obsługę organizacyjno-finansową członków Rady programowej zapewnia Zarząd TVP S.A. Obsługa ta dotyczy zapewnienia warunków do dokonywania ocen poziomu i jakości wyemitowanego programu, badania jego odbioru oraz zlecenia niezależnych badań dotyczących percepcji programu i jego społecznych skutków (art. 28a. ust. 5 ustawy). Zgodnie z § 29 ust. 7 statutu Rada Programowa obowiązana jest składać Radzie Nadzorczej i Zarządowi kwartalne oceny i wnioski, a KRRiT kwartalne informacje, w sprawach dotyczących działalności programowej spółki. Rada Programowa działa na podstawie, określonego przez siebie, szczegółowego regulaminu działania i trybu obrad (§ 29 ust. 8 statutu). Regulamin ten jest zatwierdzany przez Zarząd i Radę Nadzorczą spółki (§ 29 ust. 9 statutu).³¹ Na poziomie terenowych oddziałów TVP S.A. działają rady programowe oddziałów, które są organem opiniodawczo-doradczym dyrektora terenowego oddziału spółki (§ 29 ust. 12 statutu). Rada Programowa Oddziału powoływana jest przez Zarząd spółki na wniosek kierownika oddziału spółki spośród osób wskazanych przez ugrupowania parlamentarne, funkcjonujące na obszarze działania oddziału i przez organizacje reprezentujące społeczne interesy i oczekiwania, po zasięgnięciu opinii KRRiT (§ 29 ust. 13 statutu).

³⁰ Od dnia 1 stycznia 2001 r. obowiązują przepisy ustawy z dnia 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych

³¹ Uchwała Nr 95/94 Zarządu spółki TVP S.A. z dnia 18 kwietnia 1994 r.

Strukturę organizacyjną Spółki regulują przepisy regulaminu organizacyjnego TVP S.A.³² Według § 7 tego regulaminu w skład przedsiębiorstwa TVP S.A. wchodzi Zakład Główny i Oddziały Terenowe.

W skład jednostek organizacyjnych, w zależności od potrzeb programowych, zakresu działania, charakteru zadań oraz wielkości zatrudnienia, mogą wchodzić:

- 1) zakłady, działy, zespoły i sekretariaty i redakcje - jako pierwszy stopień struktury organizacyjnej,
- 2) wydziały i pracownie - jako drugi stopień struktury organizacyjnej,
- 3) sekcje - jako trzeci stopień struktury organizacyjnej.

Struktury wewnętrzne (w tym ewentualne tworzenie służb księgowych, prawnych i kadrowych) oraz szczegółowe zadania jednostek organizacyjnych określają wewnętrzne regulaminy tych jednostek opracowane przez ich dyrektorów i zatwierdzone przez Zarząd.

Zgodnie z §11 regulaminu organizacyjnego Zarząd zarządza Spółką podejmując uchwały oraz przyjmując zapisy do protokołu. W sprawach bieżącego zarządu Spółką, Prezes Zarządu wydaje zarządzenia i pisma okólne, a poszczególni członkowie Zarządu - pisma okólne w zakresie nadzorowanych spraw. Szczegółowe zasady przygotowywania, wydawania i publikowania wewnętrznych aktów prawnych określa uchwała Zarządu. Według §12 tego regulaminu Zarząd oraz poszczególni jego członkowie wykonują swoje zadania przy pomocy i za pośrednictwem Głównego Księgowego i dyrektorów jednostek organizacyjnych. Uchwała Zarządu określa jednostki organizacyjne nadzorowane bezpośrednio przez poszczególnych Członków Zarządu. Wskazani przez Zarząd dyrektorzy jednostek organizacyjnych lub wyznaczeni przez nich pełnomocnicy mogą sprawować bezpośredni nadzór służbowy nad działalnością innych jednostek organizacyjnych.

4. Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt.1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości³³ oraz § 30 ust. 1 statutu, TVP S.A. prowadzi rachunkowość w oparciu o przepisy ustawy o rachunkowości. Zarząd spółki jest obowiązany w ciągu 3 miesięcy po upływie roku obrotowego sporządzić i złożyć organom nadzorczym bilans na ostatni dzień roku, rachunek wyników oraz pisemne sprawozdanie z działalności spółki w tym okresie (§ 31 ust. 1 statutu).³⁴

W oparciu o treść art. 49 ust. 1 ustawy o rachunkowości Zarząd TVP S.A. obowiązany jest do sporządzenia rocznego sprawozdania finansowego wraz ze sprawozdaniem z działalności spółki w roku obrotowym.³⁵ Prezes Zarządu TVP S.A., jako kierownik jednostki, zobowiązany jest do zapewnienia sporządzenia rocznego sprawozdania finansowego nie później niż w ciągu 3 miesięcy od dnia bilansowego i do przedstawienia go właściwym organom, zgodnie z obowiązującymi spółkę przepisami prawa oraz postanowieniami statutu (art. 52 ust. 1 ustawy o rachunkowości).

Roczne sprawozdanie finansowe podlega zatwierdzeniu przez organ zatwierdzający (w przypadku TVP S.A. organem tym jest Walne Zgromadzenie) nie później niż 6 miesięcy od dnia bilansowego (art. 53 ust. 1 ustawy o rachunkowości).

³² Tekst jednolity wprowadzony Zarządzeniem nr 10/99 Prezesa Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 12 grudnia 1999 r. Uchwałą Zarządu nr 186/2000 z dnia 6 grudnia 2000 r. postawione zostały w stan likwidacji trzy jednostki organizacyjne: Agencja Realizatorów, Agencja Opracowań Dźwięku oraz Telewizyjne Studio Filmów Animowanych w Poznaniu. Zgodnie z Zarządzeniem Nr 7/2000 Prezesa Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 13 grudnia 2000 r. zmiany w Regulaminie Organizacyjnym TVP S.A. zostały wprowadzone z dniem 1 stycznia 2001 r.

³³ Dz. U. Nr 121, poz. 591 ze zm.

³⁴ Zgodnie z § 30 ust. 2 statutu rokiem obrotowym jest rok kalendarzowy.

³⁵ Zgodnie z art. 45 ust. 2 ustawy o rachunkowości sprawozdanie finansowe składa się z bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy o rachunkowości Prezes Zarządu TVP S.A. obowiązany jest do złożenia w sądzie rejonowym (sąd gospodarczy)³⁶ rocznego sprawozdania finansowego, opinii biegłego rewidenta, odpisu uchwały organu zatwierdzającego o zatwierdzeniu sprawozdania finansowego (uchwała Walnego Zgromadzenia) i podziale zysku lub pokryciu straty oraz sprawozdania z działalności jednostki – w ciągu 15 dni od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego, nie później niż 9 miesięcy od dnia bilansowego, a jeżeli nie zostało ono zatwierdzone w tym terminie, to należy złożyć je w ciągu 15 dni od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego.³⁷

Przychodami TVP S.A. są wpływy pochodzące: z opłat abonamentowych, odsetek za zwłokę w ich uiszczeniu oraz kar za używanie niezarejestrowanych odbiorników radiowych i telewizyjnych, z obrotu prawami do audycji oraz z reklam i audycji sponsorowanych (art. 31 ust. 3 ustawy o radiofonii i telewizji). Zgodnie z art. 31 ust. 2 ustawy przychodami TVP S.A. mogą być również dotacje z budżetu państwa.

5. Kwestie związane z zamówieniami publicznymi udzielanymi przez TVP S.A., tj. m. in. określenie zasad, form i trybu udzielania zamówień publicznych, regulują przepisy ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych.³⁸ Zgodnie bowiem z art. 4 ust. 1 pkt. 8 ww. ustawy jej przepisy stosuje się do zamówień publicznych udzielanych przez jednostki publicznej radiofonii i telewizji. Z dniem 26 października 2001 r. przepis art. 4 ust. 1 pkt. 8 ustawy o zamówieniach publicznych uległ rozszerzeniu. Od tego dnia ustawę o zamówieniach publicznych obowiązane są stosować nie tylko jednostki publicznej radiofonii i telewizji, ale także ich jednostki zależne.³⁹

Do czasu wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych, tj. do dnia 26 października 2001 r. ustawa o zamówieniach publicznych nie przewidywała żadnych wyłączeń przedmiotowych w odniesieniu do jednostek publicznej telewizji. Dopiero przepisy powyższej ustawy określiły, że ustawy o zamówieniach publicznych nie stosuje się do: zakupu, przygotowania, produkcji lub koprodukcji filmów, audycji radiowych lub telewizyjnych oraz zakupu czasu antenowego przez jednostki publicznej radiofonii i telewizji (art. 6 pkt. 6).

Zarząd TVP S.A. wprowadził wewnętrzne regulacje dotyczące udzielania zamówień publicznych przez jednostki spółki. Uchwałą Nr 158/98 Zarządu TVP S.A. z dnia 27 października 1998 r. w sprawie zasad organizacji i usprawnienia trybu realizacji zamówień publicznych w „Telewizji Polskiej” S.A. wprowadzono „Instrukcję udzielania zamówień publicznych przez jednostki organizacyjne TVP S.A.”. W § 3 uchwały Nr 158/98 Zarządu spółki wprowadzającej ww. Instrukcję przewidziano, że rodzaje wydatków finansowanych ze środków publicznych będzie określać coroczne pismo okólne Prezesa Zarządu TVP S.A.

³⁶ Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Tj. Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209) rejestr prowadzą sądy rejonowe (sądy gospodarcze). Według art. 1 ust. 2 pkt. 1 Krajowy Rejestr Sądowy obejmuje rejestr przedsiębiorców. Rejestr przedsiębiorców obejmuje spółki akcyjne (art. 36 pkt. 7). Według art. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. Nr 121, poz. 770) ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym weszła w życie z dniem 1 stycznia 2001 r.

³⁷ Dane o których mowa w art. 69 ust. 1 ustawy o rachunkowości ogłaszane są w Monitorze Polskim B w ciągu 15 dni od ich zatwierdzenia.

³⁸ T. j. Dz. U. z 1998 r. Nr 119, poz. 773 ze zm.

³⁹ Artykuł 4 ust. 1 pkt. 8 ustawy o zamówieniach publicznych zmieniony został przez art. 1 pkt. 4 lit. a) tiret trzecie ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych (Dz. U. Nr 76, poz. 813).

Zasady i tryb postępowania przetargowego w TVP S.A. określone zostały uchwałą Nr 227/96 Zarządu TVP S.A. z dnia 31 grudnia 1996 r. w sprawie regulaminu postępowania przetargowego w TVP S.A.⁴⁰ W regulaminie postanowiono, że w stosunku do umów kupna-sprzedaży, umów inwestycyjnych, umów o roboty budowlane i remonty, umów dostawy, umów o dzieło i umów zlecenia, opłacanych w całości lub w części ze środków publicznych, stosuje się przepisy ustawy o zamówieniach publicznych.

Pismem Okólnym Nr 9/97 Prezesa Zarządu TVP S.A. z dnia 7 listopada 1997 r. w sprawie stosowania w działalności spółki przepisów ustawy o zamówieniach publicznych wprowadzono zasadę, że w przypadku realizowanych przez jednostki organizacyjne TVP S.A. zamówień na dostawy, wykonywanie usług i robót budowlanych opłacanych w całości lub w części ze środków pochodzących z opłat abonamentowych i opłat za używanie nie zarejestrowanych odbiorników radiofonicznych i telewizyjnych, o których mowa w ustawie o radiofonii i telewizji, stosuje się przepisy ustawy o zamówieniach publicznych.

W piśmie Okólnym Nr 6/98 Prezesa Zarządu TVP S.A. z dnia 9 kwietnia 1998 r. w sprawie wydatkowania środków publicznych w TVP S.A. dokonano określenia rodzajów wydatków pokrywanych ze środków publicznych, których wydatkowanie odbywać się miało z zachowaniem przepisów ustawy o zamówieniach publicznych. Do wydatków tych zaliczono m. in.: wynagrodzenia honoracyjne i osobowe pracowników wynikające z umów o pracę wraz ze składkami na rzecz ZUS, opłaty za emisję programów ogólnopolskich, opłaty za częstotliwość, opłaty za dzierżawę transpondera, opłaty za energię i licencje filmowe na zakup których TVP S.A. uzyskała zgodę Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych.

W Piśmie Okólnym Nr 10/99 Prezesa Zarządu TVP S.A. z dnia 11 czerwca 1999 r. w sprawie zmiany Pisma Okólnego Nr 6/98 rodzaje wydatków finansowanych ze środków pochodzących z abonamentu podzielono na dwie grupy, tj. wydatki ponoszone w jednostkach organizacyjnych Zakładu Głównego i w oddziałach terenowych spółki. Poza wydatkami wymienionymi w Piśmie Okólnym Nr 6/98 do wydatków pokrywanych z abonamentu zaliczono m. in. tantiemy na rzecz ZAiKS, ZASP i innych organizacji oraz koszty ponoszone przy obsłudze wizyty Ojca Św. Jana Pawła II.⁴¹

Uchwałą Nr 157/2000 Zarządu TVP S.A. z dnia 25 października 2000 r. w sprawie konkursów ofert na produkcję audycji telewizyjnych wprowadzono zasady przeprowadzania takich konkursów.

6. Prawa i obowiązki pracowników i pracodawców określają przepisy ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy.⁴²

Kwestie związane z rozwiązywaniem umów o pracę za wypowiedzeniem uregulowane zostały w art. 32-43 Kodeksu pracy. Zgodnie z art. 32 § 1 każda ze stron stosunku pracy może rozwiązać za wypowiedzeniem umowę o pracę zawartą na okres próbny oraz na czas nie określony. Rozwiązanie umowy o pracę następuje z upływem okresu wypowiedzenia (art. 32 § 2).⁴³

⁴⁰ Uchwała Nr 227/96 Zarządu TVP S.A. z dnia 31 grudnia 1996 r. zmieniona została uchwałami Nr 62/98, Nr 110/98 i Nr 26/2001; tekst jednolity Regulaminu postępowania przetargowego w TVP S.A. stanowi załącznik nr 2 do uchwały Nr 26/2001 Zarządu TVP S.A. z dnia 14 lutego 2001 r. zmieniającej uchwałę Nr 227/96.

⁴¹ Pismo Okólne Nr 6/98 zostało zmienione Pismem Okólnym Nr 5/2000 z dnia 24 maja 2000 r.

⁴² T.j. Dz. U z 1998 r. Nr 21, poz. 94 ze zm.

⁴³ Zgodnie z art. 33 Kodeksu pracy przy zawieraniu umowy o pracę na czas określony, dłuższy niż 6 miesięcy, strony mogą przewidzieć dopuszczalność wcześniejszego rozwiązania tej umowy za dwutygodniowym wypowiedzeniem. Okresy wypowiedzenia umowy o pracę na okres próbny i na czas nie określony omówione zostały w art. 34 i 36 § 1 Kodeksu pracy.

Zgodnie z art. 36¹§1 Kodeksu pracy w przypadku, jeżeli wypowiedzenie pracownikowi umowy o pracę zawartej na czas nie określony następuje z powodu ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy albo zmniejszenia zatrudnienia z przyczyn dotyczących pracodawcy, określonych w odrębnych przepisach, pracodawca może, w celu wcześniejszego rozwiązania umowy o pracę, skrócić okres trzymiesięcznego wypowiedzenia, najwyżej jednak do jednego miesiąca; w takim przypadku pracownikowi przysługuje odszkodowanie w wysokości wynagrodzenia za pozostałą część okresu wypowiedzenia.

W art. 38 § 1 Kodeksu pracy przewidziano, że o zamiarze wypowiedzenia pracownikowi umowy o pracę zawartej na czas nie określony pracodawca zawiadamia na piśmie reprezentującą pracownika zakładową organizację związkową, podając przyczynę uzasadniającą rozwiązanie umowy. Jeżeli zakładowa organizacja związkowa uważa, że wypowiedzenie byłoby nieuzasadnione, może w ciągu 5 dni od otrzymania zawiadomienia zgłosić na piśmie pracodawcy umotywowane zastrzeżenia (art. 38 § 2).⁴⁴ Po rozpatrzeniu stanowiska organizacji związkowej, a także w razie niezajęcia przez nią stanowiska w ustalonym terminie, pracodawca podejmuje decyzję w sprawie wypowiedzenia (art. 38 § 5).

W art. 41 Kodeksu pracy przewidziano, że pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę w czasie urlopu pracownika, a także w czasie innej usprawiedliwionej nieobecności pracownika w pracy, jeżeli nie upłynął jeszcze okres uprawniający do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia.

W przypadku zwolnień grupowych, które miały miejsce w okresie objętym kontrolą, w TVP S.A. zastosowanie miały przepisy ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (art. 1 ust. 1) – zwanej dalej „ustawą o zwolnieniach grupowych”.⁴⁵

W odniesieniu do zakładów pracy, w których następuje zmniejszenie zatrudnienia z przyczyn ekonomicznych lub w związku ze zmianami organizacyjnymi, produkcyjnymi albo technologicznymi, w tym także, gdy zmiany te następują w celu poprawy warunków pracy lub warunków środowiska naturalnego, jeżeli powodują one konieczność jednorazowego lub w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące rozwiązania stosunków pracy z grupą pracowników obejmującą co najmniej 10% załogi w zakładach zatrudniających do 1000 pracowników lub co najmniej 100 pracowników w zakładach zatrudniających powyżej 1000 pracowników zasady i tryb rozwiązywania stosunków pracy regulują przepisy ww. ustawy.

O konieczności rozwiązania z pracownikami stosunków pracy z ww. przyczyn, o których mowa w art. 1 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych, kierownik zakładu pracy zawiadamia na piśmie zakładową organizację związkową nie później niż 45 dni przed terminem dokonywania wypowiedzeń, informując o przyczynach uzasadniających zamierzone zwolnienia z pracy i wskazując liczbę pracowników oraz grupy zawodowe objęte zamiarem zwolnienia z pracy (art. 2 ust. 1). Po otrzymaniu zawiadomienia od kierownika zakładu pracy, zakładowa organizacja związkowa ma prawo żądać od niego przedstawienia informacji dotyczącej sytuacji ekonomiczno-finansowej zakładu oraz zamierzeń dotyczących poziomu i struktury zatrudnienia w zakładzie, jak również ma

⁴⁴ W razie nieuwzględnienia zgłoszonych w terminie zastrzeżeń zakładowej organizacji związkowej, pracodawca przedstawia sprawę ogólnokrajowej organizacji związkowej (tylko w przypadku gdy zakładowa organizacja związkowa wchodzi w skład ogólnokrajowej organizacji związkowej), która wypowiada się w kwestii zastrzeżeń zakładowej organizacji związkowej w ciągu 5 dni od przedstawienia sprawy (art. 38 § 3 i 4 Kodeksu pracy).

⁴⁵ Dz. U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.

prawo przedstawić kierownikowi zakładu, w terminie nie dłuższym niż 14 dni od zawiadomienia o zamierzonych zwolnieniach, propozycje umożliwiające ograniczenie rozmiaru tych zwolnień, do których kierownik zakładu pracy zobowiązany jest ustosunkować się w ciągu 7 dni, podając swoje stanowisko do wiadomości załogi (art. 2 ust. 2).

W art. 3 ustawy na kierownika zakładu pracy ustawodawca nałożył także obowiązek zawiadomienia powiatowego urzędu pracy o zamierzonym rozwiązaniu z pracownikami stosunków pracy z przyczyn o których mowa m. in. w art. 1 ust. 1 ustawy. Zawiadomienie to powinno być dokonane nie później niż na 45 dni przed terminem dokonywania wypowiedzeń.

Zgodnie z postanowieniami art. 4 ust. 1 ustawy, w terminie nie dłuższym niż 30 dni od zawiadomienia zakładowej organizacji związkowej o konieczności rozwiązania stosunków pracy, kierownik zakładu pracy i zakładowa organizacja związkowa zawierają porozumienie. W porozumieniu określa się zasady postępowania w sprawach dotyczących pracowników objętych zamiarem zwolnienia z pracy, a w szczególności kryteria doboru pracowników do zwolnienia, kolejność i terminy dokonywania wypowiedzeń, a także obowiązki zakładu pracy w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia innych spraw pracowniczych związanych z zamierzonymi zwolnieniami. W zakładzie pracy, w którym działa więcej niż jedna zakładowa organizacja związkowa, kierownik zakładu pracy zawiera wspólne porozumienie ze wszystkimi organizacjami związkowymi (art. 4 ust. 2). W przypadku niezawarcia porozumienia z powodu niemożności uzgodnienia przez strony jego treści, zasady postępowania w sprawach dotyczących pracowników objętych zamiarem zwolnienia z pracy określa kierownik zakładu pracy w drodze regulaminu, uwzględniając ustalenia dokonane z organizacją związkową w toku uzgadniania porozumienia (art. 4 ust. 3).

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych, przy rozwiązywaniu z pracownikami stosunków pracy w drodze wypowiedzenia z przyczyn przewidzianych w art. 1 ust. 1 nie stosuje się trybu postępowania określonego w art. 38 Kodeksu pracy oraz przepisu art. 41 Kodeksu pracy, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ust. 2-4, a także przepisów szczególnych dotyczących ochrony pracowników przed wypowiedzeniem lub rozwiązaniem stosunku pracy, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w art. 6 ustawy.⁴⁶ Przy wypowiedzaniu pracownikom stosunków pracy, a także warunków pracy i płacy, przepisy art. 38 Kodeksu pracy stosuje się w razie niezawarcia porozumienia, o którym mowa w art. 4 ustawy o zwolnieniach grupowych (art. 5 ust. 2). Wypowiedzenie pracownikom stosunków pracy w sytuacjach przewidzianych w art. 41 Kodeksu pracy, nie jest dopuszczalne w czasie urlopu trwającego krócej niż 3 miesiące, a także w czasie innej usprawiedliwionej nieobecności pracownika w pracy, jeżeli nie upłynął jeszcze okres uprawniający zakład do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia (art. 5 ust. 3). Pracownikowi, w sytuacjach o których mowa w art. 41 Kodeksu pracy, zakład pracy może, jeżeli zachodzi taka konieczność, wypowiedzieć warunki pracy i płacy (art. 5 ust. 4 zd. 1).

W art. 8 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych przewidziano, że pracownikowi, z którym został rozwiązany stosunek pracy z przyczyn, o których mowa m. in. w art. 1 ust. 1, przysługuje odprawa pieniężna. Kwestie związane z wysokością odprawy, zasadami jej

⁴⁶ Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych, jeżeli z przyczyn określonych w art. 1 ust. 1 nie jest możliwe dalsze zatrudnianie na dotychczasowych stanowiskach pracy pracowników, o których mowa w art. 39 (pracownicy którym brakuje nie więcej niż 2 lata do emerytury) i 177 (pracownica w okresie ciąży lub urlopu macierzyńskiego) Kodeksu pracy, a także pracowników będących członkami zarządu zakładowej organizacji związkowej – w czasie trwania ich kadencji oraz w okresie roku po jej upływie – zakład pracy może jedynie wypowiedzieć im dotychczasowe warunki pracy i płacy.

ustalania i wypłacania określone zostały w przepisach art. 8 ust. 2-4 ustawy o zwolnieniach grupowych.

Według art. 10 ust. 1 przepisy ustawy o zwolnieniach grupowych, z wyjątkiem art. 2-4, mają odpowiednie zastosowanie także w razie podejmowania przez kierownika zakładu pracy indywidualnych decyzji o zwalnianiu pracowników z przyczyn wymienionych w art. 1 ust. 1, jeżeli przyczyny te stanowią wyłączny powód uzasadniający rozwiązanie stosunku pracy, a zwolnienia w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące obejmują nie więcej niż 10% załogi w zakładach pracy zatrudniających do 1000 pracowników lub nie więcej niż 100 pracowników w zakładach zatrudniających powyżej 1000 pracowników.

V. Istotne ustalenia kontroli

A. Realizowanie przez publiczną telewizję niektórych obowiązków wynikających z ustawy o radiofonii i telewizji

1. Dostarczanie informacji

Telewizja Polska S.A. realizując zadania dotyczące dostarczania informacji, wynikające z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji oraz z art. 61 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wyemitowała w 2000 r. w Programie 1 programy informacyjne i publicystyczne (obejmujące film dokumentalny, reportaże, felietony, magazyny, dyskusje, wywiady, debaty, wykłady, prelekcje, komentarze i serwisy informacyjne TVP) trwające łącznie 3.113,1 godzin, tj. 40,8% ogólnego czasu nadawania, natomiast w Programie 2 - 1.971,7 godzin tj. 29,2% czasu antenowego. W rozłączonej sieci Programu 2 oddziały terenowe TVP S.A. wyemitowały 1871,8 godziny audycji informacyjnych, co stanowiło 33,4% czasu nadawania ogółem, oraz 1561 godzin audycji publicystycznych (27,9%). Ponadto w pasmach własnych oddziały terenowe wyemitowały 4152,3 godziny audycji publicystycznych (26,1%), 1973,5 godziny audycji dokumentalnych (12,4%) i 1777,6 godziny audycji informacyjnych (11,2%). W 1999 r. czas nadawania tego typu programów w pasmach ogólnokrajowych i regionalnych telewizji publicznej kształtował się na zbliżonym poziomie. Także w Programie TV Polonia skierowanym do odbiorcy polonijnego, udział programów o charakterze informacyjnym i publicystycznym kształtował się na poziomie ok. 40 %.

Ustalono, że przepisy ustawowe nie określają, jaką część programów telewizja publiczna powinna poświęcić na dostarczanie informacji, natomiast o ocenie jakości informacji dostarczanych przez publiczną telewizję mogą świadczyć m. in. dokumenty Rady Programowej TVP S.A., Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, a także wyniki oglądalności programów informacyjnych i publicystycznych, które są jednak zależne również od rozwoju konkurencyjnej oferty programowej stacji komercyjnych.

Na podstawie dokumentów Rady Programowej TVP S.A. stwierdzono, że TVP S.A. w niektórych emitowanych programach informowała obywateli w sposób nierzetelny. Rada Programowa wyrażała wówczas krytyczne opinie, które – jak wynika z protokołów posiedzeń Zarządu TVP S.A. – nie były przedmiotem obrad tego organu Spółki.

- *W marcu 2000 r. Rada Programowa TVP S.A. podjęła uchwałę, w której przyłączyła się do krytycznej opinii wyrażonej przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji w sprawie wyemitowania przez Oddział Terenowy TVP S.A. w Łodzi rozmowy z Grzegorzem Piotrowskim, zabójcą księdza Jerzego Popiełuszki. W szczególności, zdaniem Rady*

Programowej, prowadzący tę rozmowę dziennikarze naruszyli zasady zawodu dziennikarskiego przez odstąpienie od obiektywnego przedstawienia faktów towarzyszących śmierci księdza Jerzego Popiełuszki, przez co racje jego zabójcy zostały przedstawione widzowi jako jedyne i obiektywne.

- W dniu 19 lipca 2001 po analizie filmu „Dramat w trzech aktach”, którego forma wywołała protesty wielu opiniotwórczych instytucji i środowisk intelektualnych w Polsce, a także po zapoznaniu się z wyjaśnieniami osób odpowiedzialnych za emisję tego programu, Rada Programowa TVP stwierdziła, że film „Dramat w trzech aktach” charakteryzował się niskim poziomem dziennikarskim. Uznała, że programom z gatunku dziennikarstwa śledczego należy zagwarantować miejsce na antenie TVP, jednak powinny one być tworzone z zachowaniem wysokich standardów warsztatowych i etycznych.

Niektóre programy informacyjne TVP S.A. były oceniane również przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji. Na podstawie „Wyników monitoringu publicystycznych audycji wyborczych w TVP S.A.” sporządzonych przez Departament Programowy Krajowej Rady, które dotyczyły wyborczej kampanii prezydenckiej we wrześniu i październiku 2000 r., stwierdzono m. in., że TVP S.A. podczas kampanii wyborczej w roku 2000 poświęciła wyborcom znacząco mniej miejsca na swojej antenie niż pięć lat temu, zaś w szczególności mniejsze były możliwości osobistej prezentacji swoich programów i sylwetek przez samych kandydatów. Ponadto w niektórych audycjach wyborczych odnotowano przypadki nierzetelnego i niewyczerpującego informowania widzów, np.:

- W audycjach p.n. „Tygodnik Wyborczy Jedyńki” emitowanych w Programie 1 TVP widzowie otrzymali z jednej strony, głównie hasłową, szczerką wiedzę o programach i poglądach kandydatów, (nieobecność kandydatów w studiu odbierała im możliwości wypowiedzenia się), z drugiej usłyszeli co mają do powiedzenia eksperci na temat najważniejszych spraw społecznych, gospodarczych i politycznych. Analiza przedstawionych w audycji cytatów, wykazała minimalną ich wartość informacyjną, a przecież to powinno być najważniejsze w tej audycji, gdyż jej podstawowym celem było wyczerpujące i rzetelne przedstawienie poglądów i programów kandydatów.
- W audycjach p.n. „Kandydat” (dotyczących kandydatów na Prezydenta RP) zastrzeżenia budziła zróżnicowana istotność informacji dla odbiorców, w przypadku niektórych rozmówców, nie padło żadne ważne pytanie; brak wyraźnego dla widza oddzielenia obiektywnych informacji zawartych w pytaniach od tez dziennikarzy a nawet insynuacji.
- W audycjach pn. „Kandydaci w Dwójce” zastrzeżenia budziło to, że dziennikarze nie reagowali na wypowiedzi kandydatów, które zawierały nieprawdziwe bądź częściowo nieprawdziwe informacje, które mogły wprowadzić widzów w błąd; błędy zawarte w pytaniach dziennikarzy świadczyły o ich nierzetelnym przygotowaniu się do rozmów.

Do Biura Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji kierowane były skargi dotyczące m. in. sfery informowania obywateli przez publiczną telewizję. W czasie kontroli zwrócono szczególną uwagę na skargi których autorami byli: Rzecznik Prasowy Rządu, Szef Kancelarii Senatu, przedstawiciele partii politycznych i związków zawodowych. Przedmiotem skarg były często sprawy, o które spór miał bardziej polityczny niż merytoryczny charakter. Przewodniczący KRRiT po otrzymaniu skargi zwracał się o wyjaśnienia do TVP S.A., które przekazywał w swoim piśmie stronie skarżącej.

Stwierdzono przypadki, w których KRRiT sama nie zajmowała stanowiska i nie wyrażała swojej opinii na temat skargi dotyczącej programów nadawanych przez telewizję publiczną. W ocenie NIK, stosowanie przez Krajową Radę takiej praktyki stanowi niewywiązywanie się z jej konstytucyjnych zadań. W kilku badanych przypadkach Przewodniczący KRRiT nie zgodził się z wyjaśnieniami udzielonymi przez TVP S.A. i przypomniał o obowiązkach telewizji publicznej i o zasadach związanych z przekazywaniem informacji.

- *Rzecznik Prasowy Rządu skierował do KRRiT protest w związku ze sposobem przedstawiania prac rządu w „Wiadomościach” w dniu 20 czerwca 2000 r. twierdząc, że dziennikarze telewizji publicznej manipulują informacjami przedstawiając nieobiektywny, „czarny” obraz rzeczywistości. Falszują przy tym rolę rządu, bezpodstawnie negując sensowność podejmowanych przezeń działań naprawczych. W dniu 20 czerwca nieprawdziwie zostały ukazane dwa materiały dotyczące aktualnych prac rządu: kwestia podwyżek motywacyjnych dla policjantów oraz sprawa pomocy rządu dla ofiar suszy. TVP S.A. odrzuciła zarzut manipulacji, a Przewodniczący KRRiT uznał, że zarzut nierzetelności nadawcy nie znajduje potwierdzenia w przypadku kwestionowanych przez Rzecznika Rządu informacji.*
- *Rzecznik Prasowy Rządu RP zarzucił TVP S.A. nierzetelne i nieobiektywne zrelacjonowanie przez „Wiadomości” obchodów Święta Policji, które miały miejsce w Szczytnie w dn. 22 lipca 2000. Redaktorzy „Wiadomości” w ogóle nie odnotowali obecności w Szczytnie Prezesa Rady Ministrów, ani tym bardziej istotnych słów wypowiedzianych przez Premiera. Przewodniczący KRRiT sam nie zajął w tej sprawie jednoznacznego stanowiska, natomiast przedstawił Rzecznikowi Rządu wyjaśnienia TVP S.A., która nie uznała zarzutów za zasadne. Napisał m. in., że „analiza wszystkich programów informacyjnych nadanych 22 lipca br. pozwala na stwierdzenie, że poszczególne serwisy sprawom Policji w różnych aspektach poświęciły sporo miejsca (...) W głównym wydaniu „Wiadomości” najwięcej miejsca poświęcono obchodom święta Policji w Szczytnie. Istotnie, obecny podczas uroczystości Premier został jedynie pokazany na trybunie. Nadawca w relacji ze Szczytna rozłożył inaczej akcenty niż zazwyczaj ma to miejsce w okolicznościowych imprezach. Poświęcono uwagę przede wszystkim głównym bohaterom - policjantom, mówiąc o ich problemach, trudnościach oraz sposobach, jakie rząd przedstawił, by je realizować. Dłuższą wypowiedź Premiera nadawca zamieścił w „Panoramie” o godz. 22.00.”*
- *Rzecznik Prasowy Rządu we wrześniu 2000 r. przekazał do KRRiT pismo z protestem, w którym zwrócił uwagę na kolejny przejaw nierzetelności ze strony TVP, w relacjach dotyczących działalności Prezesa Rady Ministrów. Relacja z oficjalnej wizyty Premiera w Paryżu znalazła się pod koniec głównego wydania „Wiadomości” (21 minuta) i zdaniem redaktorów „Wiadomości” była mniej istotna. od doniesień o zimnych kaloryferach w niektórych spółdzielniach mieszkaniowych i nowej metodzie usuwania arytmii serca. Co więcej, relacjonując spotkanie Prezesa Rady Ministrów z prezydentem Chiracem „Wiadomości” pominęły fakt wspólnego wyjścia prezydenta Francji z Premierem Polski do dziennikarzy, czekających na dziedzińcu pałacu. Sytuacja taka zdarza się w Pałacu Elizejskim wyjątkowo i ma swoje znaczenie - zwłaszcza w zestawieniu ze słowami wypowiedzianymi przez prezydenta. Słowami bardzo mocnego poparcia dla polskich aspiracji wobec Unii Europejskiej. Przewodniczący KRRiT zwrócił uwagę Prezesowi TVP S.A. na szczególne zadania telewizji publicznej w relacjonowaniu wydarzeń, które mają istotne znaczenie dla polityki zagranicznej Polski. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji uznała ponadto, iż charakter zarzutów przedstawionych w powyższej sprawie jest podobny do skargi*

skierowanej 14 marca 1995 roku do KRRiT przez Rzecznika Prasowego ówczesnego Rządu. Krajowa Rada wyraziła wówczas stanowisko w oświadczeniu z 12 lipca 1995 roku, w którym przypomniata, że odpowiadająca obiektywnej wadze wydarzeń kolejność podawania wiadomości w programach informacyjnych stanowi istotny element rzetelności przekazu.

- Rzecznik Prasowy Rządu wystąpił do KRRiT z protestem w sprawie jednostronnego przedstawieniu w głównym wydaniu „Wiadomości” w dniu 14 września 2000 r. kontrowersji wokół ustawy o najmie lokali mieszkalnych. Redakcja „Wiadomości” zamieściła relację z konferencji SLD i szczegółowo omówiła bardzo ostre zarzuty Sojuszu postawione w tej sprawie rządowi. W materiale nie było nawet cienia informacji o argumentach zaatakowanej strony, czyli rządu. Rzecznik uznał takie postępowanie za „jaskrawy przykład złamania zasad rzetelności i bezstronności programów telewizji publicznej”. TVP S.A. przyznała, że był to błąd reportera, który naprawiono następnego dnia w głównym wydaniu wiadomości zamieszczając stanowisko rządu wobec zarzutu SLD. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji przyjęła wyjaśnienia nadawcy wraz z wyrazami ubolewania z powodu popełnionego uchybienia.
- W marcu 2001 r. Rzecznik Prasowy Rządu RP postawił TVP S.A. zarzut niewykorzystywania posiadanych przez TVP S.A. materiałów dotyczących stanowiska Ministerstwa Edukacji Narodowej w sprawie projektu nowelizacji ustawy Karta Nauczyciela złożonego przez ZNP. W ocenie NIK uzasadnienie w tej sprawie złożone przez TVP S.A. jest niewystarczające, ponieważ nawet na etapie projektu przepisów istotna jest informacja o stanowisku Rządu na ten temat.
- Szef Kancelarii Senatu zwrócił się do Przewodniczącego KRRiT o skuteczną interwencję na rzecz rzetelnej informacji w TVP oraz wyjaśnienie przyczyn przemilczenia obecności Pani Marszałek Senatu na niektórych uroczystościach. Telewizja Polska w dniu 6 września 2000 r. w „Wiadomościach” nadała informację o odbywającym się w Tarnowie VIII Forum Mediów Polonijnych przemilczając kompletnie patronat i osobisty udział w Forum Pani Marszałek Senatu. W podobny sposób potraktowano udział Pani Marszałek w uroczystościach w dniu 1 września 2000 r. na pl. Piłsudskiego chociaż była najwyższym przedstawicielem władz obecnych na tej uroczystości. W wyjaśnieniach TVP S.A. poinformowała, że redakcje programów informacyjnych w obu wypadkach skupiły się na meritum wydarzeń i nie wymieniały uczestniczących w nich przedstawicieli życia politycznego, uważając zgodnie z zasadami telewizyjnej sztuki dziennikarskiej, że wystarczy ich pokazać. Sposób relacjonowania, jaki zastosowały redakcje dotyczył także innych ważnych osób w państwie i wynikał – według TVP S.A. - z zasad przyjętych również w innych krajach. Jednocześnie TVP S.A. złożyła zapewnienie, że w przyszłości dziennikarze programów informacyjnych zwrócą szczególną uwagę na sposób prezentacji osobistego udziału Pani Marszałek w ważnych wydarzeniach państwowych.
- Rzecznik Prasowy Klubu Parlamentarnego SLD – Andrzej Urbańczyk wyraził stanowczy protest w związku z brakiem w telewizji publicznej relacji z posiedzenia sejmowej Komisji Skarbu Państwa, Uwłaszczenia i Prywatyzacji, w dniu 8 lutego 2000 r., poświęconego sytuacji w PZU S.A. i BIG Banku Gdańskim S.A. Prace ww. komisji uniemożliwiła nieobecność przedstawicieli rządu oraz znacznej liczby członków komisji, przede wszystkim posłów koalicji AWS - UW, co doprowadziło do odroczenia obrad. Stosowne relacje przedstawiła prasa, komercyjne stacje telewizyjne, wszystkie największe tytuły prasowe oraz wiele rozgłośni radiowych, w tym także radia publicznego. Zabrakło jedynie relacji w telewizji publicznej, na której spoczywa

ustawowy obowiązek informowania o tak istotnych wydarzeniach. TVP S.A. uznała powyższy protest, przyznając, że był to błąd w sztuce dziennikarskiej, a niestawienie się przedstawicieli rządu na posiedzeniu komisji, było wydarzeniem istotnym i mogło samo w sobie być tematem informacji.

- W styczniu 2000 r. Sekretarz Unii Wolności zaprotestował przeciwko sposobowi informowania społeczeństwa przez telewizję publiczną na temat wysokich odpraw prezesów spółek Skarbu Państwa, ponieważ nie podano informacji, że decyzje określające wysokość odprawy dla b. prezesa Petrochemii Płock obciążają SLD-PSL. Według Zarządu Unii Wolności brak takiej wiadomości stanowił dezinformację i prowadził do kolarzeń, że za wypłacanie wysokich odpraw odpowiedzialność ponosi obecny rząd (AWS-UW). Przewodniczący KRRiT odpowiadając na skargę Unii Wolności przedstawił stanowisko otrzymane w tej sprawie z TVP S.A., w którym niedostateczny sposób informowania uzasadniono chęcią uniknięcia podtekstu politycznego. W ocenie NIK takie uzasadnienie nie usprawiedliwia nadawcy, ponieważ kwestia odpowiedzialności jest istotnym elementem każdej informacji, a w tym przypadku była ona możliwa do przedstawienia widzom.
- Do TVP S.A. skierowane zostały protesty związkowców, posłów i senatorów dotyczące braku przeprowadzenia bezpośredniej transmisji z uroczystości obchodów 20-lecia Polskiego Sierpnia i powstania NSZZ Solidarność w dniu 21 sierpnia 2000 r. pod pomnikiem Poległych Stoczniovców w Gdańsku. O podanie przyczyn braku takiej transmisji zwrócił się do TVP S.A. Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, jednak sama KRRiT nie zajęła w tej sprawie stanowiska. W ocenie NIK, wobec przedstawienia obszernych relacji z obchodów rocznicowych w programach informacyjnych TVP S.A. i poświęcenia ok. 16 godzin programom z nimi związanym, nie można postawić zarzutu nierzetelnej na ten temat informacji, natomiast jest sprawą oceny politycznej, czy była to informacja wystarczająca.
- Prezes Zarządu Państwowej Agencji Inwestycji Zagranicznych zarzucił niedostateczne informowanie przez TVP S.A. o rekordowym napływie do Polski inwestycji zagranicznych w roku 2000. Z wyjaśnieniami TVP w tej sprawie, w których powołano się m. in. na ograniczoną „pojemność informacyjną” programów informacyjnych, nie zgodził się Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, który przypomniał, że ustawowym obowiązkiem telewizji publicznej jest rzetelny, obiektywny i proporcjonalny dobór informacji przedstawianych w poszczególnych wydaniach programów informacyjnych. Pominięcie, zwłaszcza w głównych wydaniach dzienników tak istotnej informacji, jaką była rekordowa liczba inwestycji zagranicznych w ubiegłym roku, należy traktować jako naruszenie powyższej zasady.
- Zarząd Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej przekazał do KRRiT protest przeciwko: „nierzetelnemu przedstawianiu tematu likwidacji szkół w gminach wiejskich w programie „Tygodnik Polityczny Jedyńki”, który został nadany w dniu 9 marca 2000 r. w Programie 1 TVP. Mimo tematyki, która ściśle wiązała się z działaniem samorządu w gminach wiejskich, nie były one reprezentowane w programie, co w ocenie Zarządu Gmin przyczyniło się do naruszenia rzetelności przedstawianych informacji. TVP S.A. uznała protest za bezzasadny i oparty na niezrozumieniu formuły i konstrukcji programu. Argumentacji tej nie podzielił Przewodniczący KRRiT, podkreślając, że formuła programu ograniczająca osoby w nim występujące do przedstawicieli Prezydenta RP, Parlamentu i Rządu, nie może to jednak wiązać się z naruszeniem zasady bezstronności, czy prawa do repliki. Powinnością nadawcy jest przede wszystkim rzetelność, bezstronność i głoszenie prawdy.

Z pomiarów prowadzonych na zlecenie TVP S.A. przez Ośrodek Badania Opinii Publicznej (zwany dalej „OBOP”) i Centrum Badania Opinii Społecznej (zwane dalej „CBOS”) wynika, że oglądalność cyklicznych programów informacyjnych zależała od pory ich nadawania i wzrastała w godzinach wieczornych. Zróżnicowana była także w badanym okresie popularność poszczególnych programów cyklicznych.

- *Widownia nadawanego przez Program 1 „Teleexpressu” i głównego wydania „Wiadomości” wykazuje w kolejnych latach tendencję malejącą. „Teleexpress” w I kwartale 1999 r. gromadził widownię o wielkości 7.540 tys. osób, natomiast w I kwartale 2001 r. tylko 6.198 tys. osób, co oznaczało spadek oglądalności z 20,8% do 17% widowni telewizyjnej. W przypadku „Wiadomości” oglądalność w tym samym okresie zmniejszyła się z 24,7% widowni do 16,2%. W I kwartale 2001 r. nastąpił także spadek oglądalności wieczornej „Panoramy” w stosunku do analogicznych okresów lat ubiegłych.*
- *W latach 1999-2001 odnotowano spadek oglądalności niektórych programów publicystycznych, np. nadawany w TVP – 1 program „Forum” w I kwartale 1999 r. oglądało 2.614 tys. widzów, a w I kwartale 2001 r. – 1908 tys. (zmniejszenie widowni telewizyjnej z 7,2% do 5,2%), program „Twarzą w twarz z Europą” – oglądalność w analogicznym okresie spadła z 2,3% do 2,0% widowni; w TVP – 2 oglądalność programu „Polaków portret własny” zmniejszyła się z 3,3% do 1,8%, a programu „Wydarzenia tygodnia” – z 4,7% w I kwartale 1999 r. do 2,0% w I kwartale 2000 r. Spadek oglądalności tych programów był związany ze zmianą ich godzin nadawania.*
- *Stwierdzono jednocześnie wzrost oglądalności takich programów jak: w TVP 1 „Gość Jedyński” (z 9,5% w I kw. 1999 r. do 13,4% w I kw. 2001 r.), „Euroexpress” (z 2,1% do 2,5%), „Nocne rozmowy” (z 2,1% do 3,7%), „Sprawa dla reportera” (z 10,9% do 12,5% w I kw. 2000 r. i 11,1% w I kw. 2000 r.), „Zawsze po 21” (z 7,1% do 10,6% w I kw. 2000 r. i 9,4% w I kw. 2001 r.); TVP 2: „7 dni świat” (z 5,2% do 5,6%), „Ekspres reporterów” (z 4,9% do 7,8%), „Linia specjalna” (z 5,0% do 6,4%), „Raport” (z 5% do 6,1%). Wzrosła również liczba cyklicznych programów publicystycznych: w TVP 1 - z 9 w 1999 r. do 17 w roku 2001, a w TVP 2 – w analogicznym okresie z 9 do 13 programów.*

W badaniach Ośrodka Badania Opinii Publicznej (OBOP) i Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) odnotowywano w latach 1999-2000 pozytywne opinie widzów na temat programów o charakterze informacyjnym, które jednocześnie były najwyżej oceniane spośród oferty programowej TVP S.A.

- *Szczególnie pozytywnie oceniana była w 1999 r. liczba obecnych w programie TVP dzienników – wiadomości oraz programów publicystycznych omawiających sytuację polityczną i wydarzenia w kraju.*
- *W wydawnictwie OBOP pt. „Polacy o misji telewizji publicznej” na podstawie badań przeprowadzonych w okresie od 8-10 kwietnia 2000 r. stwierdzono m. in., że „Biorąc pod uwagę oczekiwania widzów co do ilości przekazywanych informacji o polityce, gospodarce, kulturze i społeczeństwie, Telewizji Polskiej najlepiej udaje się trafić w potrzeby widzów w kwestii programów o polityce - dwie trzecie (67%) badanych uważa, że nadawane są one w odpowiedniej ilości. Nieco mniej osób usatysfakcjonowanych jest wielością informacji o gospodarce i polityce (po 56%), najmniej zaś - informacjami o społeczeństwie (50%). (...)*

Aprobata TVP za wywiązywanie się z ustawowych zadań spoczywających na publicznym nadawcy wyrażała - w zależności od zadania - minimum połowa badanych. Najwięcej osób - bo cztery piąte (80%) - uznało, że TVP dobrze wywiązuje się z funkcji rzetelnego informowania o różnych wydarzeniach w kraju i na świecie, że robi to źle - uważała zaś blisko co siódma osoba (15%)."

- *W badaniach OBOP z września 2000 r. odnotowano wzrost krytycyzmu badanych odnośnie programów TVP dotyczących spraw kraju i społeczeństwa.*
- *W komunikacie z badań przeprowadzonych przez Centrum Badania Opinii Społecznej w listopadzie 2000 r. pt. „Opinie o Telewizji Publicznej” stwierdzono m. in.: „Korzystnemu wizerunkowi telewizji publicznej (większość badanych uważa, iż jest ona obiektywna, godna zaufania i apolityczna) towarzyszy przekonanie o wysokiej wartości informacyjnej treści przekazywanych przez tę instytucję. Od lipca '98 poczucie to jeszcze się umocniło. Obecnie ponad dwie trzecie ankietowanych (69%. wzrost o 6 punktów) uważa, że obraz życia w Polsce przedstawiany w telewizji publicznej jest bliski rzeczywistości, a co czwarty, podobnie jak dwa lata temu, jest przeciwnego zdania. Tym samym odnotowane oceny wartości poznawczej programów telewizji publicznej są najlepsze od sześciu lat. (...)*

Od lipca '98 umocniło się poczucie, że Telewizja Polska wystarczająco informuje o pracy Prezydenta RP oraz opozycyjnych partii politycznych. Nie zmieniło się przekonanie o dostatecznym informowaniu na temat działalności rządu. Natomiast minimalnie pogorszyły się oceny dotyczące przekazywania informacji o pracy Sejmu. Co czwarty badany odczuwa niedosyt informacji na temat pracy posłów, a mniej więcej co trzeci czuje się niedostatecznie poinformowany o pracy ministrów, prezydenta oraz partii opozycyjnych.

- *Na podstawie badań OBOP pt. „Telewizja Publiczna jako źródło informacji”: obejmujących sondaż przeprowadzony w lutym 2001 r. stwierdzono, że najbardziej powszechnym źródłem informacji o sprawach kraju i społeczeństwa jest TVP S.A - korzysta z niej najwięcej Polaków (78%). Zdecydowanie wyprzedzała ona zarówno prywatne stacje telewizyjne (Polsat - 37%, TVN - 33%), jak również rozgłośnie radiowe - Polskie Radio (31%), RMF FM (22%) i Radio Zet (19%).*

2. Realizacja obowiązków wynikających z art. 21 ustawy o radiofonii i telewizji

Realizując w latach 1999 – 2001 (I półrocze) obowiązki określone w art. 21 ustawy o radiofonii i telewizji TVP S.A. emitowała w programach TVP 1 i TVP 2 oraz w TV Polonia programy służące popieraniu twórczości artystycznej, literackiej, naukowej oraz działalności oświatowej, służące upowszechnianiu wiedzy o języku polskim, rozwojowi kultury, nauki i oświaty, ze szczególnym uwzględnieniem polskiego dorobku intelektualnego i artystycznego, służące umacnianiu rodziny, kształtowaniu postaw prozdrowotnych, zwalczaniu patologii społecznych i uwzględniających potrzeby mniejszości narodowych i grup etnicznych. Ponadto w TV Polonia tworzono i udostępniano programy edukacyjne na użytek środowisk polonijnych oraz Polaków zamieszkałych za granicą. Udział programów traktowanych jako realizacja ww. obowiązków określonych w art. 21 ustawy o radiofonii i telewizji w łącznym czasie antenowym premier programu TVP 1 (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej), wyniósł: w 1999 r. - 34,6%, w 2000 r. – 37,3%, a w I półroczu 2001 r. – 29,0%. W programie TVP 2 emisja tego typu audycji w badanym okresie stanowiła odpowiednio: 31,5%, 27,5% i 28,3 %, a w TV Polonia: 34,1%, 37,4% i 29,9% w odniesieniu do łącznego czasu nadawania.

W ocenie NIK, malejące wskaźniki dotyczące czasu nadawania programów służących rozwojowi kultury, nauki i oświaty, umacnianiu rodziny oraz kształtowaniu postaw prozdrowotnych, a także emisja znacznej ich części poza godzinami najlepszej oglądalności, wskazują na nasilanie się tendencji komercjalizacji działań programowych TVP S.A. kosztem wypełniania jej ustawowych obowiązków.

2.1. Programy TVP 1 i TVP 2 nadawane w latach 1999 – 2001 (I półrocze) służące rozwojowi kultury, nauki i oświaty, traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 2 pkt 5 ustawy o radiofonii i telewizji, były zbieżne tematycznie z programami służącymi popieraniu twórczości artystycznej, literackiej, naukowej oraz działalności oświatowej, traktowanymi jako wypełnianie obowiązków wynikających z art. 21 ust.1 pkt 6 ww. ustawy. Dlatego też liczba i czas antenowy podawane były łącznie dla obydwu kategorii programów.

W programie TVP 1 wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy służące rozwojowi kultury, nauki i oświaty, a także popieraniu twórczości artystycznej, literackiej, naukowej oraz działalności oświatowej, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. - 13,6% (1680 audycji w łącznym czasie 930 godzin), w 2000 r. – 13,0% (1625 audycji w łącznym czasie 915 godzin) i w I półroczu 2001 r. 11,8% (698 audycji w łącznym czasie 416 godzin). Wyraźnie widać malejącą tendencję w realizacji ww. zadań. Ponadto udział ww. programów w czasie antenowym pomiędzy godz. 17 i 23 (tzw. „prime time”) był niższy niż w łącznym czasie antenowym i wynosił w latach 1999-2001 odpowiednio: 12,2%, 12,0% i 10,9%, co wskazuje że programy służące realizowaniu obowiązków określonych w art. 21 ust. 2 pkt 5 i art. 21 ust.1 pkt 6 ustawy o radiofonii i telewizji emitowano w TVP 1 częściej poza godzinami najlepszej oglądalności.

W programie TVP 2 wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy służące rozwojowi kultury, nauki i oświaty, a także popieraniu twórczości artystycznej, literackiej, naukowej oraz działalności oświatowej, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. - 15,5% (1.493 audycje w łącznym czasie 896 godzin), w 2000 r. – 13,5% (1.414 audycji w łącznym czasie 875 godzin) i w I półroczu 2001 r. - 13,6% (649 audycji w łącznym czasie 389 godzin). Widać malejącą tendencję w realizacji ww. zadań w stosunku do 1999 r. Ponadto udział ww. programów w czasie antenowym pomiędzy godz. 17 i 23 (tzw. „prime time”) był niższy niż w łącznym czasie antenowym i wynosił w latach 1999-2001 odpowiednio: 13,5%, 12,0% i 10,6%, co wskazuje że programy służące realizowaniu obowiązków określonych w art. 21 ust. 2 pkt 5 i art. 21 ust.1 pkt 6 ustawy o radiofonii i telewizji emitowano w TVP 2 częściej poza godzinami najlepszej oglądalności.

Także w programie TV Polonia wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy służące rozwojowi kultury, nauki i oświaty, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. - 16,8% (1.844 audycje w łącznym czasie 1.412 godzin), w 2000 r. – 18,5% (2.033 audycje w łącznym czasie 1.554,5 godziny) i w I półroczu 2001 r. - 16,1% (735 audycji w łącznym czasie 668,5 godziny). Do opisanych powyżej programów TV Polonia zaliczyła: publicystkę kulturalną, (np. „Ze sztuką na ty”), koncerty muzyki poważnej, program „Panteon”, „Teatr telewizji”, „Madonny polskie”, „Sensacje XX w.”, „Rewizja nadzwyczajna”.

Audycje służące popieraniu twórczości artystycznej i literackiej, nadawane w latach 1999 – 2001 przez TV Polonia i traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust.1, pkt 6 ustawy o radiofonii i telewizji, stanowiły odpowiednio 1,7%, 2,5% i 1,3%

czasu antenowego premier. Do programów tych TV Polonia zaliczała np.: „Wieści polonijne”, „Magazyn polonijny”, „Salon lwowski”, „Telewizyjne Wiadomości Literackie”, „Parnas Literacki” i „Skarbiec”.

2.2. W programie TVP 1 wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy służące umacnianiu rodziny traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 2 pkt 7 ustawy o radiofonii i telewizji, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. – 14,7% (2272 audycje w łącznym czasie 1006 godzin), w 2000 r. – 16,9% (2370 audycji w łącznym czasie 1188 godzin) i w I półroczu 2001 r. 11,7% (904 audycje w łącznym czasie 410 godzin). Udział ww. programów w czasie antenowym pomiędzy godz. 17 i 23 (tzw. „prime time”) był wyższy niż w łącznym czasie antenowym i wynosił w latach 1999-2001 odpowiednio: 21,2%, 24,6% i 16,1%, co wskazuje że programy służące realizowaniu obowiązków określonych w art. 21 ust. 2 pkt 7 ustawy o radiofonii i telewizji emitowano w TVP 1 częściej w godzinach najlepszej oglądalności. Widać jednak malejącą tendencję w realizacji ww. zadań w 2001 r.

W programie TVP 2 wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy służące umacnianiu rodziny traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 2 pkt 7 ustawy o radiofonii i telewizji, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. – 10,3% (970 audycji w łącznym czasie 594 godziny), w 2000 r. – 8,9% (950 audycji w łącznym czasie 580 godzin) i w I półroczu 2001 r. 9,5% (481 audycji w łącznym czasie 274 godziny). Udział ww. programów w czasie antenowym pomiędzy godz. 17 i 23 (tzw. „prime time”) był niższy niż w łącznym czasie antenowym i wynosił w latach 1999-2001 odpowiednio: 6,3%, 4,9% i 5,2%, co wskazuje że w godzinach najlepszej oglądalności emitowano w TVP 2 prawie dwukrotnie rzadziej programy służące umacnianiu rodziny. Widać także malejącą tendencję w realizacji ww. zadań w stosunku do 1999 r.

2.3. W programie TVP 1 wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy służące kształtowaniu postaw prozdrowotnych traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 2 pkt 7a ustawy o radiofonii i telewizji, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. – 2,9% (992 audycje w łącznym czasie 198 godzin), w 2000 r. – 3,0% (1021 audycji w łącznym czasie 210 godzin) i w I półroczu 2001 r. 2,1% (383 audycje w łącznym czasie 75 godzin). Udział ww. programów w czasie antenowym pomiędzy godz. 17 i 23 (tzw. „prime time”) kształtował się podobnie jak w łącznym czasie antenowym i wynosił w latach 1999-2001 odpowiednio: 3,0%, 2,8% i 2,3%, co wskazuje że programy służące kształtowaniu postaw prozdrowotnych emitowano w TVP 1 równomiernie w godzinach najlepszej oglądalności i w pozostałym czasie. Widać jednak malejącą tendencję w realizacji ww. zadań w 2001 r.

W programie TVP 2 wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy służące kształtowaniu postaw prozdrowotnych traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 2 pkt 7a ustawy o radiofonii i telewizji, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. – 3,5% (946 audycji w łącznym czasie 205 godzin), w 2000 r. – 3,1% (1015 audycji w łącznym czasie 203 godziny) i w I półroczu 2001 r. 2,5% (252 audycje w łącznym czasie 72 godziny). Udział ww. programów w czasie antenowym pomiędzy godz. 17 i 23 (tzw. „prime time”) kształtował się w 1999 r. na poziomie wyższym, natomiast w 2000 r. i w I półroczu 2001 r. był znacznie niższy niż w łącznym czasie antenowym i wynosił odpowiednio: 3,9%, 2,1% i 1,3%, co wskazuje że

nastąpił spadek emisji w TVP 2 programów służących kształtowaniu postaw prozdrowotnych w godzinach najlepszej oglądalności. Widać także malejącą tendencję w realizacji ww. zadań w TVP 2.

2.4. W programie TVP 1 wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy służące zwalczaniu patologii społecznych traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 2 pkt 8 ustawy o radiofonii i telewizji, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. – 2,9% (389 audycji w łącznym czasie 195 godzin), w 2000 r. – 3,9% (652 audycje w łącznym czasie 272 godziny) i w I półroczu 2001 r. 2,8% (176 audycji w łącznym czasie 99 godzin). Udział ww. programów w czasie antenowym pomiędzy godz. 17 i 23 (tzw. „prime time”) był niższy niż w łącznym czasie antenowym i wynosił w latach 1999-2001 odpowiednio: 1,4%, 2,6% i 2,6%, co wskazuje że programy służące zwalczaniu patologii społecznych emitowano w TVP 1 częściej poza godzinami najlepszej oglądalności. Widać, że po zwiększeniu emisji takich programów w 2000 r., w stosunku do 1999 r., nastąpił ponowny jej spadek w 2001 r., jednak ich udział w „prime time” pozostał na tym samym poziomie.

W programie TVP 2 wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy służące zwalczaniu patologii społecznych traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 2 pkt 8 ustawy o radiofonii i telewizji, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. – 1,3% (196 audycji w łącznym czasie 78 godzin), w 2000 r. – 1,1% (192 audycje w łącznym czasie 74 godziny) i w I półroczu 2001 r. 1,4% (96 audycji w łącznym czasie 39 godzin). Udział ww. programów w czasie antenowym pomiędzy godz. 17 i 23 (tzw. „prime time”) był ponad dwukrotnie wyższy niż w łącznym czasie antenowym i wynosił w latach 1999-2001 odpowiednio: 2,8%, 2,9% i 3,0%. Powyższe dane wskazują, że realizacja ww. zadań w badanym okresie była stabilna.

2.5. W programie TVP 1 wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy uwzględniające potrzeby mniejszości narodowych i grup etnicznych traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 2 pkt 9 ustawy o radiofonii i telewizji, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. – 0,2% (49 audycji w łącznym czasie 17 godzin), w 2000 r. – 0,3% (72 audycje w łącznym czasie 24 godzin) i w I półroczu 2001 r. 0,3% (32 audycje w łącznym czasie 14 godzin). Audycje takie były nadawane w latach 2000 – 2001 poza godzinami najlepszej oglądalności (w 1999 r. czas ich emisji w tzw. „prime time” wynosił 3 godziny).

W programie TVP 2 wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) audycje uwzględniające potrzeby mniejszości narodowych i grup etnicznych traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 2 pkt 9 ustawy o radiofonii i telewizji, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. – 0,3% (54 audycje w łącznym czasie 18 godzin), w 2000 r. – 0,3% (63 audycje w łącznym czasie 21 godzin) i w I półroczu 2001 r. 0,6% (33 audycje w łącznym czasie 17 godzin). Udział ww. programów w czasie antenowym pomiędzy godz. 17 i 23 (tzw. „prime time”) był wyższy niż w łącznym czasie antenowym i wynosił w latach 1999-2001 odpowiednio: 0,4%, 0,6% i 0,6%. Powyższe dane wskazują, że emisja programów związanych z realizacją ww. zadań była w I półroczu 2001 r. dwukrotnie wyższa niż w latach poprzednich, przy czym wzrost nastąpił poza godzinami najlepszej oglądalności.

2.6. W programie TVP 1 wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy służące upowszechnianiu wiedzy o języku polskim, traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 1 pkt 6a ustawy o radiofonii i telewizji, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. – 0,28% (44 audycje w łącznym czasie 19 godzin), w 2000 r. – 0,18% (37 audycji w łącznym czasie 13 godzin) i w I półroczu 2001 r. 0,15% (18 audycji w łącznym czasie 5 godzin). Audycje takie były nadawane głównie poza godzinami najlepszej oglądalności (czas ich emisji w tzw. „prime time” wynosił ok. 1 godziny rocznie). Jednocześnie widać malejącą tendencję w realizacji ww. zadań

W programie TVP 2 wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy służące upowszechnianiu wiedzy o języku polskim, traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 1 pkt 6a ustawy o radiofonii i telewizji, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. – 0,6% (127 audycji w łącznym czasie 35 godzin), w 2000 r. – 0,5% (115 audycji w łącznym czasie 32 godziny) i w I półroczu 2001 r. 0,6% (60 audycji w łącznym czasie 17 godzin). Audycje takie były nadawane głównie poza godzinami najlepszej oglądalności (czas ich emisji w tzw. „prime time” wynosił ok. 0,5 godziny rocznie). Powyższe dane wskazują, że realizacja ww. zadań w badanym okresie była stabilna.

2.7 W programie TV Polonia wyemitowano w latach 1999 – 2001 (I półrocze) programy edukacyjne na użytek środowisk polonijnych i Polaków zamieszkałych za granicą, traktowane jako realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 1 pkt 7 ustawy o radiofonii i telewizji, których udział w łącznym czasie antenowym premier, (pomniejszonym o czas reklamowy i promocji wewnętrznej) wyniósł: w 1999 r. – 5,7% (964 audycje w łącznym czasie 476 godzin), w 2000 r. – 6,6% (1112 audycji w łącznym czasie 551 godzin) i w I półroczu 2001 r. 4,1% (368 audycji w łącznym czasie 172,5 godziny). Widać wyraźne zmniejszenie realizacji ww. zadań w 2001 r.

3. Umożliwianie naczelnym organom państwowym bezpośredniej prezentacji oraz wyjaśniania polityki państwa

Na podstawie art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, jednostki publicznej radiofonii i telewizji umożliwiają naczelnym organom państwowym bezpośrednią prezentację oraz wyjaśnianie polityki państwa. Tryb postępowania w tych sprawach w drodze rozporządzenia określa Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji. Według § 1 rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 21 sierpnia 1996 r. w sprawie trybu postępowania w związku z prezentowaniem i wyjaśnianiem w publicznej radiofonii i telewizji polityki państwa przez naczelne organy państwowe, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu oraz Prezes Rady Ministrów mogą w programach publicznej radiofonii i telewizji w sposób bezpośredni prezentować oraz wyjaśniać politykę państwa. Jednostki publicznej radiofonii i telewizji zapewniają nieodpłatne przygotowanie i rozpowszechnianie ww. wystąpień, w programach ogólnokrajowych i regionalnych, we wskazanym paśmie emisji.

W badanym okresie Prezydent RP występował w TVP S.A.:

- w 1999 r. - 451 razy, a czas tych wystąpień wynosił prawie 10 godz., z czego 4 godz. tj. ok. 40% w porze najwyższej oglądalności (godz. 19.30 – 23.15);
- w 2000 r. - 513 razy, a czas tych wystąpień wynosił prawie 8 godz., z czego 6,5 godz. tj. ok. 81,3% w porze najwyższej oglądalności;

- w I półroczu 2001 r. - 326 razy, a czas tych wystąpień wynosił ok. 8 godz. 19 min., z czego 5 godz. 35 min. tj. ok. 67% w porze najwyższej oglądalności.

W badanym okresie przedstawiciele Rządu RP występowali:

- w 1999 r. - 2223 razy, a czas tych wystąpień wynosił prawie 31,5 godz., z czego 19,5 godz. tj. ok. 62% w porze najwyższej oglądalności;
- w 2000 r. - 1705 razy, a czas tych wystąpień wynosił prawie 23,5 godz., z czego prawie 18 godz. tj. ok. 77% w porze najwyższej oglądalności;
- w 2001 r. - 970 razy, a czas wystąpień tych wynosił ponad 23 godz., z czego prawie 17 godz. tj. ok. 74% w porze najwyższej oglądalności.

Z informacji uzyskanych z Kancelarii Marszałków Sejmu i Senatu, Prezydenta RP i Prezesa Rady Ministrów RP, wynika, że w odniesieniu do Marszałka Sejmu, Prezydenta RP i Prezesa Rady Ministrów TVP S.A. w sposób właściwy wywiązywała się z obowiązków określonych w art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, natomiast istotne zastrzeżenia w tej kwestii zgłosił Dyrektor Centrum Prasowego Senatu w imieniu Marszałka Senatu. Także Rzecznik Prasowy Rządu w imieniu Prezesa Rady Ministrów – nie negując wywiązywania się TVP S.A. z obowiązku udostępniania czasu antenowego na wyraźną prośbę organu państwowego w trybie art. 22 ust. 2 ustawy o radiofonii i telewizji - negatywnie ocenił sposób prezentacji przez Telewizję Polską S.A. w roku 2000 i w pierwszym półroczu 2001 r., codziennych działań Premiera i Rządu w serwisach informacyjnych oraz wyjaśnianie jego polityki w programach publicystycznych.

- *W ocenie Centrum Prasowego Kancelarii Senatu RP, telewizja publiczna - TVP S.A. w 2000 roku oraz w pierwszym półroczu 2001 roku w odniesieniu do Marszałka Senatu, zasadniczo nie realizowała obowiązku wynikającego z art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 roku o radiofonii i telewizji. W ww. okresie nastąpiło ograniczenie dostępności Senatu do anteny TVP S.A. Wyrazem tego była likwidacja programu „Z obrad Senatu”, w miejsce którego miały się pojawić nowe audycje prezentujące pracę Senatu oraz wyjaśniające społeczeństwu politykę państwa. Mimo zapewnień kierownictwa TVP S.A., zadań tych nie wypełniały nowo wprowadzone na antenę programy pt. „Tygodnik Jedyńki” i „Magazyn Parlamentarny”. Z monitoringu programów informacyjnych i publicystycznych przeprowadzonych przez Centrum Prasowe Kancelarii Senatu RP wynika, że w telewizji publicznej działalność Senatu nie była należycie - jak na to zasługuje ranga tej instytucji w procesie stanowienia prawa w Polsce - przedstawiana społeczeństwu. Świadczy o tym nie tylko mała liczba informacji (publikacji) na ten temat, co jest konsekwencją prowadzonej polityki kierownictwa TVP, ale przede wszystkim pomijanie w audycjach wydarzeń, których animatorem jest Senat lub w których biorą udział członkowie prezydium Senatu, z jego marszałkiem. Monitoring audycji informacyjnych w telewizji publicznej przeprowadzony w 2000 roku przez Centrum Prasowe Kancelarii Senatu RP ujawnił także głęboki dysparytet w przedstawianiu na antenie TVP działalności Marszałka Senatu w porównaniu z Prezydentem, Premierem i Marszałkiem Sejmu. Nie zauważona była działalność międzynarodowa Marszałka Senatu. Tracił na tym wizerunek państwa polskiego jako partnera w stosunkach międzynarodowych.*
- *W ocenie Rzecznika Prasowego Rządu realizacja obowiązków nadawcy publicznego przez Telewizję Polską S.A. w roku 2000 i w pierwszym półroczu 2001 r., w zakresie codziennej prezentacji działań Premiera i rządu w serwisach informacyjnych oraz wyjaśniania jego polityki w programach publicystycznych, budziła bardzo poważne zastrzeżenia. Nie było rzadkością podawanie w TVP informacji nieprecyzyjnych lub niepełnych, a w krańcowych wypadkach nieprawdziwych. Jednym z najbardziej*

jaskrawych przykładów rozminięcia się z prawdą w odniesieniu do działań rządu był program „Kandydat” (I pr. TVP - 6 października 2000 r.), w którym prowadzący twierdził, że Rządowe Centrum Studiów Strategicznych przewiduje wzrost gospodarczy na rok 2001 w wysokości „nieco powyżej 3%”. W rzeczywistości RCSS nie ogłaszało do tego czasu żadnych prognoz dotyczących wzrostu gospodarczego w 2001 r. Gospodarz programu podał także liczbę 18 miliardów dolarów, jako kwotę potrzebną „zdaniem ekspertów rządowych” do zahamowania bezrobocia w Polsce, kiedy w rzeczywistości nie było żadnej rządowej ekspertyzy podającej konkretną kwotę potrzebną do zahamowania bezrobocia. Takie beztroskie podejście do faktów świadczyło o wyjątkowej nieodpowiedzialności redakcji - podawanie nieistniejących prognoz makroekonomicznych mogło mieć negatywny wpływ na życie gospodarcze w naszym kraju. Rzecznik Prasowy Rządu podał także kilka przykładów - z których część znalazła swój wyraz w korespondencji z Krajową Radą Radiofonii i Telewizji - dotyczących nierzetelności i braku obiektywizmu (o mniejszej lub większej wadze) ze strony programów TVP S.A., a także pomniejszania znaczenia wydarzeń z udziałem Prezesa Rady Ministrów, czy wręcz pomijanie uroczystości lub udziału w nich szefa rządu.

4. Umożliwianie partiom politycznym przedstawiania stanowiska w węzłowych sprawach publicznych

Jednostki publicznej radiofonii i telewizji powinny stwarzać partiom politycznym możliwość przedstawienia stanowiska w węzłowych sprawach publicznych (art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji). Szczegółowo uregulowano tę kwestię w rozporządzeniu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 13 maja 1994 r. w sprawie trybu postępowania w związku z przedstawianiem w programach publicznej radiofonii i telewizji stanowisk partii politycznych, związków zawodowych i związków pracodawców w węzłowych sprawach publicznych⁴⁷.

Telewizja Polska S.A. w badanym okresie emitowała programy stwarzające partiom politycznym i związkom zawodowym możliwość przedstawienia stanowiska w węzłowych sprawach publicznych:

- *w 1999 r. w programach TVP S.A. uczestniczyło co najmniej 12 partii politycznych i 2 związki zawodowe w 3284 wystąpieniach, których łączny czas emisji wyniósł ok. 84 godz., z czego ok. 51,5 godz. tj. ok. 61% - w porze najwyższej oglądalności;*
- *w 2000 r. w programach TVP S.A. uczestniczyło co najmniej 11 partii politycznych i 2 związki zawodowe w 3445 wystąpieniach, których łączny czas emisji wyniósł ok. 76,5 godz., z czego ok. 65,5 godz. tj. ok. 86% - w porze najwyższej oglądalności;*
- *w I półroczu 2001 r. w programach TVP S.A. uczestniczyło co najmniej 18 partii politycznych i 2 związki zawodowe w 1904 wystąpieniach, których łączny czas emisji wyniósł ok. 55,5 godz., z czego ok. 40,5 godz. tj. ok. 73% - w porze najwyższej oglądalności.*

⁴⁷ 10 listopada 2001 r. weszło w życie nowe rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 18 września 2001 r. w sprawie trybu postępowania w związku z przedstawianiem w programach publicznej radiofonii i telewizji stanowisk partii politycznych, związków zawodowych i związków pracodawców w węzłowych sprawach publicznych (Dz. U. Nr 124, poz.1360), w którym § 1 ma identyczne brzmienie jak w rozporządzeniu z 1994 r., natomiast inaczej ustalono warunki udziału partii politycznych w audycjach oraz podziału i wykorzystywania związanego z tym czasu antenowego.

Z niektórych skarg kierowanych do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji wynika, że TVP S.A. nie zawsze stwarzała partiom politycznym możliwość przedstawienia stanowiska w węzłowych sprawach publicznych. Dotyczyło to m. in. ignorowania we wrześniu i październiku 2000 r. przez publiczne media stanowiska Unii Pracy w sprawach tak istotnych jak: funkcjonowanie podmiotów gospodarczych, bezrobocie, aktualne problemy życia politycznego, czy też problemy edukacji. W listopadzie 2000 r. Rzecznik Prasowy SLD skierował do TVP S.A. pismo, które zostało przekazane do wiadomości Przewodniczącemu KRRiT, w sprawie „niezwykle ograniczonego zainteresowania Telewizji Publicznej” programowymi propozycjami SLD dotyczącymi obniżenia kosztów i zwiększenia sprawności i skuteczności działania państwa. Z wyjaśnień uzyskiwanych w tych sprawach od TVP S.A. wynikało, że o zamieszczeniu spraw w programach decydują ich wydawcy biorąc pod uwagę zarówno „wagę”, jak również ramy czasowe emitowanych programów. Nie zawsze zatem było możliwe obszerne relacjonowanie na antenie wszystkich znaczących dla danej partii wydarzeń. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji nie zajęła stanowiska wobec skarg przedstawicieli partii politycznych i odpowiedzi udzielanych przez TVP S.A.

- *W październiku 2000 r. Krajowy Komitet Wykonawczy Unii Pracy zgłosił stanowczy protest w związku z uporczywym i konsekwentnym naruszaniem przez jednostki publicznej radiofonii i telewizji art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. Wskazał, że wydane w celu realizacji tego uprawnienia rozporządzenie KRRiT w sprawie trybu postępowania w związku z przedstawianiem w programach publicznej radiofonii i telewizji stanowisk partii politycznych, związków zawodowych i związków pracodawców w węzłowych sprawach publicznych (Dz. U. z 1994 r. Nr 74, poz. 335 z późn. zm.) w sposób jednoznaczny nakazuje tym jednostkom informowanie o pracach naczelnych organów partii politycznych dotyczących węzłowych spraw publicznych (§ 1 ust. 3). Przepis ten funkcjonuje niezależnie od postanowień § 2 tegoż rozporządzenia, który określa zasady tworzenia i rozpowszechniania konkretnych audycji w programie I Telewizji Polskiej i Polskiego Radia. Zwrócił uwagę na fakt, iż przepis ten nie przewiduje przerw w nadawaniu programów (Debata - miesięczna przerwa wakacyjna) lub też przekształcenia ich w audycje wyborcze (Forum). Jednak na skutek tych praktyk Unia Pracy, która w ostatnich wyborach parlamentarnych uzyskała ponad 620 tys. głosów a w sondażach opinii publicznej, będąc ugrupowaniem poza parlamentarnym, utrzymała znaczące poparcie społeczne - jest pozbawiona dostępu do publicznych środków masowego przekazu. Jako przykłady tej dyskryminacji wskazano:*

W dniu 28 września 2000 r. Unia Pracy na organizowanej wspólnie z Partią Ludowo – Demokratyczną ogólnopolskiej konferencji pod nazwą „Bariery funkcjonowania i rozwoju małych średnich przedsiębiorstw” przedstawiła swój program związany z tym sektorem, ze szczególnym uwzględnieniem jego roli w przeciwdziałaniu bezrobociu. Biorąc pod uwagę fakt, iż kondycja małych i średnich przedsiębiorstw jest coraz gorsza - mimo uchwalenia stosownego programu rządowego oraz deklarowanemu poparciu dla rodzimych firm większości sił politycznych, co szczególnie uwidoczniło się w kampanii prezydenckiej - głos Unii Pracy wskazującej konkretne rozwiązania powinien być przekazany opinii publicznej. W tym samym dniu Unia Pracy na zorganizowanej konferencji chciała upublicznić swoje stanowisko wobec brutalizacji życia publicznego, a także jako partia konsekwentnie opowiadająca się za rozdziałem kościoła od państwa odnieść się do wypowiedzi hierarchów kościoła katolickiego. Również ta sprawa została przez publiczne radio i telewizję zignorowana.

W dniu 2 października 2000 r. w związku z licznymi wypowiedziami przedstawicieli szkół wyższych na temat kondycji finansowej szkół wyższych, której poprawę gwarantuje

wprowadzenie czesnego zwołano konferencję prasową z udziałem przedstawicieli naczelnych władz partii, które w sposób jednoznaczny wypowiedziały się za bezpłatnym szkolnictwem wyższym. Stanowisko to nie zostało przekazane opinii publicznej przez jednostki do tego zobowiązane.

Według Unii Pracy sprawy funkcjonowania 2 600 000 podmiotów gospodarczych, bezrobocia, aktualnych problemów życia politycznego czy też edukacji na pewno mieszczą się w definicji „węzłowych spraw publicznych”. Krajowy Komitet Wykonawczy UP uznał taką sytuację za niedopuszczalną i zwrócił się do Krajowej Rady, której obowiązkiem jest zapewnienie otwartego i pluralistycznego charakteru radiofonii i telewizji, o wyeliminowanie takich sytuacji w przyszłości.

Przewodniczący KRRiT uzyskał wyjaśnienia w powyższej sprawie od TVP S.A. i przekazał je Unii Pracy, nie przedstawiając własnego stanowiska Krajowej Rady. Według udzielonej odpowiedzi, TVP S.A. informuje o działaniach Unii Pracy na takich samych zasadach jak w przypadku innych sił politycznych. Oznacza to m. in., że zawartość poszczególnych wydań programów, za każdym razem rozważana jest z punktu widzenia dziennikarskiego. Wydawcy programów oceniają według swej wiedzy i w ramach posiadanych kompetencji zawodowych jaka jest „waga spraw”, które przynosi dany dzień i rozstrzygają co ich zdaniem zasługuje na znalezienie się w programie i w jakim wymiarze, a co nie. Obowiązek informowania o pracach naczelnych organów partii nie oznacza zamknięcia dziennikarzom możliwości dokonania oceny czy dana sprawa zasługuje na nagłośnienie jej w programach informacyjnych, czy też na to nie zasługuje”. TVP S.A. powołując się na wyniki analiz przedstawionych przez szefów redakcji „Wiadomości”, „Panoramy” i „Teleexpressu” poinformowała, że w innych okresach - poza kampanią wyborczą - ważne kwestie podnoszone przez Unię Pracy były prezentowane w programach informacyjnych telewizji publicznej.

- W listopadzie 2000 r. Rzecznik Prasowy Sojuszu Lewicy Demokratycznej skierował do wiadomości Przewodniczącego KRRiT pismo o treści „W dniu 25 listopada b.r. odbyła się konferencja prasowa, na której Przewodniczący SLD zaprezentował dokument p.t. „Stanowisko SLD w sprawie obniżenia kosztów i zwiększenia sprawności i skuteczności działania państwa”. Dokument ten jest podstawą prezentowanej przez Sojusz koncepcji „tańszego państwa” i prezentuje listę działań w obszarze administracji publicznej i samorządu terytorialnego, które SLD podejmie w przypadku wygranych wyborów. Są to działania niezwykle konkretne, o podstawowym dla funkcjonowania państwa znaczeniu. Ze zdziwieniem stwierdzam, iż propozycje i stanowisko polityczne SLD w tym zakresie spotkało się z niezwykle ograniczonym zainteresowaniem Telewizji Publicznej. Relacje na ten temat w programach informacyjnych TVP S.A. były zdawkowe, zwłaszcza jeśli porównać je do przekazu mediów komercyjnych. Uprzejmie proszę Pana Prezesa o umożliwienie widzom zapoznania się z programowymi propozycjami SLD, zwłaszcza jeśli dotyczą one spraw tak zasadniczych i stanowią istotne novum w polskiej polityce.

TVP S.A. odpowiadając na zarzuty SLD stwierdziła, że „W dniu 25 listopada ubiegłego roku, w głównym wydaniu „Wiadomości” zamieściliśmy relację z konferencji prasowej Pana Leszka Millera, na której omówił on przywołane w nagłówku tego pisma stanowisko swojej partii. Tak więc rzecznik Sojuszu nie zarzuca nam, że ten temat pominieliśmy. Nie doszukał się również w naszej relacji błędów rzeczowych - bo ich nie było. Relację przygotowano rzetelnie i zgodnie z zasadami rzemiosła dziennikarskiego. Do zarzutu o „zdawkowość” relacji trudno się ustosunkować. Trudno bowiem oprzeć się wrażeniu, że politykom, różnych zresztą, partii, obecności w mediach jest ciągle za mało. Jest natomiast faktem, że najważniejsze tezy stanowiska Sojuszu skrupulatnie

odnotowaliśmy. Uwaga dotycząca w piśmie Pana Michała Tobera „przekazu mediów komercyjnych” odnosi się zapewne do głównego wydania „Faktów”. Jest prawdą, że „Fakty” powiedziały o konferencji pana Leszka Millera więcej. Tyle tylko, że pozwoliły sobie - bo i mogły to zrobić - na pominięcie innych wydarzeń, które miały miejsce tego dnia na naszej scenie politycznej. My natomiast, z oczywistych powodów, musieliśmy odnotować również inicjatywę PSL związaną z zapewnieniem pracy młodzieży, posiedzenie Rady naczelnej ZChN, która omawiała możliwości zażegnania kryzysu w AWS, czy wreszcie - bardzo znaczące dla tej partii - poparcie kandydatury Donalda Tuska na szefa Unii Wolności przez mazowiecką organizację UW. Rekapitulując: szczególnie w sobotę, kiedy mamy krótszy program, musielibyśmy niemal w całości poświęcić go polityce krajowej, gdybyśmy chcieli szerzej omówić wszystkie przywołane wyżej wydarzenia. Nie wydaje się, że byłoby to rozwiązanie akceptowane przez masowego widza. Mamy więc typowy przypadek szukania „złotego środka” i godzenia „ognia z wodą”. Podjętą decyzję, uważam za racjonalną. Tym bardziej, że wiadomość dotycząca SLD znalazła się - nieprzypadkowo - na samym początku politycznej części programu.”

5. Oceny oferty programowej telewizji publicznej⁴⁸

Oceną działalności programowej TVP S.A. zajmowała się Rada Programowa TVP S.A. oraz w ograniczonym zakresie Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji. Oceny takie dokonywane były również na podstawie opracowań i analiz wykonywanych przez Biuro Polityki i Koordynacji Programowej TVP S.A. oraz Ośrodek Szkolenia – Akademię Telewizyjną TVP S.A., a także na podstawie badań widowni telewizyjnej prowadzonych przez instytucje badania opinii publicznej. Analizy programów telewizyjnych prowadzone były jednocześnie przez dziennikarzy, np. w „Rzeczpospolitej” przez ostatnie dwa lata w grudniu ukazywał się na ten temat specjalny raport.

W czasie kontroli dokonano przeglądu ww. ocen i analiz działalności programowej TVP S.A., które w wielu aspektach różniły się między sobą, zarówno ze względu na metodologię badań, jak również w związku z różnym usytuowaniem zajmujących się tą dziedziną podmiotów. Nie podważając obiektywizmu i profesjonalizmu dokonywanych analiz, należy jednak mieć na uwadze, że inaczej wypowiadają się w tych sprawach instytucje, którym TVP S.A. zleciła taką pracę, inaczej podmioty funkcjonujące w strukturze TVP S.A., a jeszcze inaczej niezależne media i instytucje państwowe wykonujące takie zadania w ramach ustawowych obowiązków. Na rozbieżności te mają często wpływ także czynniki natury politycznej, co niewątpliwie utrudnia obiektywne osąd.

5.1. Rada Programowa TVP S.A., która według art. 28a ust. 3 ustawy o radiofonii i telewizji podejmowała uchwały zawierające oceny poziomu i jakości programu bieżącego oraz programów ramowych, formułowała często pod ich adresem szereg krytycznych opinii i deklaracji. Uchwały zawierające postulaty pod adresem Zarządu TVP S.A., - jak to wynika z protokołów posiedzeń Zarządu – nie były przedmiotem obrad tego organu Spółki.

- w marcu 2000 roku Rada Programowa TVP S.A. krytycznie oceniła fakt, że Telewizji Polskiej nie omija zjawisko eksponowania przemocy w mediach.

⁴⁸ W załączniku nr 3 do niniejszej Informacji przedstawiono dane dotyczące widowni telewizji publicznej w Polsce oraz jej udziału w rynku telewizyjnym w 2000 roku.

Biorąc pod uwagę zarówno własne analizy programu jak i ostatnie publikacje prasowe (m. in. raport „Rzeczypospolitej”), Rada wezwała władze TVP S.A. do przemyślenia dotychczasowej strategii programowej. Rada zwróciła uwagę, że konkurowanie pod każdym względem ze stacjami komercyjnymi, jest niezgodne z misją telewizji publicznej.

- także w marcu 2000 r. Rada Programowa TVP S.A. uznała serial „Kawaleria powietrzna” za rzetelny dokument pokazujący obraz wojska, który może przyczynić się do wyeliminowania z wojska lub zmniejszenia skali zjawisk, uważanych za społecznie niewłaściwe czy szkodliwe.
- w lipcu 2000 r. Rada Programowa TVP S.A. zdecydowanie zaprotestowała przeciwko planowanemu zdjęciu z anteny pasma programów dla dzieci, w tym audycji „Ciuchcia”. „Domowe przedszkole”, „Mama i ja” czy „Dźwiękogra”. Programy te od lat gromadzą dużą widownię, są popularne i dobrze oceniane. Zdaniem Rady Programowej TVP S.A. w sposób wzorcowy realizują misję telewizji publicznej i mogą być traktowane jako jej karty atutowe. Rada Programowa TVP S.A. wezwała Zarząd Telewizji Polskiej do pozostawienia ww. programów na antenie.
- Rada Programowa w listopadzie 2000 r. opierając się na analizie wywiadu Piotra G. z jednym z kandydatów na Prezydenta (program „Kandydat” 6 października 2000 roku), po wymianie opinii dotyczącej roli telewizji publicznej w prezydenckiej kampanii wyborczej, zwróciła uwagę na nierówność traktowania kandydatów w różnych programach wyborczych i informacyjnych. Atmosfera przedwyborczego napięcia powodowała – w ocenie Rady - obniżenie standardów zawodowych u części dziennikarzy, a to z kolei powoduje obniżenie autorytetu TVP S.A. jako instytucji zaufania publicznego.
- w marcu 2001 Rada Programowa TVP S.A. wyraziła zdecydowany protest wobec zamiaru ograniczenia produkcji artystycznych gatunków takich jak muzyka poważna, film fabularny, teatr telewizji, w większym stopniu niż wynika to z ogólnej skali ograniczeń finansowych w TVP S.A. w roku 2001. W szczególności drastyczne ograniczenie premier Teatru Telewizji w Programie II do 50% stwarza groźbę zniknięcia tego gatunku z polskiego życia kulturalnego. Rada Programowa domagała się utrzymania na dotychczasowym poziomie gatunków artystycznych na antenie telewizji publicznej.
- w Rezolucji Rady Programowej TVP S.A. przyjętej 23 kwietnia 2001 roku na konferencji poświęconej realizacji misji TVP S.A. jako nadawcy publicznego stwierdzono m. in., że: „Rada Programowa TVP S.A. wyłoniona jako reprezentacja środowisk kultury i opcji politycznych, działających w Polsce, a więc nie związana ze strukturami administracyjnymi TVP S.A. uważa że jej nadrzędnym zadaniem jest dbałość o przestrzeganie przez TVP S.A. jej zapisanych ustawowo zobowiązań jako nadawcy publicznego. Rada stwierdza, że spełnianie tej misji przez TVP S.A. jest niepełne i podlega licznym zagrożeniom.

Pierwsze z tych zagrożeń stwarza świat polityki. (...)Promocja świata polityki dokonuje się także ze szkodą dla zawartego w misji TVP S.A. obowiązku wszechstronnego i pogłębionego przedstawiania stanowiska opinii publicznej, a przynajmniej jej zorganizowanej części, w istotnych sprawach publicznych. W efekcie telewizja publiczna nie realizuje więc tak istotnego swego zadania jakim jest wspomaganie życia obywatelskiego przez publiczną debatę nad kolejnymi istotnymi sprawami z udziałem organizacji pozarządowych i środowisk lokalnych. (...)

Drugim źródłem zagrożeń jest niepokojące uzależnienie telewizji publicznej od mechanizmów rynku reklamowego. W sytuacji konkurencji z nadawcami komercyjnymi, TVP S.A. odwołuje się coraz częściej do kryteriów oglądalności i w ten sposób schlebia gustom najszerszej, lecz wcale nie najbardziej wymagającej i najlepiej przygotowanej widowni. Spycha to telewizję publiczną na pozycje nadawcy komercyjnego, a więc takiego, dla którego zysk reklamowy staje się ważniejszy od istotnej jakości programów, a zwłaszcza od proponowania widowni treści i form wymagających od widza większego wysiłku przy odbiorze. (...)”

5.2. Analizy i oceny działalności TVP S.A. są przedstawiane corocznie przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji w „Informacjach o podstawowych problemach radiofonii i telewizji” przygotowywanych na podstawie sprawozdań rocznych pochodzących od nadawcy.

Jak wynika z informacji uzyskanych w KRRiT, Krajowa Rada nie prowadzi permanentnego monitoringu wszystkich programów rozpowszechnianych przez TVP pod kątem realizacji obowiązków nadawcy publicznego zapisanych w art. 21, 22, 23, 24, 25 ustawy o radiofonii i telewizji, gdyż ustawodawca nie określił jasnych kryteriów kwalifikowania poszczególnych pozycji programu do odpowiednich kategorii audycji określonych w ustawie oraz nie określił wymaganego minimalnego czasu trwania tych audycji w tygodniowym albo rocznym programie. KRRiT od trzech lat kupuje w AGB Polska Sp. z o.o. dane telemetryczne dotyczące oglądalności programów telewizyjnych, w tym również programów rozpowszechnianych przez TVP SA. Na podstawie tych danych w Departamencie Programowym KRRiT powstają analizy dotyczące oglądalności audycji i programów Telewizji Polskiej S.A.

Z udostępnionych NIK materiałów wynika, że w latach 1999 – 2000 KRRiT zleciła monitoring i ocenę merytoryczną:

- 6 programów związanych z wyborami na stanowisko Prezydenta RP.
- problematyki Unii Europejskiej i integracji z Europą w programach wszystkich nadawców w tym niepublicznych,
- programu pt. „Rower Błażeja”,
- programu pt. „Tygodnik Polityczny Jedyński”.

Ocena audycji wyborczych wyemitowanych we wrześniu i październiku 2000 r. dokonana przez Departament Programowy KRRiT polegała na ich ocenie merytorycznej według kryteriów równowagi, rzetelności i bezstronności, wynikających z obowiązków określonych w ustawie o radiofonii i telewizji oraz własnych regulacji TVP S.A. Szczególną uwagę poświęcono uchybieniom bądź błędom dziennikarzy lub realizatorów audycji.

- *Według oceny KRRiT w cyklicznej audycji „Forum wyborcze” nadawanej w okresie od 5 września do 3 października 2000 r. zapewniono równy dostęp widzów do informacji o programach, działaniach i osobach wszystkich kandydatów na Prezydenta RP. wysoko oceniono także profesjonalizm prowadzącego audycję, który dążył do przekazywania widzowi rzetelnej i pełnej informacji. Jako wadę tego cyklu audycji uznano to, że występowali w nich przedstawiciele kandydatów a nie sami kandydaci. Nie zgłoszono zastrzeżeń odnośnie bezstronności prowadzącego audycję i jej autorów, którzy nie angażowali się po stronie żadnego z kandydatów.*
- *Krytyczne uwagi zgłosiła KRRiT pod adresem audycji „Tygodnik Wyborczy Jedyński”. Nieczytelna dla widzów była zasada doboru poszczególnych ekspertów do kolejnych wydań audycji, co podważało wiarygodność i bezstronność całego cyklu. Zastrzeżenia wzbudził sposób przedstawienia programów i stanowisk 13 kandydatów w węzłowych*

sprawach publicznych. Cytaty pochodzące zarówno z programów jak i wypowiedzi kandydatów odczytywane przez dziennikarzy robiły wrażenie wyrwanych z szerszego kontekstu i przybierały postać sloganów wyborczych. Forma w jakiej były przedstawiane, nie pozwalała zrealizować podstawowego zadania audycji, którym było zapoznanie wyborców z programami kandydatów oraz konfrontowanie tychże programów z opiniami ekspertów. W audycjach podjęto się omówienia zbyt dużej liczby tematów - od dwóch do czterech w każdym wydaniu, co wręcz uniemożliwiało pełne, wyczerpujące wyjaśnienie najważniejszych kwestii i prowadziło do naruszenia zasady równowagi. Jednak podstawowym zastrzeżeniem do audycji „Tygodnik Wyborczy Jedyńki” była nieobecność w nich samych kandydatów na prezydenta.

- *Do cyklu pt. „Kandydat”, który zastąpił nadawaną stale w Programie 1 cykliczną audycję o identycznej formule – „Gość Jedyńki”, KRRiT zgłosiła uwagi, które dotyczyły m. in.: naruszenia kryterium równowagi (np. inna tematyka rozmów z każdym z kandydatów uniemożliwiająca dokonanie porównania, niejednakowa dyscyplina odpowiedzi wymagana od kandydatów, inny stopień szczegółowości pytań), nieprzestrzegania zasady rzetelności (np. w przypadku niektórych rozmów żaden temat nie był kontynuowany w więcej niż jednym pytaniu, popełniono zbyt wiele błędów w pytaniach dziennikarzy, co świadczyło o ich nierzetelnym przygotowaniu się do rozmów, brak wyraźnego dla widza oddzielenia obiektywnych informacji zawartych w pytaniach od tez dziennikarzy a nawet insynuacji), stroniczości podczas prowadzenia audycji (np. próba deprecjonowania, ośmieszania poglądów niektórych kandydatów zanim jeszcze mogli szerzej się wypowiedzieć, wyraźny brak obiektywizmu w traktowaniu niektórych kandydatów ze względu na ich poglądy lub pozycję, odmienny styl prowadzenia rozmowy z każdym kandydatem, różnicowanie wobec nich form grzecznościowych, otwarte lekceważenie niektórych z nich).*

Oceniając audycje dotyczące problematyki Unii Europejskiej i integracji z Europą w programach wszystkich nadawców w okresie od 15 października do 15 listopada 2000 r., KRRiT stwierdziła m. in., że przy wielu audycjach publicystycznych nadawanych w pierwszym i drugim programie telewizji publicznej, w których mogłoby się pojawić odniesienie do Unii Europejskiej, brak jest w prasowych zapowiedziach programowych jakichkolwiek informacji wskazujących na tego rodzaju temat audycji. Zwróciła także uwagę, że większość takich audycji nie znalazła się w paśmie najwyższej oglądalności.

Wyniki monitoringu i ocena cyklicznej audycji studyjnej dla młodzieży realizowanej w swobodnej konwencji publicystyczno - rozrywkowej pt. „Rower Błażeja” dokonana przez Departament Programowy Biura KRRiT w marcu 2000 r. zawierały szereg uwag krytycznych. Istotną i zarazem najtrudniejszą w realizacji pozycją „Roweru Błażeja” było studyjne forum dyskusyjne. Dwukrotnie zaobserwowano, że dyskusja przechodziła w emocjonalną, a czasem nawet chaotyczną i ostrą polemikę między zwolennikami i przeciwnikami. W tej sytuacji mało kto miał szansę na pełne wyrażenie swoich racji i opinii, emocje tworzyły zacierzwienie, a towarzyszący dyskusji gwar uniemożliwiał wysłuchanie innych.

Według opinii KRRiT wyraźne zastrzeżenie co do zasadności emisji można było sformułować pod adresem tylko tej jednej audycji w monitorowanej próbie. Wątpliwości co do prezentacji tematu budziły także trzy inne dyskusje. Pozostałe odcinki „Roweru Błażeja” nie wzbudzały żadnych zastrzeżeń.

W cyklicznej audycji „Tygodnik Polityczny Jedyńki” nadawanej w marcu 2000 r. zastrzeżenia KRRiT budziła realizacja formuły audycji, zgodnie z którą dziennikarz będący gospodarzem spotkania zwracał się wielokrotnie z pytaniami (w niemal identyczny sposób) zarówno do zaproszonych gości, jak i do dziennikarzy będących gospodarzami tzw. stolików. Oglądając audycję można było odnieść wrażenie, że dziennikarze ci są

adresatami pytań dziennikarza prowadzącego, na takich samych zasadach, jak goście biorący udział w spotkaniu. W audycjach tych brakowało wyraźnego podkreślenia (np. na wstępie każdego z odcinków), na czym polega udział tzw. dziennikarzy stolikowych. Bez tej informacji widz mógł odnieść wrażenie, że ich zadaniem jest udzielanie merytorycznych odpowiedzi na te pytania, które były *de facto* kierowane do gości - zamiast ograniczenia się do przedstawiania tła informacyjnego, wyjaśniania okoliczności diskutowanych kwestii i zadawania pytań gościom.

W odniesieniu do dwóch z czterech analizowanych odcinków „Tygodnika Politycznego Jedyńki”, nadanych w dniach 9 i 23 marca 2000 r., nie sformułowano w wyniku monitoringu zastrzeżeń pod adresem sposobu prowadzenia przez dziennikarzy dyskusji w studio. W audycjach tych dziennikarze koncentrowali się na zadawaniu pytań, unikając przedstawiania osobistych opinii w omawianych sprawach, i wystrzegali się jednocześnie sytuacji, w których mogliby zostać uznani za stronę w toczących się rozmowach z gośćmi. Uwagi krytyczne KRRiT dotyczyły dwóch audycji - nadanych w dniach 2 i 16 marca 2000 r.

5.3. Oceny działalności programowej TVP S.A. wynikają także ze sprawozdań programowych sporządzanych przez Biuro Polityki i Koordynacji Programowej TVP SA. - Dział Badań Medialnych.

- *W takim sprawozdaniu za I kwartał roku 2001 napisano m. in.: „Oceniając własną satysfakcję z oglądania programów telewizji publicznej, połowa widzów (50%) stwierdza, że programy Telewizji Polskiej dostarczają im dużej satysfakcji, dwie piąte odbiorców (41%) wyraża przeciętne zadowolenie, a tylko nieliczni (6%) oceniają je zdecydowanie negatywnie. Nieco niższa jest satysfakcja z oglądania poszczególnych stacji Telewizji Polskiej. Stosunkowo najlepiej wypada TVP 2, a najslabiej Stacje Regionalne i TV Polonia. Ogólnie jednak zdecydowanie wygrywają stacje komercyjne TVN i Polsat.*

Większość odbiorców ocenia też, że telewizja publiczna jest obiektywna w prezentowaniu obrazu świata, przedstawia go bez zafałszowań, tak iż żadne grupy ludzi instytucje lub wydarzenia nie są uprzywilejowane bądź pomijane. Wśród badanych przeważa też pogląd, że Telewizja Polska jest neutralna wobec różnych opcji politycznych, zarówno prawicowych jak i lewicowych.

Ogólnie pozytywną ocenę telewizji publicznej potwierdzają odpowiedzi badanych na pytanie o to czy pieniądze jakie płacą za abonament radiowo - telewizyjny są ich zdaniem dobrze wydawane. Ponad połowa odbiorców 55% uważa, że otrzymuje w zamian dobry wart tych pieniędzy program, 28% jest przeciwnego zdania, zaś 18% nie ma na ten temat opinii.”

Jednostką usytuowaną w strukturze wewnętrznej TVP S.A., do której zadań statutowych należy m. in. analiza jakościowo - warsztatowa audycji telewizyjnych i ocena umiejętności zawodowych twórców audycji, na zlecenie jednostek organizacyjnych, jest Ośrodek Szkolenia – Akademia Telewizyjna. W 2000 r. w ramach Biblioteki Akademii Telewizyjnej wydano opracowanie, w którym omówiono m. in. problematykę kulturalną w polskiej telewizji publicznej. Wyróżniono 11 rodzajów działalności telewizyjnej o szczególnej roli kulturotwórczej. Każdy z nich wymagał odmiennego podejścia analitycznego, uwzględniającego specyficzne przejawy kulturowego oddziaływania telewizji. Badanie powierzono różnym analitykom, będącym specjalistami w danej dziedzinie i mającym wieloletnie doświadczenie i praktykę w analizowaniu programu telewizyjnego.

Polem obserwacji - niejako próbką badawczą - była oferta dwóch programów polskiej telewizji publicznej TVP 1 i TVP 2 w okresie: od połowy maja do połowy czerwca 2000 roku, czyli w okresie obowiązywania tzw. „ramówki” całorocznej (w czasie wakacji oferta programowa TVP ulega zmianie, nabierając „lżejszego” charakteru).

W konkluzji ww. opracowania Akademii Telewizyjnej stwierdzono m. in., że:

„(...)Polityka programowa nadawcy musi godzić zadania, wynikające z misji telewizji publicznej, z oczekiwaniami odbiorców; zapewnić satysfakcję elicie intelektualnej i trafić do masowego widza; zaspokajać potrzeby, ale także pobudzać doznania estetyczne i artystyczne, kształtować gusty, uczyć smaku. Nie ma miary, za pomocą której można by wystawić nadawcy jedną, ogólną notę za spełnianie tak wielu powinności. Ocenę muszą zastąpić odpowiedzi na pytania o obecność dzieł artystycznych w repertuarze telewizji, o prezentację sztuki, o przekazywany obraz świata, o stereotypy, o reprezentatywność itd. itp. Z odpowiedzi na pytania, które zadali sobie autorzy analiz zamieszczonych w raporcie, wynikają następujące wnioski:

- *W ciągu ostatnich pięciu lat programy informacyjne TVP S.A. 2,5-krotnie zwiększyły w codziennych serwisach ilość komunikatów poświęconych kulturze. Ilość tematów artystycznych w tych komunikatach jest średnio o połowę większa od tych, które należą do kultury popularnej. Ponad 2/3 informacji dotyczy wydarzeń krajowych o zasięgu ogólnopolskim. Niedobór wydarzeń kulturalnych o charakterze lokalnym w serwisach anten centralnych uzupełniają programy informacyjne oddziałów terenowych TVP S.A.*
- *Publicystyka kulturalna jest ważną częścią oferty telewizji publicznej; prezentuje spójną koncepcję uwzględniającą oczekiwania widzów oraz różne poziomy rozumienia i odbioru kultury. Jest realną przeciwwagą procesowi komercjalizacji. Większość magazynów kulturalnych jest dostępna w godzinach popołudniowych i wieczornych. Pozycje te są ulokowane w sąsiedztwie głównych programów informacyjnych i popularnych seriali, dzięki czemu trafiają nie tylko do odbiorców z grupy docelowej. Nowe formy narracji telewizyjnej (talk show) odznaczają się równowagą funkcji rozrywkowych i poznawczych. Przestrzegana jest granica dobrego smaku, sensacja nie jest celem programu, istnieje świadomość wzorcotwórczej roli rozmowy w studiu i zachowań telewizyjnych. Uczestnictwo nadawcy publicznego w kształtowaniu życia kulturalnego ma charakter twórczy i jest wielowymiarowe.*
- *Nowe wartości programowe odkryła dokumentalistyka telewizyjna. Oferta nadawcy publicznego w tym zakresie jest wielopiętrowa, nie pomija koneserów, liczy się z różnymi gustami odbiorców, ale także realizuje zadania edukacyjne. Znaczącym kulturowo dorobkiem telewizji publicznej są telenowele dokumentalne, które odświeżyły dydaktykę telewizyjną.*
- *Telewizja publiczna jest raczej konserwatywna w prezentowanym przez seriale obrazie świata: unika przemocy i wizji naruszających logiczną strukturę otoczenia. Polskie telenowele i seryjne opowieści obyczajowe przełamały monopol repertuaru amerykańskiego. Jakość seriali polskich w telewizji publicznej jest nieporównywalna z ofertami innych stacji. Widoczna jest świadomość wzorcotwórczego oddziaływania tego gatunku.*
- *W dziedzinie rozrywki telewizyjnej nie pojawiło się ostatnio żadne zjawisko o bezspornych walorach kulturotwórczych. Ilość i poziom produkcji rozrywkowych mimo to korzystnie wyróżniają telewizję publiczną wśród innych nadawców. Novum programowym są pikniki i całodniowe festyny, łączące zabawę z formami edukacji.*

- *Filmowa oferta fabularna nie może - jak w innych stacjach - służyć wyłącznie pozyskiwaniu widzów. Nadawca publiczny musi dbać o względy wychowawcze i edukacyjną kulturę.*

Funkcja integracyjna i edukacyjna filmów wyświetlanych w telewizji publicznej przeważa nad funkcją czysto rozrywkową. TVP unika nieuzasadnionej prezentacji obrazów przemocy i seksu. Kontrowersyjne sceny mają uzasadnienie w artystycznej strukturze dzieła. W repertuarze nadawcy publicznego są pozycje kształtujące estetyczną wrażliwość i znaczące dla ciągłości kulturowej. Cały przekaz filmowy porządkują cykle repertuarowe, które uczą kina i kształtują nawyki odbiorcze.

W repertuarze fabularnym TVP S.A. widać dbałość o różnicowanie gatunkowe oferty i próby równoważenia wpływów amerykańskich poprzez prezentację kultur innych obszarów świata. Z niepokojem zauważa się jednak w filmach polskich brak najnowszej historii naszego kraju i obrazu współczesności z jej najpoważniejszymi problemami.

- *Teatr Telewizji jako instytucja jest jedynym miejscem autentycznego upowszechniania teatru. Teatr TVP jako pozycja „ramówkowa” jest zjawiskiem programowym wyróżniającym nadawcę publicznego w Polsce, nie tylko wśród pozostałych stacji telewizyjnych, ale także wśród innych stacji publicznych w Europie. Na wyjątkowość składają się: liczba premier, różnorodność scen na antenach, przeniesienia z „żywych” teatrów, organizowanie konkursów na nowe polskie dramaty, prezentacja sztuk debiutantów, przedpremierowe pokazy spektakli.*

TVP S.A. zapewnia swojej publiczności całe bogactwo rodzajów scenicznych - od teatru lekkiego, poprzez publicystyczny, aż do wielkiego repertuaru, odczytywanego na nowo. Jedynie Teatr Telewizji dociera do licznych odbiorców pozbawionych możliwości kontaktu z teatrem „żywym” w swoich środowiskach. Widownia Teatru Telewizji czyni tę placówkę bezkonkurencyjną i niezastąpioną.

- *Muzyka jest trudną do pokazania dziedziną sztuki. Telewizja publiczna proponuje widzom wielorakie style muzyczne i dzięki poszukiwaniom nowych środków wyrazu i nowych formuł oferuje atrakcyjny materiał o walorach kulturotwórczych i edukacyjnych. Utrzymywane w programach proporcje pomiędzy poszczególnymi rodzajami muzyki są uzasadnione nie tylko preferencjami widzów, ale także potrzebami wychowania muzycznego. Rola nadawcy publicznego w kształtowaniu gustów muzycznych jest trudna do przecenienia wobec rezygnacji obserwowanej pod tym względem w ofertach stacji komercyjnych.*
- *Zasługuje na uwagę dbałość nadawcy publicznego o kulturę obrazu, choć twórcze i pobudzające wyobraźnię wykorzystanie najnowszej techniki niekiedy sąsiaduje w przekazie z poetyką wideoklipu. Niekonsekwencja w budowaniu jednolitości form wynika ze sprzeczności dzisiejszej kultury. Telewizja czerpie z różnych źródeł, z różnych epok i kultur. Tworzy osobną rzeczywistość wizualną. Dynamika tworzenia jest tak wielka, że nie nadąża za nią edukacja w zakresie kultury plastycznej i materialnej.*
- *Telewizja publiczna prezentuje jednorodność językową i komunikacyjną, ponadregionalną. Podważana jednak może być niepisana, ale powszechna zasada, że należy mówić tak, „jak mówią w telewizji”. Jest to bowiem język mało zróżnicowany pod względem stylu (być może telewizja naśladuje teraz język ludzi, którzy wyzbyli się gwary i mówią wszyscy tak samo). Niebezpieczna jest unifikacja językowa programów informacyjnych i seriali, inwazja żargonu i kolokwializmów, infantylizacja oraz niedostosowanie do poziomu odbiorców.*

- *Wypełnianie powinności społecznych przez telewizję publiczną w odniesieniu do uczestnictwa w kulturze znajduje potwierdzenie w ofercie programowej i pozaantennej aktywności wszystkich nadawców TVP S.A. Jej miarą jest także wielkość widowni wyodrębnionych w tym opracowaniu pozycji programowych. Warunkiem lepszego zaspokajania potrzeb tej niezwykle zróżnicowanej widowni, a zwłaszcza młodego pokolenia, jest uruchomienie kanału tematycznego poświęconego sztuce i kulturze, zwielokrotniającego wybór i możliwości czerpania z dziedzictwa kulturalnego. Zasoby archiwalne nadawcy publicznego oraz jego potencjał produkcyjny gwarantują najwyższy poziom przedsięwzięcia.*
- *Zwiększająca się rola telewizji publicznej w dostępie do szeroko rozumianej kultury powinna być wspierana poprzez rozszerzanie konsultacji i współpracy ze środowiskami twórczymi. W programowaniu tej sfery antennej należy brać pod uwagę opinie krytyczne zarówno środowisk twórczych, jak i widzów.”*

5.4. W opracowaniach Ośrodka Badania Opinii Publicznej Sp. z o.o. (OBOP) i Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) przedstawiano wyniki badań prowadzonych przez te firmy dotyczących szerokiego zakresu działalności programowej publicznej telewizji. Sformułowano szereg ocen dotyczących m. in.: wywiązywania się telewizji z różnych funkcji i obowiązków wobec społeczeństwa, realizacji ustawowych zadań, wpływu telewizji na ludzi, jej wiarygodności, obiektywności i bezstronności programów oraz stopnia i kierunku upolitycznienia.

- *W opracowaniu OBOP sporządzonym w grudniu 1999 r. zatytułowanym „Polacy o programie TVP S.A. w drugiej połowie listopada 1999 r.” stwierdzono m. in., że: „Obecny program Telewizji Polskiej bardzo dobrze lub dobrze ocenia niemal trzy piąte Polaków (57%). Zdaniem co trzeciego widza (33%) program telewizji publicznej jest średni, a jedynie co dwudziesta osoba (5%) uważa go za słaby lub zły. Program TVP1 za dobry lub bardzo dobry uważa trzech na pięciu Polaków (60%). Takie zdanie o publicznej „dwójce” prezentuje zaś nawet ponad trzy piąte badanych (62%). Oba ogólnopolskie programy TVP są postrzegane jako średnie przez niemal jedną trzecią respondentów – w przypadku Programu 1 odsetek takich wskazań wynosi 32%, natomiast w przypadku Programu 2 - 31%. Niezadowolenie z tych stacji wyraża zaś zaledwie około jedna dwudziesta Polaków (Program 1 jako średni lub zły ocenia 6% badanych, Program 2 - 4%). (...) W opinii większości Polaków, Telewizja Polska jest apolityczna - neutralność TVP wobec prezydenta dostrzega niemal dwie trzecie społeczeństwa (65%), a wobec rządu i opcji politycznych niewiele mniej, bo po 61% respondentów.*
- *W opracowaniu OBOP z maja 2000 r. pt. „Polacy o misji telewizji publicznej” sporządzonym na podstawie badań przeprowadzonych w okresie od 8-10 kwietnia 2000 r. stwierdzono m. in., że „Blisko dwie piąte (39%) Polaków uważa, że program telewizji publicznej jest równie dobry, jak program innych stacji telewizyjnych. Ponad jedna trzecia (35%) badanych ocenia, że jest on lepszy niż program konkurencyjnych nadawców, zaś tylko co piąta (19%) osoba uważa ofertę TVP za gorszą. Co czternasty (7%) respondent nie wyraża zdania na ten temat. Spośród różnych funkcji pełnionych przez TVP, najlepiej wywiązuje się ona - zdaniem widzów - z funkcji informacyjnych - szczególnie z informowania o wydarzeniach na świecie (86%), mniej zaś osób - choć aż ponad trzy czwarte (78%) - jest przekonanych, że telewizja zadowalająco informuje o wydarzeniach w kraju. Dwie trzecie (67%) widzów pozytywnie ocenia realizowanie przez TVP zadanie polegające na dostarczaniu rozrywki. Najmniej - choć blisko trzy*

piąte (57%) - badanych usatysfakcjonowanych jest dostarczaniem przez nadawcę publicznego wiedzy z różnych dziedzin.

Ponad połowa (54%) Polaków sądzi, że telewizja publiczna ma pewne obowiązki wobec społeczeństwa, zobowiązana jest do pełnienia „misji”, zdaniem zaś ponad jednej czwartej (27%) widzów nie musi pełnić żadnej misji. Blisko co piąty Polak (19%) nie ma w tej kwestii zdania.(...)

W opinii blisko dwóch trzecich (64%) osób TVP dobrze sobie radzi z zadaniem, jakim jest zapewnianie telewidzom kontaktu z kulturą i sztuką. Przeciwnego zdania zaś jest ponad jedna czwarta (28%) respondentów. Ponad połowa badanych pozytywnie ocenia realizację takich zadań, jak dokształcanie dzieci, młodzieży a nawet dorosłych poprzez pokazywanie programów popularnonaukowych i edukacyjnych (56%), rozbudzanie szacunku dla tradycji narodowych (54%) oraz informowanie o działaniach sprzecznych z interesem poszczególnych grup (53%). Odsetki osób negatywnie oceniających wywiązywanie się telewizji z tych zadań wynoszą - odpowiednio - 35%, 35% i 34%.

- W podsumowaniu badań OBOP z października 2000 r. dotyczących „Wpływu telewizji na ludzi” stwierdzono m. in.: „Prawie powszechne jest wśród Polaków przekonanie (wyrażone przez ponad cztery piąte osób), że treści i obrazy przekazywane w programach telewizyjnych wywierają duży wpływ na zachowania i sposób myślenia widzów. Zdecydowanie mniej, bo jedna trzecia respondentów jest świadoma tego, że podlega znaczącemu oddziaływaniu telewizji. Większość widzów (ponad połowa) sądzi o sobie, że tylko w niewielkim stopniu podatni są na wpływ telewizji. Do ulegania wzorom lansowanym w programach telewizyjnych relatywnie częściej niż inni przyznają się widzowie o niższym statusie wykształcenia, telewizja jest zapewne dla nich często jedynym źródłem informacji o wszelkich sprawach.

Spośród osób, które stwierdzają że telewizja ma jakiś wpływ na postawy, zachowania i sposób myślenia ludzi - większość (ponad połowa osób) uważa, że programy telewizyjne oddziałują na widzów równie często pozytywnie jak i negatywnie. Wyróżnia się tu „Jedynka” i „Dwójka”, o których znacznie więcej widzów, niż ma to miejsce w odniesieniu do TVN i Polsatu, twierdzi, iż zdecydowanie częściej wpływają one korzystnie niż niekorzystnie na swych odbiorców. (...)

TVP, zdaniem odbiorców, stara się przede wszystkim kształtować człowieka, który łączyłby przywiązanie do tradycji narodowej z postawami dobrego przystosowania do nowoczesnych zmian, tolerancyjnego, uczestniczącego w działaniu na rzecz innych, żyjącego w poszanowaniu prawa i mającego dobry smak. (...)

Niezależnie od upodobań programowych, ankietowani zapytani wprost jaka stacja telewizyjna w największym stopniu pokazuje ludziom to, co w życiu człowieka jest słuszne i warte naśladowania - wskazali przede wszystkim TVP1, następnie TVP2 oraz w nieco mniejszym stopniu TVN. ”

- W komunikacie z badań przeprowadzonych przez Centrum Badania Opinii Społecznej w listopadzie 2000 r. pt. „Opinie o Telewizji Publicznej” stwierdzono m. in.: „W ciągu ostatnich dwóch lat wzrosły odsetki ankietowanych, którzy uważają, że Telewizja Polska jest bezstronna, obiektywna (z 55% do 62%), a także wiarygodna, zasługuje na zaufanie (z 60% do 70%). Zwiększyła się też liczba osób (z 53% do 64%) oceniających, że programy emitowane przez telewizję publiczną są interesujące. Obecne notowania TVP należą do najlepszych od roku '94.

Wśród telewidzów dominuje opinia o politycznej niezależności telewizji publicznej. Większość respondentów jest zdania, że telewizja w swoich programach stara się

prezentować różne nurty polityczne (77%) oraz zachowuje polityczną bezstronność (62%). (...)”

Z regularnie prowadzonych przez OBOP sondaży na temat roli telewizji publicznej w upowszechnianiu kultury⁴⁹ wynika, że TVP uchodzi wśród większości Polaków za instytucję w tej dziedzinie ważną. Blisko dwie trzecie respondentów jest przekonanych, że w naszym społeczeństwie istnieje nierówny dostęp do kultury. Niemal trzy czwarte uważa, że telewizja publiczna umożliwia podnoszenie poziomu kulturalnego widzów (skądinąd nie zaniedbując ich potrzeb rozrywkowych). Blisko trzy piąte jest zadowolonych z liczby audycji poświęconych sprawom kultury; tyle samo jest zdania, że o sprawach kultury TVP informuje w sposób pełny i wyczerpujący.

6. Współdziałanie organów Spółki TVP S.A. z Radą Programową

W wyniku kontroli stwierdzono, że Statut Spółki TVP S.A. zawiera postanowienia niezgodne z ustawą z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, dotyczące m. in. usytuowania i kompetencji Rady Programowej, a także reprezentacji Skarbu Państwa w Walnym Zgromadzeniu (w § 3 Statutu zamiast Ministra Skarbu Państwa figuruje nadal Minister Finansów). Na przykład, Rada Programowa występuje w Statucie (§ 29) jako organ opiniodawczy – doradczy Zarządu w sprawach programowych i powoływana jest na okres 3 lat, podczas gdy według art. 28a ust. 2 ustawy - kadencja Rady trwa 4 lata, a zgodnie z art. 28a ust. 3 ustawy, jej uchwały w sprawach programowych są przedmiotem obrad i postanowień Rady Nadzorczej. Ponadto zgodnie z art. 28a ust. 4 ust. ustawy, członkom Rady Programowej przysługuje dieta wypłacana przez Spółkę w wysokości ustalonej przez Krajową Radę, natomiast według § 29 ust. 10 Statutu członkowie Rady Programowej działają nieodpłatnie.

Przepisy statutowe sprzeczne z ustawą dotyczą również sposobu powoływania Rady Programowej i liczby jej członków. Podobnie nieaktualne zapisy figurują w Regulaminie Rady Programowej Spółki TVP S.A. zatwierdzonym uchwałą Nr 95/94 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 18 kwietnia 1994 r. Pomimo kilkakrotnego zwracania się Zarządu TVP S.A. i Rady Programowej do Ministra Skarbu Państwa, nie udało się doprowadzić do zmian w Statucie, a w konsekwencji także w Regulaminie Rady Programowej.

Odrębną kwestią jest brak uregulowania w ustawie szczegółowych kompetencji i zadań Rady Programowej oraz wyraźnego określenia jej statusu i wzajemnych relacji z innymi organami Spółki, co prowadziło m. in. do sporów kompetencyjnych z Zarządem.

W ocenie NIK – niezgodność regulacji wewnętrznych dotyczących usytuowania i kompetencji Rady Programowej z uregulowaniami ustawowymi, stanowią jedną z przyczyn niewystarczającego współdziałania pomiędzy organami Spółki, tj. Zarządem i Radą Nadzorczą, a Radą Programową.

Mimo nałożonego w Statucie i Regulaminie Rady Programowej obowiązku, Rada nie przedkładała Zarządowi i Radzie Nadzorczej kwartalnych ocen i wniosków w sprawach dotyczących działalności programowej Spółki, a także nie przedkładała Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji kwartalnych informacji, w ww. sprawach. Podejmowała natomiast uchwały przekazywane Zarządowi i Radzie Nadzorczej TVP S.A., oświadczenia i rezolucje oraz sporządzała roczne informacje o swojej działalności, które przekazywała Zarządowi Spółki, Radzie Nadzorczej oraz Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji. Według wyjaśnień Przewodniczącego Rady Programowej, Zarząd przekazywał Radzie materiały dotyczące oglądalności, opinie widzów, a także recenzje wewnętrzne audycji, protokoły kolaudacyjne i inne dokumenty niezbędne do omówienia konkretnego

⁴⁹ „Rola telewizji publicznej w upowszechnianiu kultury”, OBOP, Warszawa, lipiec 2000 r.

programu. Rada Programowa za zgodą Zarządu, współpracowała także z Ośrodkiem Szkolenia – Akademią Telewizyjną, korzystając z materiałów tam opracowywanych. Nie otrzymywała jednak projektów układu ramowego programu Telewizji Polskiej S.A., mimo, że wielokrotnie o to występowała (ostatni projekt ramówki przekazany Radzie dotyczył okresu czerwiec – sierpień 1999, do którego Rada przekazała swoje uwagi w formie uchwały). Ramówka była przekazywana Radzie już po zatwierdzeniu jej przez Zarząd, co uniemożliwiało Radzie zgłaszanie uwag w momencie jej tworzenia. W ocenie NIK utrudniało to realizowanie ustawowego zadania Rady Programowej, którym - zgodnie z art. 28a ust. 3 ustawy o radiofonii i telewizji - jest ocena poziomu i jakości programu bieżącego oraz programów ramowych. Ponadto oceny i opinie Rady Programowej nie były w pełni wykorzystywane przez Zarząd Spółki, o czym świadczą np. decyzje Zarządu o zmniejszeniu obecności na antenie gatunków wysoko ocenianych przez Radę Programową, takich jak produkcja filmowa i produkcja teatru telewizji, czy też zdjęcie z anteny wbrew opinii Rady niektórych programów dla dzieci. Zarząd nie wnosił spraw do rozpatrywania przez Radę Programową, sam na posiedzeniach nie zajmował jej działalnością, a ponadto kwestionował uprawnienia Rady do oceny realizacji misji nadawcy publicznego, co powodowało wikłanie się w spory kompetencyjne. O nieprawidłowych relacjach pomiędzy Zarządem i Radą Programową świadczy także – jak wynika z wyjaśnień Przewodniczącego Rady Programowej - odmowa umieszczenia tablicy informacyjnej na budynku będącym siedzibą władz spółki, ponieważ Rada Programowa nie jest traktowana przez Zarząd jako organ Spółki. Należy jednak podkreślić, że Zarząd realizując przepisy ustawowe zapewniał członkom Rady Programowej organizacyjne i finansowe warunki dokonywania ocen programu, m. in. przez pokrywanie kosztów bieżącego funkcjonowania Rady oraz kosztów posiedzeń.

Lepiej niż w przypadku współdziałania z Zarządem przedstawiała się współpraca Rady Programowej z Radą Nadzorczą Spółki. Ustalono, że Rada Nadzorcza zapoznawała się kilkakrotnie z uchwałami Rady Programowej przekazując je do Zarządu celem zajęcia stanowiska (według art. 28a ust 3 ustawy o radiofonii i telewizji uchwały te są przedmiotem obrad i postanowień Rady Nadzorczej). Miały także miejsce spotkania: członków Rady Programowej z Prezydium Rady Nadzorczej i Przewodniczącym KRRiT, oraz Prezydiów Rady Nadzorczej i Programowej. W ramach współpracy Rady Nadzorczej i Rady Programowej zorganizowana została II Konferencja nadawców publicznych w Krakowie na temat: „Media publiczne a edukacja Polaków”. Ponadto Przedstawiciele Rady Nadzorczej uczestniczyli w posiedzeniach Rady Programowej i Rady Programowej TV Polonia. Jednak Rada Nadzorcza nie zorganizowała zaplanowanego spotkania poświęconego współpracy z Radą Programową i Zarządem TVP S.A. Z Prezydium Rady Programowej spotkał się tylko Prezes Zarządu TVP S.A., omawiając wątpliwości i sprawy związane z funkcjonowaniem tych dwu organów Spółki i relacjami między nimi.

B. Reformy wewnętrzne w Spółce TVP S.A.

1. Założenia reformy Spółki TVP S.A. prowadzonej od stycznia 2000 r.

Wdrożenie reformy Spółki Telewizja Polska S.A. zapoczątkowane 1 stycznia 2000 r. było poprzedzone okresem przygotowawczym trwającym od 1996 r. Założenia reformy przyjęte przez Zarząd TVP S.A. w maju 1999 r. i zaakceptowane przez Radę Nadzorczą przewidywały przede wszystkim wyodrębnienie jednostek produkcji wewnętrznej i oddzielenie funkcji nadawcy od funkcji producenta audycji. Ponadto planowano wprowadzenie mechanizmu rynkowego polegającego na dowolnym wyborze źródła zakupu audycji przez Anteny oraz dowolnego wyboru źródła pozyskania usług twórczych

i technicznych przez producentów audycji, wprowadzenie wieloletniego planowania strategicznego, zmianę systemu działania oddziałów terenowych spółki, a także tworzenie nowych przedsięwzięć gospodarczych służących efektywnemu wykorzystaniu zasobów ludzkich, programowych, technicznych i finansowych (kanały tematyczne, platforma cyfrowa, usługi multimedialne).

W drugim półroczu 1999 r. Zarząd TVP S.A. przyjął szereg uchwał tworzących zasadniczy trzon nowych rozwiązań systemowych związanych z wprowadzaniem reformy, a dotyczących m. in.: zasad tworzenia programów i restrukturyzacji w oddziałach terenowych, ekonomicznych zasad działania jednostek organizacyjnych Spółki, zasad funkcjonowania wewnętrznego systemu producenckiego, zakresu zadań i trybu pracy przy opracowywaniu polityki programowej TVP S.A. oraz systemu kolegiów w TVP S.A.

W uchwale nr 210/99. Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 7 grudnia 1999 r. w sprawie ekonomicznych zasad działania jednostek organizacyjnych przedsiębiorstwa Spółki dokonano od dnia 1 stycznia 2000 r. podziału jednostek Spółki ze względu na sposób finansowania ich działalności na jednostki budżetowane, jednostki mieszane i jednostki samofinansujące. Ustalono zasadę pokrywania kosztów działania jednostek budżetowanych z przychodów scentralizowanych (m. in. z opłat abonamentowych i sprzedaży reklam), jednostek mieszanych - w części z przychodów scentralizowanych, a w części z przychodów z działalności prowadzonej przez daną jednostkę, natomiast jednostek samofinansujących – z przychodów osiągniętych przez tę jednostkę z prowadzonej przez nią działalności na rzecz innych jednostek organizacyjnych TVP S.A. i kontrahentów zewnętrznych. Jednostki samofinansujące mają obowiązek generowania przychodów na sfinansowanie kosztów własnej działalności oraz wypracowania zysku. Są wyodrębnione majątkowo, posiadają odrębną księgowość, samodzielnie sporządzają sprawozdania finansowe (bilans będący częścią bilansu Spółki) i prowadzą rachunek kosztów. Jednak poziom zatrudnienia i wynagrodzeń pracowniczych kształtują w oparciu o kierunkowe zalecenia Zarządu TVP S.A. w ramach obowiązującego w Spółce systemu wynagradzania. Dyrektorzy są uprawnieni do prowadzenia polityki płacowej kierując się dyrektywną wielkością wskaźnika przyrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Zgodnie z uchwałą nr 221/99 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 14 grudnia 1999 r. w sprawie określenia podstawowych zasad funkcjonowania jednostek organizacyjnych w nowym systemie ekonomiczno-finansowym jednostki samofinansujące na etapie tworzenia planów nie mogą zakładać ujemnego wyniku finansowego oraz mają obowiązek dotrzymywania zatwierdzonych średniorocznych planów etatów i wskaźnika przyrostu przeciętnego wynagrodzenia, które mogą być przekroczone jedynie, gdy jednostka uzyskuje dodatnią dynamikę przychodów, a przekroczenie nie wywoła ujemnych skutków w skali całej Spółki.

Zasady funkcjonowania wewnętrznego systemu producenckiego zostały określone uchwałą nr 236/99 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 21 grudnia 1999 r. i uzupełnione uchwałą nr 20/2000 z dnia 7 lutego 2000 r. Uregulowano w nich sprawy zamawiania programów i negocjowania warunków produkcji przez Anteny (jednostki pełniące funkcje nadawcy), których zadaniem jest programowanie, zakup lub zlecenie produkcji audycji telewizyjnych. Ustalono także zasady funkcjonowania agencji produkcji audycji telewizyjnych, których zadaniem jest produkowanie wszystkich gatunków audycji telewizyjnych oraz świadczenie wszelkiego rodzaju usług produkcyjnych dla kontrahentów wewnętrznych i zewnętrznych. Uregulowano również zasady przyjmowania gotowych audycji, tryb produkcji audycji telewizyjnych, zakres świadczonych usług produkcyjnych oraz zasady przyjmowania zamówień i realizacji usług wewnętrznych, obiegu i zabezpieczenia nośników, a także kasowania audycji.

2. Wprowadzanie zmian w systemie organizacyjnym i ekonomiczno –finansowym Spółki TVP S.A.

Wprowadzony od 1 stycznia 2000 r. nowy Regulamin Organizacyjny przedsiębiorstwa Spółki TVP S.A. umożliwił rozpoczęcie procesu likwidacji jednostek organizacyjnych, których funkcjonowania nie przewidywały założenia reformy, tworzenie nowych jednostek i przekształcanie tych jednostek, których zakres działania uległ zmianie. Nastąpiło oddzielenie programowania od produkcji audycji i wprowadzenie systemu producenckiego. Wyodrębniono jednostki budżetowane, jednostki samofinansujące, oraz jednostki o mieszanym źródle finansowania. Anteny ogólnokrajowe stały się jednostkami nadawczymi, zamawiającymi audycje w wewnętrznych agencjach producenckich (u producentów wewnętrznych), w oddziałach terenowych oraz u producentów zewnętrznych. Produkcja audycji telewizyjnych na rzecz anten odbywała się od 1 stycznia 2000 r. w kilku wyspecjalizowanych jednostkach produkcyjnych i usługowych w Zakładzie Głównym Spółki oraz w oddziałach terenowych.

Zgodnie z założeniami reformy produkcja audycji w agencjach producenckich realizowana była na zasadach wprowadzonego wewnętrznego systemu producenckiego, przy zachowaniu mechanizmów konkurencji wynikających z systemu konkursów ofert przeprowadzanych przez kierownictwa anten w celu realizacji swojej polityki programowej i wyboru najlepszej oferty programowo-kosztowej. Biuro Polityki i Koordynacji Programowej prowadziło Biuletyn Zamówień i Biuletyn Ofert, a system konkursu ofert w jednostkach nadawczych umożliwiał zarówno ubieganie się producentów (Agencji) o realizację audycji proponowanych przez Anteny jak i wysuwanie nadawcom przez potencjalnych producentów własnych propozycji realizacyjnych. Na przykład wykaz propozycji Agencji Widowisk z roku 2000 i 2001 zawierał 119 tytułów proponowanych audycji.

Z wykazu porozumień zawartych z producentami wewnętrznymi i wykazu umów zawartych z producentami zewnętrznymi w 2000 r. przez Program 1 TVP S.A. wynika, że z Agencją Publicystyki i Edukacji zawarto porozumienia na produkcję o wartości ok. 96 mln zł, z Agencją Widowisk – ok. 49 mln zł, z Agencją Filmową – ok. 99 mln zł, natomiast z kontrahentami zewnętrznymi – ok. 39 mln zł. Wartość zleceń zewnętrznych stanowiła zatem ok. 16% zamówień Programu 1.

W celu ochrony wewnętrznego rynku, w okresie gdy jednostki ulegały reorganizacji i przystosowywały się do działania w warunkach rynku wewnętrznego, podjęto zarówno w odniesieniu do oddziałów terenowych, jak i jednostek organizacyjnych Zakładu Głównego TVP S.A. działania osłonowe, polegające na zapewnieniu, w latach 2000-2001 wykupu audycji i usług od oddziałów, agencji producenckich oraz jednostek usługowych w wysokości 80% wartości roku poprzedniego oraz ustaleniu na 2000 r. limitu finansowego na produkcję zewnętrzną w wysokości nie przekraczającej poziomu z 1999 r.

Istotną rolę w procesie produkcji miał pełnić producent wewnętrzny, którą to funkcję w 2000 r. i w I półroczu 2001 r. miał sprawować pracownik, niezależnie od stanowiska, gdy antena powierzała mu - na podstawie oceny przedłożonego projektu oraz zaufania co do jego kompetencji - wyprodukowanie audycji.

Od 1 stycznia 2001 r. rozpoczęto wdrażanie nowych elementów zintegrowanego systemu informatycznego SAP R/3 w Zakładzie Głównym TVP S.A. wspomagającego procesy zarządzania przedsiębiorstwem. Od marca moduły „Kadry” oraz „Płace pracownicze” były eksploatowane samodzielnie. W pierwszym półroczu uruchomiono także moduły „Rachunkowość Finansowa”, „Controlling Kosztów i Centrów Zysków”, „Zarządzanie Majątkiem Trwałym”, „Zarządzanie Środkami Finansowymi” i „Gospodarka Materiałowa”. Rozpoczęto budowę prototypu „Systemu Informowania Kierownictwa EIS”

(controlling przedsiębiorstwa). Trwały prace nad opracowaniem koncepcji biznesowej modułów: „Sprzedaż”, „Gospodarka Remontowa”, „Zarządzanie Inwestycjami”, „Funkcjonalność Rachunkowości Budżetowej”, „Rejestr Umów”. W ramach prac nad modulem „Wspomagania planowania i realizacji programów telewizyjnych”, zespoły wdrożeniowe zakończyły analizę stanu obecnego procesów gospodarczych w poszczególnych jednostkach organizacyjnych TVP S.A. Przygotowanie i przeniesienie rozwiązań i start systemu w oddziałach terenowych zaplanowano na 2002 r.

Przesunięcie terminu wdrożenia niektórych modułów systemu SAP R/3 utrudniało bieżącą analizę kosztów rodzajowych w poszczególnych dziedzinach działalności Spółki. Nie został z tego powodu zrealizowany także obowiązek prowadzenia przez Biuro Polityki i Koordynacji Programowej zbiorczego rejestru porozumień i umów dotyczących produkcji audycji, do czego zobowiązywał § 6 uchwały nr 236/99 Zarządu Spółki TVP SA w sprawie zasad funkcjonowania wewnętrznego systemu producenckiego.

3. Restrukturyzacja zatrudnienia w Spółce TVP S.A. i przestrzeganie praw pracowniczych przy dokonywaniu zwolnień grupowych

W listopadzie 2000 r. Zarząd TVP S.A. podjął uchwałę w sprawie zmniejszenia zatrudnienia⁵⁰, motywując taką decyzję „pogarszającą się sytuacją ekonomiczną i zmianami organizacyjnymi Spółki oraz wnioskami dyrektorów poszczególnych jednostek organizacyjnych wskazującymi na konieczność racjonalizacji zatrudnienia”. Postanowiono obniżyć poziom zatrudnienia o 550 osób w 16 grupach zawodowych na zasadach określonych w ustawie z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz zmianie niektórych ustaw⁵¹ i wszcząć procedurę zwolnień grupowych przewidzianych przepisami tej ustawy.

W styczniu 2001 r. po bezskutecznych próbach zawarcia porozumienia w przedmiocie zwolnień grupowych z organizacjami związkowymi działającymi w TVP S.A., Zarząd TVP S.A. ustalił regulamin zwolnień grupowych oraz instrukcję ich realizacji⁵². W regulaminie postanowiono m. in., że zwolnienia grupowe nie obejmą więcej niż 508 pracowników. Ustalono także kryteria kwalifikowania pracowników do zwolnień grupowych. Jako kryterium systemowe przyjęto obniżenie kosztów funkcjonowania Spółki TVP S.A.

W dniu 31 grudnia 2000 r. tj. przed przystąpieniem do zwolnień grupowych, stan zatrudnienia w Spółce TVP S.A. wynosił ok. 6479 etatów, tj. o 106 etatów mniej niż przewidywał plan. W Zakładzie Głównym wykorzystywano 4133 etaty, a w oddziałach terenowych – 2346. Na dzień 31 grudnia 2001 r. planowano stan zatrudnienia na poziomie 5989 etatów, w tym w Zakładzie Głównym – 3815 etatów, a w oddziałach terenowych – 2174.

Analiza fluktuacji kadr w IV kwartale 2000 r. wskazuje, że zwolnienia dotyczyły dwukrotnie większej liczby osób (107 osób) niż przyjęcia do pracy (53 osoby). Wśród pracowników zwolnionych dominowały grupy pracowników administracyjno – biurowych (19 osób), dziennikarzy (18 osób), pracowników domów wczasowych i sanatoriów (15 osób), realizacji telewizyjnej (14 osób) oraz organizacji i dokumentacji (12 osób).

⁵⁰ Uchwała Nr 171/2000 Zarządu Spółki „Telewizja Polska – Spółka Akcyjna” z dnia 8 listopada 2000 r. w sprawie zmniejszenia zatrudnienia.

⁵¹ Dz. U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.

⁵² Uchwała Nr 1/2001 Zarządu Spółki „Telewizja Polska – Spółka Akcyjna” z dnia 3 stycznia 2001 r. w sprawie Regulaminu zwolnień grupowych w Spółce Telewizja Polska – S.A. oraz Instrukcji realizacji zwolnień.

Te same grupy dominowały wśród pracowników przyjmowanych do pracy: pracownicy administracyjno – biurowych (15 osób), pracownicy domów wczasowych i sanatoriów (12 osób), dziennikarze (8 osób), pracownicy organizacji i dokumentacji (5 osób), co wskazuje, że oprócz redukcji dokonywano wymiany części kadry pracowniczej bezpośrednio przed przystąpieniem do zwolnień grupowych.

Zatrudnienie w Spółce na dzień 30 czerwca 2001 r. osiągnęło poziom 6134 etaty, w tym w jednostkach organizacyjnych Zakładu Głównego 3902 etaty, a w oddziałach terenowych 2232 etaty. W porównaniu z zatrudnieniem na dzień 31 grudnia 2000 r. nastąpił spadek o 345 etatów, tj. o 5,3%, przy czym o 231 etatów zmniejszono zatrudnienie w Zakładzie Głównym (5,6%), a o 114 etatów w oddziałach terenowych (4,9%). W ramach zwolnień grupowych w pierwszym półroczu 2001 r. rozwiązano umowy o pracę z 207 pracownikami TVP S.A., co stanowiło 60% zredukowanej kadry (124 w zakładzie Głównym i 83 w oddziałach terenowych). 21 pracowników Zakładu Głównego TVP S.A. wniosło pozwy do Sądu Pracy domagając się przywrócenia do pracy. Według stanu na dzień 30 czerwca 2001 r. osiągnięto stan zatrudnienia o 145 etatów wyższy niż planowany na koniec 2001 r.

W wyniku zwolnień przeprowadzonych w I półroczu 2001 r. uległa zmianie struktura zatrudnienia w Spółce według grup pracowniczych, np. odsetek etatów dziennikarskich zmalał z 16 do 14,7%, a pracowników ekonomiczno-finansowych – z 8 do 6,6%. Jednocześnie nastąpił wzrost udziału etatów administracyjno – biurowych z 14 do 17,8%, co w ocenie NIK wskazuje na realizowanie restrukturyzacji zatrudnienia w kierunku biurokratyzacji Spółki.

W lutym i marcu 2001 r. w TVP S.A. zostały przeprowadzone kontrole przez inspektorów pracy Państwowej Inspekcji Pracy, którymi objęto m. in. prawidłowość przeprowadzania zwolnień grupowych w Spółce TVP S.A. W wyniku kontroli przeprowadzonej w lutym przez Okręgowy Inspektorat Pracy w Warszawie nie stwierdzono naruszenia przez pracodawcę tj. TVP S.A. przepisów Kodeksu pracy oraz ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw. W szczególności nie stwierdzono uchybień formalnych w zakresie współdziałania Zarządu Spółki z organizacjami związkowymi w przedmiocie zwolnień grupowych.

Kontrola przeprowadzona w marcu 2001 r. przez inspektorów pracy upoważnionych przez Głównego Inspektora Pracy w Warszawie dotyczyła przestrzegania przepisów prawa pracy, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy w Telewizyjnej Agencji Informacyjnej oraz Agencji Filmowej. Ponadto poddano kontroli sposób przeprowadzenia przez pracodawcę zwolnień pracowników TAI, Agencji Filmowej i TV Polonia w ramach realizacji zwolnień grupowych. Jedynym uchybieniem stwierdzonym w zakresie zwalniania pracowników było nieprawidłowe określenie przez pracodawcę daty rozwiązania umowy o pracę w świadectwie pracy osoby zatrudnionej w TV Polonia, oraz związane z tym zaniżenie wypłaty zasiłku chorobowego. W wystąpieniu pokontrolnym wnioskowano o sprostowanie świadectwa pracy w zakresie daty rozwiązania umowy o pracę oraz o naliczenie i wypłacenie zasiłku chorobowego do dnia rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia. Wnioski te zostały w trybie pilnym zrealizowane.

Także badania kontrolne NIK dotyczące zwalniania pracowników TVP S.A. w trybie zwolnień grupowych nie wykazały uchybień formalnych w tym zakresie.

Zbadano m. in. sprawy dotyczące zwalniania 4 wybranych losowo dziennikarzy w Agencji Publicystyki i Edukacji oraz 3 pracowników Telewizyjnej Agencji Gospodarczej. Nie stwierdzono uchybień formalnych oraz naruszenia przepisów Kodeksu pracy i ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy.... Jako wyłączną przyczynę wypowiedzenia umów

o pracę podawano zmniejszenie zatrudnienia z przyczyn ekonomicznych. Należy dodać, że w zbadanych przez Izbę przypadkach zwalniania dziennikarzy, odnotowano bardzo pozytywne opinie związków zawodowych na temat tych pracowników.

4. Koszty ponoszone przez Spółkę TVP S.A. dotyczące niektórych wynagrodzeń i dodatkowych świadczeń członków Zarządu

Pomimo trudnej sytuacji finansowej podejmowano decyzje skutkujące zwiększeniem kosztów Spółki o nieuzasadnione wypłaty i świadczenia dla członków Zarządu.

Naruszając obowiązek wynikający z art. 161 i art. 168 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks Pracy⁵³ nie udzielono w wymaganym terminie urlopów wypoczynkowych dwóm byłym członkom Zarządu, co spowodowało konieczność wypłacenia na podstawie art. 171 § 1 pkt 1 tej ustawy, ekwiwalentów pieniężnych w łącznej kwocie ok. 90 tys. zł w momencie rozwiązania stosunku pracy.

Nie udzielono urlopu byłemu członkowi Zarządu w okresie trzymiesięcznego wypowiedzenia umowy o pracę z jednoczesnym zwolnieniem z obowiązku świadczenia pracy w okresie wypowiedzenia, w wyniku czego w 2001 r. wypłacony został ekwiwalent w kwocie ok. 29 tys. zł za 51 dni niewykorzystanego urlopu. Nie wykorzystano również możliwości udzielenia urlopu wypoczynkowego drugiemu z byłych członków Zarządu, z którym rozwiązano umowę o pracę - w związku ze złożoną rezygnacją - na mocy porozumienia stron, co spowodowało konieczność wypłaty w 2000 r. ekwiwalentu w wysokości ok. 61 tys. zł za 36 dni niewykorzystanego urlopu. Zaznaczyć przy tym należy, że na nieprawidłowości w tym zakresie, NIK wskazywała w wystąpieniu pokontrolnym z dnia 16 maja 2000 r. zobowiązując do udzielania członkom Zarządu urlopu wypoczynkowego zgodnie z art. 161 Kodeksu pracy.

Także Rada Nadzorcza TVP S.A. podejmowała decyzje o wypłatach i świadczeniach dla członków Zarządu skutkujące nieuzasadnionym zwiększaniem kosztów Spółki. Krytyczna ocena NIK dotyczy przyznawania członkom Zarządu nagród rocznych przez Radę Nadzorczą TVP S.A. niezależnie od oceny sprawozdań z działalności Zarządu Spółki i udzielenia pokwitowania z wykonania obowiązków przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy. Mimo niezatwierdzenia sprawozdania z działalności Zarządu Spółki za 1999 r. oraz nieudzielenia pokwitowania z wykonania obowiązków - wobec wcześniejszej pozytywnej oceny Rady Nadzorczej i na jej wniosek - zostały wypłacone w czerwcu 2000 r. nagrody za 1999 r. pięciu członkom Zarządu w łącznej kwocie ok. 1 mln zł. (od 224.890 zł do 189.233 zł, tj. w wysokości 50% wynagrodzenia).

Rada Nadzorcza Spółki przyznawała także w 2000 r. członkom Zarządu wysokie premie miesięczne. Od stycznia do września 2000 r. na podstawie uchwały Rady Nadzorczej z dnia 29 marca 2000 r., a następnie wniosków Przewodniczącego Rady, wypłacono członkom Zarządu premie w wysokości nie wyższej niż w roku 1999, tj. do 45% wynagrodzenia zasadniczego miesięcznie, podczas gdy zgodnie z treścią umów o pracę, premia przysługiwała w wysokości i na zasadach obowiązujących pracowników Telewizji Polskiej opłacanych w systemie czasowo premiowym, tj. do 25% wynagrodzenia zasadniczego. Uchwalona przez Radę Nadzorczą zasada odmiennego premiowania członków Zarządu niż pozostałych pracowników nie znalazła odzwierciedlenia w umowach o pracę, co było niezgodne z art. 29 § 1 pkt 2 Kodeksu Pracy, z którego wynika obowiązek określenia w umowie o pracę wysokości wynagrodzenia pracownika. W konsekwencji członkom Zarządu wypłacono premie miesięczne w kwocie wyższej o około 214 tys. zł niż wynikało to z umów o pracę.

⁵³ Jednolity tekst Dz. U. Nr 21 z 1998 r., poz.94 ze zm.

Łączne wynagrodzenia członków Zarządu w 2000 r. wyniosły ok. 3.051 tys. zł.

Stosownie do przepisów ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi⁵⁴, od dnia 1 września 2000 r. ustalono jednoskładnikowe wynagrodzenie miesięczne dla członków Zarządu TVP S.A. w wysokości sześciokrotności przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. W okresie od 1 września do 31 grudnia 2000 r. Prezesowi Zarządu, urzędującym członkom Zarządu oraz Głównemu Księgowemu TVP S.A. naliczane były wynagrodzenia miesięczne brutto w kwocie 12.062,16 zł, a od dnia 1 stycznia 2001 r. - 13.137,48 zł.

Odnutowania wymaga fakt, iż w sytuacji pogarszającej się kondycji finansowej Spółki, Rada Nadzorcza - naruszając zasadę „dobrego gospodarza” - zapewniła trzem członkom Zarządu Spółki do wyłącznej i nieograniczonej dyspozycji samochodu służbowe z kierowcą i pokrywanie wszelkich kosztów związanych z używaniem samochodów. Pomimo braku takiego zapewnienia w umowach, z identycznych zasad dysponowania samochodami służbowymi korzystali pozostali członkowie Zarządu. Z ustaleń kontroli wynika, że za siedem miesięcy 2001 r. łączne koszty eksploatacji samochodów (wraz z wynagrodzeniami kierowców) użytkowanych przez pięciu członków Zarządu Spółki TVP S.A. wyniosły ponad 346,0 tys. zł, a liczba przejechanych kilometrów w ciągu miesiąca wahała się od 1.925 do 7.650.

Stwierdzono również, że do końca lipca 2001 r. zaplanowane urlopy członków Zarządu Spółki za 2000 r. zostały wykorzystane w niewielkim zakresie, tj. od 4 dni (23% należnego urlopu) do 11 dni (43%). Jest to niezgodne z przepisem art. 168 Kodeksu Pracy, zobowiązującym pracodawcę do udzielenia nie wykorzystanego zgodnie z planem urlopu najpóźniej do końca pierwszego kwartału następnego roku kalendarzowego.

C. Analiza danych ekonomiczno – finansowych Spółki TVP S.A. w okresie od 1998 r. do 30 czerwca 2001 r.⁵⁵

Wyniki ekonomiczno-finansowe uzyskane po pierwszym roku wprowadzenia reformy wskazują, że podjęte i realizowane działania nie przyniosły zamierzonych efektów w zakresie gospodarowania środkami finansowymi.

Z ustaleń kontroli wynika, że w 2000 r. nastąpiło pogorszenie sytuacji ekonomiczno-finansowej Spółki w porównaniu do lat 1998 – 1999. W ocenie NIK, było to spowodowane spadkiem przychodów o 2,0 % (33.943,5 tys. zł) w porównaniu do roku poprzedniego, przy jednoczesnym nieproporcjonalnym wzroście kosztów o 12,3 % (169.120,4 tys. zł).

Wypracowany w 2000 r. zysk brutto w kwocie 30.183,3 tys. zł był niższy od zysku osiągniętego w 1998 r. o 134.944,8 tys. zł, a w porównaniu do 1999 r. niższy o 189.024,0 tys. zł tj. odpowiednio o 81,7% i 86,2%.

Zysk netto za 2000 r. wynosił 10.036,5 tys. zł i był niższy od wypracowanego za 1998 r. o 83.314,9 tys. zł tj. o 89,2%, a od zysku za 1999 r. o 122.605,6 tys. zł tj. o 92,4%. Ponadto w ocenie biegłego rewidenta badającego bilans spółki za 2000 r., przy zastosowaniu analogicznych zasad rachunkowości jak w 1999 r., strata netto w 2000 r. wyniosłaby 68.470,8 tys. zł.

Zmniejszył się także o 71,8 % stan posiadanych środków finansowych oraz papierów wartościowych Spółki przeznaczonych do obrotu ze 158.965,4 tys. zł na koniec 1999 r. do 44.769,5 tys. zł na koniec 2000 r. Jednocześnie w latach 1998 – 2000 systematycznie rosły

⁵⁴ Dz. U. Nr 26, poz. 306

⁵⁵ W załączniku nr 4 do niniejszej Informacji przedstawiono materiały dotyczące finansowania telewizji publicznej na tle rozwiązań stosowanych w Europie.

zobowiązania spółki, które wynosiły: na koniec 1998 r. 126.890,3 tys. zł, na koniec 1999 r. – 170.077,4 tys. zł tj. wzrosły o 43.187,1 tys. zł (34%), na koniec 2000 r. – 207.770 tys. zł co oznaczało wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim o 37.692,6 tys. zł (22,2%).

W konsekwencji w 2000 roku w porównaniu do lat poprzednich uległy znacznemu obniżeniu wskaźniki rentowności: majątku (zysk netto/suma aktywów) z 9,03% w 1998 r. do 0,83%, kapitału własnego (zysk netto/kapitał własny) odpowiednio z 11,81% do 1,11%, sprzedaży (zysk netto/przychody) z 10,08% do 0,64%.

W latach 1998-2000 przychody spółki wynosiły odpowiednio 1.410.433,4 tys. zł, 1.660.533,7 tys. zł i 1.626.590 tys. zł. W tym okresie wpływy z tytułu emisji reklam i sponsoringu stanowiły w strukturze przychodów odpowiednio 60,7%, 65,2%, 60,9%. W 1999 r. w porównaniu do 1998 r. wpływy z tego tytułu były wyższe o 225.931,2 tys. zł tj. o 26,4%, natomiast w roku 2000 w porównaniu do roku poprzedniego - niższe o 92.170,6 tys. zł tj. o 8,5%. Wpływy z tytułu emisji reklam zmniejszyły się m. in. w wyniku niekorzystnych dla telewizji publicznej zmian na rynku reklamy telewizyjnej w Polsce, w tym m. in. rozpoczęcia przez media konkurencyjne programów z gatunku „reality show” o dużej oglądalności oraz ustawowego zakazu przerywania programów reklamami przez telewizję publiczną, co stwarzało - z punktu widzenia interesów zleceniodawców reklam - korzystniejsze warunki do ich umieszczania w telewizjach komercyjnych.

W latach 1998 - 2000 wpływy z opłat abonamentowych w strukturze przychodów stanowiły odpowiednio 32,0%, 28,4%, 29,2%. W 1999 r. w porównaniu z rokiem poprzednim wpływy z tego tytułu były wyższe o 19.337,5 tys. zł tj. o 4,4 %, a w 2000 r. w porównaniu do 1999 r. wyższe o 3.726,7 tys. zł tj. o 0,8%. Kształtowanie przychodów z opłat abonamentowych było niezależne od TVP S.A., gdyż o ich wysokości decydowała corocznie Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji. Zaznaczyć przy tym należy, że w wyniku coraz niższej ściążalności opłat od użytkowników odbiorników radiowych i telewizyjnych, Spółka otrzymywała niższe wpływy od prognozowanych na dany rok. W 1999 r. wpływy abonamentowe wyniosły 470.939,5 tys. zł i były niższe od przewidywanych przez KRRiT o 27.260,5 tys. zł, w 2000 r. - 474.666,2 tys. zł tj. niższe od prognozowanych o 51.933,8 tys. zł.

Łączne koszty rodzajowe spółki w 1998 r. wyniosły 1.215.531,0 tys. zł, a w następnych latach 1.374.607,3 tys. zł oraz 1.543.727,7 tys. zł, co oznaczało wzrost w 1999 r. w porównaniu do roku poprzedniego o 159.076,3 tys. zł tj. o 13,1%, w roku 2000 w porównaniu do 1999 r. - o 169.120,4 tys. zł tj. o 12,3%.

W strukturze kosztów największy udział stanowiły wynagrodzenia wraz z pochodnymi (ZUS, fundusz świadczeń socjalnych i innych świadczeń na rzecz pracowników): w 1998r.- 34,1%, w 1999 r. - 33,6%, w 2000 r. – 31,6%, a w I półroczu 2001 r. – 29,4%. Koszty wynagrodzeń wraz z pochodnymi wzrosły w porównaniu do roku poprzedniego w 1999 r. o 11,4%, w 2000 r. o 5,6%. Kolejnymi znaczącymi pozycjami w strukturze kosztów były usługi obce (łącznie z emisją) stanowiące w latach 1998 – 2001 (I półrocze) odpowiednio 21,9%, 20,1%, 18,8% i 17,8 %, oraz zużycie materiałów i energii - odpowiednio 15,2%, 15,6%, 17,2% i 22,3%.

Znaczny wzrost kosztów działalności TVP S.A. w 2000 r. wynikał m. in. ze zwiększenia kosztów zakupu: filmów i materiałów filmowych (wzrost o 26.804,6 tys. zł. tj. o 45,8%.) w związku z uruchomieniem produkcji takich jak: „Przedwiośnie” (film i serial), „Quo vadis” (film i serial dla Programu I), „Wiedźmin” (film i serial dla Programu II), licencji transmisji zagranicznych, usług technicznych zagranicznych i łącz międzynarodowych (wzrost o 23.585,5 tj. o 68,1%) głównie w następstwie przeprowadzonych obszernych transmisji z Igrzysk Olimpijskich w Sydney oraz Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej.

Kontrola wykazała, że Zarząd TVP S.A. nie podjął dostatecznych środków dyscyplinujących jednostki organizacyjne przy wydatkowaniu środków zaplanowanych w planie ekonomiczno-finansowym spółki na 2000 r. na pokrycie kosztów ich działalności

- *Stwierdzono, że w 2000 r. 21 jednostek organizacyjnych przekroczyło zaplanowane koszty o kwotę 127.980,2 tys. zł, w tym 11 spośród 34 jednostek Zakładu Głównego - na łączną kwotę 78.400,4 tys. zł, oraz 10 spośród 12 Oddziałów Terenowych - na łączną kwotę 49.579,8 tys. zł. Przekroczenia kosztów powyżej 10.000 tys. zł w stosunku do zaplanowanych wystąpiły w: Programie II – o 27.136,9 tys. zł, Agencji Publicystyki i Edukacji - o 14.083,9 tys. zł, Agencji Filmowej - o 17.422,5 tys. zł. W pozostałych jednostkach przekroczenia wynosiły od 149,5 tys. zł (Ośrodek Serwisu) do 9.589,3 tys. zł (Oddział we Wrocławiu).*

Pomimo braku dostatecznej dyscypliny w tym zakresie – w świetle danych udostępnionych Izbie przez Zakład Główny TVP S.A. - osiągnięto wymierne efekty finansowe w Oddziałach terenowych spółki, w których za 2000 r. w porównaniu do roku poprzedniego strata na działalności ogółem była niższa o 13.006,6 tys. zł tj. o 47,0%. W 1999 r. stratę wykazały wszystkie oddziały, w roku 2000 trzy spośród 12 oddziałów tj. Rzeszów, Warszawa i Wrocław wypracowały zysk, w czterech Oddziałach (Gdańsk, Kraków, Łódź, Szczecin) strata była niższa, w pozostałych pięciu strata była wyższa w porównaniu z 1999 rokiem.

W latach 1998 – 2001 (I półrocze) Zakład Główny TVP S.A. przekazywał oddziałom terenowym środki abonamentowe przeznaczone na działalność bieżącą, tj. finansowanie programów regionalnych i w rozłącznej sieci „Dwójki” w wysokości niższej niż określona w uchwałach Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Podział ten nie był zgodny z uchwalanym corocznie przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji – w trybie art. 50 ust. 2 ustawy o radiofonii i telewizji - sposobem podziału wpływów z abonamentu pomiędzy jednostki publicznej radiofonii i telewizji, w tym – z uchwalonym minimalnym udziałem terenowych oddziałów spółek (uchwała Nr 518/98 z dnia 21 grudnia 1998 r., uchwała Nr 798/99 z dnia 21 grudnia 1999 r., uchwała Nr 14/2001 z dnia 25 stycznia 2001 r. zmieniająca uchwałę Nr 369/2000 z dnia 29 czerwca 2000 r.).

Z należnych oddziałom środków finansowych potrącano m. in. kwoty stanowiące część kosztów amortyzacji z przeznaczeniem na finansowanie przez Zakład Główny inwestycji wspólnych, które miały służyć także oddziałom. W badanym okresie nie przekazano Oddziałom Terenowym na produkcję programów: w 1999 r. – 36.925,1 tys. zł, w 2000 r. – 41.503,0 tys. zł., za I półrocze 2001 r. - 14.307,2 tys. zł. Zaznaczyć przy tym należy, że stan niewykorzystanych środków finansowych przekazanych Spółce z tytułu wpływów abonamentowych, wynosił na koniec 1999 r. 13.032,2 tys. zł, na koniec 2000 r. - 4.327,7 tys. zł, a na dzień 30 czerwca 2001 r. - 401,7 tys. zł, natomiast uzyskane przychody przez Zakład Główny z tytułu odsetek od lokat tych środków wynosiły odpowiednio: za 1999 r. - 1.736,4 tys. zł, za 2000 r. – 2.237,4 tys. zł, w 2001 r.(I półrocze) – 580,0 tys. zł. Takie działanie Zakładu Głównego TVP S.A., NIK ocenia jako nielegalne.

D. Zasady i tryb dokonywania zakupu towarów i usług w Spółce TVP S.A. oraz przestrzeganie przepisów ustawy o zamówieniach publicznych

Z ustaleń kontroli wynika, że Spółka Telewizja Polska S.A. nie stosowała przepisów ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych⁵⁶ przy dokonywaniu

⁵⁶ Jednolity tekst Dz. U. z 1998 r. Nr 119, poz. 773 ze zm.

następujących zamówień realizowanych w latach 1999 - 2001 przez Ośrodek Administracji, Ośrodek Informatyki i Telekomunikacji oraz przez Biuro Technologii i Inwestycji:

- sporządzenie dokumentacji technicznej dotyczącej adaptacji budynku „R”,
- adaptacja budynku „R” na pomieszczenia biurowe,
- wykonanie robót drogowych wraz z ich odwodnieniem i kanalizacją deszczową w otoczeniu budynku „R”,
- modernizacja budynku Polikliniki,
- wybór systemu informatycznego wspomagającego zarządzanie w TVP S.A.,
- wybór firmy wdrażającej i dostawcy systemu „R/3 SAP” dla TVP S.A.,
- zakup sprzętu mikrokomputerowego,
- zakup statywów i ramion kamerowych na potrzeby jednostek organizacyjnych TVP S.A.,
- zakup systemów montażu nieliniowego dla new'sów i prostych montażu,
- zakup samochodów dla TVP S.A.

Postępowania przetargowe dotyczące objętych kontrolą zamówień były prowadzone na podstawie „Regulaminu postępowania przetargowego w TVP-S.A.” wprowadzonego z dniem 15 marca 1997 r. uchwałą Nr 227/96 Zarządu Spółki Telewizja Polska S.A. z dnia 31 grudnia 1996 r. w sprawie Regulaminu postępowania przetargowego w TVP S.A. wraz z późniejszymi zmianami. Należności za usługi i towary zakupione u dostawców wybranych w trybie określonym w ww. Regulaminie były regulowane z rachunku TVP S.A. w Banku Przemysłowo Handlowym S.A. IV O/W-wa, na którym przechowywane były tzw. „środki komercyjne” TVP S.A. stanowiące wpływy głównie ze sprzedaży reklam, audycji sponsorowanych, odsetek bankowych, obrotu prawami do audycji i innych usług.

Kontrola wykazała, że TVP S.A. posiadała – poza ww. kontem bankowym podstawowym - rachunek pomocniczy otwarty w 1997 r. do obsługi wpływów i wydatków środków abonamentowych. Wyodrębnienie tego rachunku pomocniczego miało na celu podzielenie wpływów Spółki na środki publiczne (abonament) i pokrywanie z tego konta wydatków w trybie ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych. Pozostałe wpływy traktowano jako środki tzw. „komercyjne”, do których nie stosowano uregulowań określonych w cytowanej ustawie. Ze środków abonamentowych pokrywano takie wydatki jak: wynagrodzenia pracowników wraz z pochodnymi, zakup licencji i programów, opłaty za łącza telekomunikacyjne, dostawy energii, gazu, wody, tantiemy na rzecz ZAiKS, ZASP i innych organizacji. Ponadto środki abonamentowe przekazywano Oddziałom Terenowym TVP S.A.⁵⁷

⁵⁷ Rodzaje wydatków finansowanych ze środków publicznych określało corocznie Pismo Okólne Prezesa Zarządu TVP-S.A. W Piśmie Okólnym Nr 6/98 Prezesa Zarządu Spółki „Telewizja Polska - S.A.” z dnia 9 kwietnia 1998 r. w sprawie wydatkowania środków publicznych w TVP - S.A. stwierdzono m. in., że za środki publiczne uznaje się wpływy pochodzące z opłat abonamentowych i opłat za używanie nie zarejestrowanych odbiorników radiofonicznych i telewizyjnych przekazywanych Telewizji Polskiej S.A. przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji oraz środki otrzymywane z Ministerstwa Edukacji Narodowej na współprodukcję audycji edukacyjnych z zakresu programów szkolnych i z Ministerstwa Spraw Zagranicznych na produkcję audycji realizowanych dla zagranicy przez TV Polonia jak również z jednostek budżetowych np. Urzędów Wojewódzkich czy Urzędów Gminnych. Ustalono także rodzaje wydatków pokrywanych zgodnie z ustawą o zamówieniach publicznych ze środków publicznych, z zachowaniem przepisów ww. ustawy.

W Piśmie Okólnym Nr 10/99 Prezesa Zarządu Spółki „Telewizja Polska - S.A.” z dnia 11 czerwca 1999 r. w sprawie zmiany Pisma Okólnego Nr 6/98 oprócz wydatków wymienionych w poprzednim piśmie wymieniono m. in. tantiemy na rzecz ZAiKS, ZASP i innych organizacji oraz koszty ponoszone przy obsłudze wizyty Ojca Św. Jana Pawła II. Pismo Okólne Nr 6/98 zostało także uaktualnione Pismem

W październiku 1998 r. Zarząd TVP S.A. podjął decyzję o stosowaniu procedur przewidzianych w znowelizowanej ustawie o zamówieniach publicznych jedynie w przypadku zamówień finansowanych z części przychodów Spółki, pochodzących z opłat abonamentowych i opłat za używanie nie zarejestrowanych odbiorników⁵⁸. Postanowiono wówczas pozostawić w mocy w odniesieniu do zamówień finansowanych ze środków własnych (komercyjnych) uchwałę nr 227/96 Zarządu Spółki, pomimo, że od dnia 9 listopada 1997 r. obowiązywał przepis art. 4 ust. 1 pkt 8 ustawy o zamówieniach publicznych, zobowiązujący do stosowania ww. ustawy do zamówień udzielanych przez jednostki publicznej radiofonii i telewizji.

Odnosząc się do wyjaśnień złożonych przez Prezesa TVP S.A. w czasie kontroli, z których wynika m. in., że według opinii TVP S.A. zasady i praktyka dokonywania przez publiczną telewizję zamówień towarów i usług są zgodne z przepisami ustawy o zamówieniach publicznych, ponieważ TVP miała i ma obowiązek stosowania ustawy wyłącznie do zamówień opłacanych w całości lub części ze środków pochodzących z opłat abonamentowych, Najwyższa Izba Kontroli podtrzymuje nadal swoje odmienne stanowisko w tej sprawie wyrażone w piśmie z dnia 10 lutego 1998 r. (ENK-41003-96) skierowanym do ówczesnego Prezesa Zarządu Spółki Telewizja Polska S.A..

W opinii NIK, wykładni przepisu art. 4 ust. 1 pkt 8 ustawy o zamówieniach publicznych, stanowiącego iż ustawę stosuje się do zamówień publicznych udzielanych przez jednostki publicznej radiofonii i telewizji, nie można dokonywać bez uwzględnienia całości postanowień art. 4 ust. 1 i art. 6, ani w oderwaniu od celów regulacji założonych przez ustawodawcę. Niewątpliwie intencją ustawodawcy było uregulowanie zasad udzielania zamówień publicznych przez wszystkie podmioty upoważnione do dysponowania środkami publicznymi. Stąd w art. 4 ust. 1 wymieniono enumeratywnie te podmioty, które niewątpliwie dysponują lub mogą dysponować środkami publicznymi i w związku z tym zobowiązane są do ich wydatkowania zgodnie z przepisami ustawy. Generalnie więc ustawodawca wyraził wolę objęcia przepisami ustawy wszystkich zamówień publicznych udzielanych przez te podmioty, co znajduje odzwierciedlenie w tym, że ograniczenia stosowania ustawy są wyraźnie oznaczone w art. 4 ust. 1 pkt 5 - jednostki tu wymienione stosują ustawę „w zakresie, w jakim dysponują środkami publicznymi”, pkt 7 i 9 - jednostki tu wymienione stosują ustawę „w zakresie nie uregulowanym odrębnymi przepisami”. Ponadto, art. 6 stanowi wyraźnie w odniesieniu do jakich środków publicznych lub podmiotów nimi dysponujących, nie stosuje się przepisów ustawy. Nie bez powodu zobowiązane zostały do stosowania ustawy o zamówieniach, publicznych, jednostki publicznej radiofonii i telewizji, a nie wszystkie jednostki radiofonii i telewizji. Zarówno publiczna telewizja, jak i publiczna radiofonia, działają wyłącznie w formie jednoosobowych spółek akcyjnych Skarbu Państwa - działają więc jako podmioty utworzone na bazie majątku państwowego. Spółki te zostały zawiązane w celu tworzenia i rozpowszechniania ogólnopolskich programów telewizyjnych i radiowych, mają zarezerwowane określone częstotliwości niezbędne do pokrycia kraju zasięgiem odbioru nadawanych programów ogólnokrajowych, regionalnych i dla odbiorców zagranicznych. Tak więc wykonywanie zadań publicznej radiofonii i telewizji, wiąże się nie tylko z obowiązkami z przepisów wynikającymi, ale także skutkuje prawami, których inne niż publiczne podmioty radiofonii i telewizji nie posiadają m. in. do dysponowania środkami publicznymi pochodzącymi z tzw. wpływów abonamentowych. Nadto, nie tylko

Okólnym Nr 5/2000 Prezesa Zarządu Spółki „Telewizja Polska S.A.” z dnia 24 maja 2000 r., w którym zmieniono załącznik określający rodzaje wydatków finansowanych ze środków publicznych.

⁵⁸ Uchwała Nr 158/98 Zarządu Spółki „Telewizja Polska – Spółka Akcyjna z dnia 27 października 1998 r. w sprawie zasad organizacji i usprawnienia trybu realizacji zamówień publicznych w „Telewizji Polskiej – S.A.”

korzystanie z majątku Skarbu Państwa, ale przede wszystkim posiadanie statusu telewizji publicznej dysponującej określonym zasięgiem częstotliwości, nie pozostaje bez wpływu na osiąganie określonych przychodów uznawanych za tzw. komercyjne, a pochodzące m. in. z reklam lub z obrotu prawami do audycji. Na wysokość środków, osiąganych z reklam, ma niewątpliwie wpływ posiadany status telewizji publicznej o zasięgu ogólnokrajowym i związana z tym oglądalność. Natomiast, na wielkość środków pochodzących z obrotu prawami do audycji, ma także wpływ posiadanie przez TVP S.A. praw do wszelkich audycji wytworzonych lub zakupionych przez dawną telewizję państwową. Środki te, można by nawet uznawać za pochodzące z majątku Skarbu Państwa, którym dysponuje TVP S.A. czyli również publiczne w szerokim rozumieniu tego słowa.

Tak więc, przyjąć należy, że celem i zamiarem ustawodawcy było objęcie publicznej radiofonii i telewizji obowiązkiem stosowania ustawy o zamówieniach publicznych w odniesieniu do wszelkich wydatków dokonywanych ze środków (przychodów) będących w dyspozycji tych jednostek, jako do środków z niewątpliwym udziałem środków publicznych.

Mając na względzie powyższe uregulowania, jak i przepisy ustawy o radiofonii i telewizji, stwierdzić należy, że nadal brak jest możliwości skutecznego wyodrębnienia środków uznawanych za publiczne, a więc i ograniczenia stosowania ustawy tylko w odniesieniu do tych środków. Przepis art. 31 ustawy o radiofonii i telewizji (wymieniający źródła przychodów spółek), ani żaden inny przepis tej ustawy lub ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁵⁹, nie określa sposobu ewidencjonowania i określonego wydatkowania środków (będących przychodami) w zależności od źródła przychodu. Wyjątek w tym względzie, stanowią, przepisy ustawy o rachunkowości odnoszące się do ewidencjonowania i księgowania środków pochodzących z dotacji, subwencji i dopłat do inwestycji oraz prac rozwojowych - vide np. art. 40, art. 41 ust.1 pkt 5, 42 ust. 2, zgodnie z którymi środki te ujmują się w księgach rachunkowych jako przychody przyszłych okresów, jeżeli stosownie do innych ustaw nie zwiększają one funduszy własnych. Następnie środki te (dotacje) ujmowane są w załączniku do bilansu - rachunku zysków i strat jednostek w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne”.

Dokonywanie więc przez TVP S.A. podziału środków finansowych będących przychodami spółki, mówiąc w skrócie na tzw. abonamentowe i poza abonamentowe, należy uznać za czynność czysto techniczną nie rodzącą skutków prawnych w zakresie stosowania ustawy o zamówieniach publicznych. Poprawnie prowadzona rachunkowość spółki, musi skutkować „miksowaniem” środków tzw. abonamentowych i nie abonamentowych, bowiem po jednej stronie księgowane być powinny wszelkie przychody, a po drugiej wydatki zaliczane do kosztów uzyskania przychodów oraz wydatki nie stanowiące kosztów ich uzyskania.

Wszystkie wydatki jakie TVP S.A. ponosi na wykonywanie robót budowlanych, dostaw lub usług (w rozumieniu ustawy o zamówieniach publicznych) - dokonywane są z udziałem środków publicznych, których nie można skutecznie wyodrębnić od całości środków (przychodów) będących w dyspozycji tej jednostki.

Wskazać również należy, że uchwalone przepisy ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych⁶⁰ w części dotyczącej m. in. art. 4 ust. 1 pkt 8 poprzez dodanie po wyrazie „telewizji” wyrazów „oraz ich jednostki zależne” - utwierdzają w przekonaniu co do słuszności prezentowanego przez NIK poglądu. Jednostki zależne utworzone przez jednostki publicznej radiofonii lub telewizji, nie będą przecież „wprost” dysponowały środkami publicznymi w rozumieniu ustawy.

⁵⁹ Dz. U. Nr 121, poz. 591 ze zm.

⁶⁰ Dz. U. Nr 76, poz. 813

Jednocześnie ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych wyłącza spod jej rygorów następujące rodzaje zamówień: zakup, przygotowanie, produkcję lub koprodukcję filmów, audycji radiowych lub telewizyjnych oraz zakup czasu antenowego przez jednostki publicznej radiofonii i telewizji - poprzez dodanie w art. 6 pkt 6. Nie przewidziano natomiast wyłączenia zamówień dotyczących zakupu licencji filmowych na potrzeby programowe, które w 2001 r. Telewizja Polska S.A. nabywała w trybie z wolnej ręki uzyskując zatwierdzenie tego trybu przez Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych. Wartość kontraktów w roku 2001 oszacowano we wniosku skierowanym do Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych na kwotę około 60 mln zł. Miały one dotyczyć około 50 licencjodawców, z którymi TVP S. A. miała zawrzeć około 200 kontraktów.

Regulamin postępowania przetargowego stosowany w TVP S.A. zawiera regulacje, które różnią się od zasad, form i trybu udzielania zamówień publicznych określonych w ustawie z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych, m. in. w następujących kwestiach:

- *w regulaminie nie sprecyzowano celu organizowania przetargów, a także nie zdefiniowano pojęcia najkorzystniejszej oferty;*
- *regulamin nie uwzględnia w postępowaniu przetargowym jakiegokolwiek roli dla Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych;*
- *regulamin nie przewiduje ogłaszania o postępowaniu przetargowym w Biuletynie Zamówień Publicznych, tylko w Telegazecie oraz w razie potrzeby w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym lub regionalnym;*
- *regulamin nie przewiduje żadnego trybu dla zgłaszania i rozpatrywania protestów i odwołań;*
- *najkrótszy termin składania ofert ustalono w regulaminie na 14 dni od daty ogłoszenia, a w ustawie nie przewiduje się terminów krótszych niż 3 tygodnie;*
- *regulamin nie precyzuje obowiązku ogłoszenia osobom obecnym przy otwieraniu ofert przetargowych, danych dotyczących tych ofert, tj. nazwy i adresu oferenta oraz ceny,*
- *po otwarciu ofert przez komisję przetargową regulamin przewiduje przy przetargach jednostopniowych w uzasadnionych przypadkach podejmowanie rokowań z oferentami i ewentualne zmiany i modyfikacje złożonych ofert; ustawa zabrania prowadzenia negocjacji między zamawiającym a oferentem, dotyczących złożonej oferty, oraz dokonywanie jakiegokolwiek zmiany w treści złożonej oferty, w tym zwłaszcza zmiany ceny.*

W ocenie NIK uregulowania wewnętrzne TVP S.A. dotyczące sposobu prowadzenia przetargów nie respektują zasad równości w traktowaniu oferentów oraz jawności postępowania, a także nie zapewniają wyboru najkorzystniejszej oferty na wykonanie zamówień. Jednocześnie są to postanowienia nieprecyzyjne, które jak wynika z ustaleń kontroli mogą być w różny sposób interpretowane przez komisje przetargowe, co w praktyce przez modyfikowanie ofert w trakcie prowadzonych z oferentami negocjacji umożliwia dowolne kierowanie przebiegiem przetargów i osiąganie z góry zamierzonych rozstrzygnięć. Przykładem takiej praktyki było przeprowadzenie przetargu dotyczącego wyboru firmy wdrażającej i dostawcy systemu R/3 SAP dla TVP S.A. Wartość zamówienia wynosiła ok. 5 mln USD. Przetarg ten był postępowaniem niezależnym od zakończonego wcześniej postępowania w sprawie wyboru systemu informatycznego wspomagającego zarządzanie w TVP S.A., w którym za najlepszy uznano produkt firmy

SAP oznaczony handlowo jako SAP R/3. Wdrożenie takiego systemu mogło być realizowane przez różne firmy, także nie związane z firmą SAP.

W ocenie NIK, komisja przetargowa w trakcie prowadzonych negocjacji i oceniania ofert, bezpodstawnie ustaliła 10 – procentowy próg przewagi nad pozostałymi konkurentami, jako kryterium niezbędne do wyłonienia zwycięzcy przetargu, co bezpośrednio przyczyniło się do przedłużenia negocjacji, i umożliwiło doprowadzenie do wyłonienia oferty droższej (SAP Polska Sp. z o.o.), która w drugim etapie postępowania została oceniona niżej niż oferta PricewaterhouseCoopers Polska. Ponadto komisja ograniczyła w ostatniej fazie liczbę oferentów eliminując jednego z nich, mimo że nie było ku temu żadnych przesłanek formalnych. W przypadku przetargu nieograniczonego taka praktyka nie wynikała z przepisów Regulaminu postępowania przetargowego wprowadzonego do stosowania w TVP-S.A.

NIK nie podziela argumentów przedstawionych - w obronie prawidłowości opisanej wyżej procedury przetargowej - w złożonych podczas kontroli wyjaśnieniach Przewodniczącego Komisji Przetargowej - Dyrektora Ośrodka Informatyki i Telekomunikacji TVP S.A. Waldemara L. oraz Członka Zarządu Spółki TVP S.A. Jarosława P., który zatwierdził protokół przetargowy. W szczególności nie można uznać, że „zastosowanie 10 % progu stanowiło kryterium pomocnicze w dochodzeniu do najlepszego wyboru”, ponieważ ustalanie takich warunków w trakcie prowadzenia negocjacji i oceniania ofert może być rozumiane raczej jako metoda przedłużania procedury i sterowania przetargiem w celu wyłonienia określonego wcześniej zwycięzcy. Ponadto prawo podjęcia rokowań z wybranymi oferentami (które wynika z Regulaminu tylko przy zastosowaniu wykładni systemowej) nie jest równoznaczne z prawem eliminowania jednego z oferentów przed dokonaniem końcowej oceny ofert, co miało miejsce w przypadku omawianego przetargu.

Podobnie nieprawidłowa sytuacja miała miejsce podczas przetargu dotyczącego zakupu systemów montażu nieliniowego dla new'sów i prostych montażu (protokół postępowania przetargowego z dnia 21 stycznia 2000 r. zatwierdzony przez Członka Zarządu Spółki TVP S.A. Jarosława P.). Komisja przetargowa prowadziła w tej sprawie postępowanie podobne do dwustopniowego, odrzucając niektóre oferty i przed dokonaniem ostatecznego wyboru pozostawiając tylko dwie, które uznała za interesujące. Jednocześnie komisja zadeklarowała, że prowadzi postępowanie w trybie przetargu ograniczonego, który wprawdzie przewiduje prowadzenie negocjacji, ale nie dopuszcza stopniowego eliminowania oferentów przed przystąpieniem do końcowej oceny ofert.

Na pozytywną ocenę NIK zasługuje natomiast fakt, że w przypadku postępowania przetargowego dotyczącego wyboru dostawców samochodów dla TVP S.A. prowadzonego w IV kwartale 1999 r., Członek Zarządu TVP S.A. Jarosław P., który powołał komisję, nie zatwierdził protokołu przetargowego, podważając słuszność przyjętego przez komisję założenia ograniczającego marki pojazdów i grono podmiotów zaproszonych do uczestnictwa. Formalnym powodem zakwestionowania protokołu było niedotrzymanie przez komisję przetargową § 3 pisma okólnego nr 5/99 Członka Zarządu TVP S.A., tj. fakt, że opracowana przez komisję dokumentacja nie została przedstawiona do akceptacji osobie powołującej komisję przed udostępnieniem potencjalnym oferentom. W rezultacie samochody osobowe zostały zakupione w trybie osobnego przetargu nieograniczonego, w którym za najkorzystniejszą uznano ofertę innej firmy niż wytypowana poprzednio przez komisję w postępowaniu ograniczonym.

VI. Przebieg postępowania kontrolnego i działania podjęte po zakończeniu kontroli

Prezes Zarządu Spółki Telewizja Polska S.A. zgłosił w dniu 18 września 2001 r. zastrzeżenia co do ustaleń zawartych w protokole kontroli kontrolerom, a następnie w dniu 25 września 2001 r. Dyrektorowi Departamentu Edukacji, Nauki i Kultury NIK. W pierwszym - ogólnym - zastrzeżeniu zgłoszonym do Dyrektora Departamentu Edukacji, Nauki i Kultury, Prezes TVP S.A. przedstawił stanowisko, iż protokół kontroli TVP S.A. zawiera ustalenia wykraczające daleko poza przedmiot kontroli wynikający z upoważnień do kontroli. Zdaniem Prezesa TVP S.A. zakres kontroli powinien się ograniczać do wypełniania przez TVP S.A. obowiązków nadawcy publicznego, czyli do realizowania zadań i wymogów opisanych w przepisach art. 21, 22, 24 i 25 ustawy o radiofonii i telewizji.

Prezes TVP S.A. stwierdził, iż kontrola wypełniania misji nadawcy publicznego powinna dotyczyć realizacji zadań opisanych w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, tj. tworzenia i rozpowszechniania ogólnokrajowych i regionalnych programów telewizyjnych oraz budowy i eksploatacji stacji nadawczych i przekaźnikowych.

Ponadto Prezes TVP stwierdził, iż zgodnie ze wzorem upoważnienia do przeprowadzenia kontroli (załącznik nr 1 do zarządzenia Prezesa NIK z dnia 1 marca 1995 r. w sprawie postępowania kontrolnego) oznaczenie kontroli jest obligatoryjne, z czego wynika – zdaniem składającego zastrzeżenie - iż temat kontroli „wpisany” w upoważnienie wyznacza przedmiotowy zakres kontroli.

Prezes Zarządu TVP wniósł o wykreślenie pkt 4, 5 i 6 protokołu kontroli (pt. „Przestrzeganie przepisów ustawy o zamówieniach publicznych przy dokonywaniu zakupu towarów i usług”, „Przestrzeganie praw pracowniczych przy prowadzeniu zwolnień grupowych”, „Efekty zmian organizacyjnych i ekonomiczno-finansowych wprowadzonych w ramach reformy TVP S.A.”).

W drugim zastrzeżeniu Prezes TVP stwierdził, iż wnosi o wykreślenie opinii 10 przedstawicieli partii politycznych odnoszących się do działalności TVP, albowiem kontrolerzy NIK zwrócili się do przedstawicieli partii politycznych o opinię, a nie o informację zgodnie z upoważnieniem zawartym w art. 29 pkt 2 lit. „f” ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli, który to przepis upoważnia kontrolujących do zwrócenia się o informację do jednostek niekontrolowanych.

Komisja Odwoławcza powołana zarządzeniem Nr 6/2001 z dnia 26 września 2001 r. Dyrektora Departamentu Edukacji, Nauki i Kultury NIK, po rozpatrzeniu na posiedzeniu jawnym w dniu 9 października 2001 r. ww. zastrzeżeń, uchwaliła oddalić zgłoszone zastrzeżenia w całości.

Upoważniony Wiceprezes NIK działając na podstawie art. 56 ust. 5 ustawy o NIK odmówił zatwierdzenia ww. uchwały Komisji Odwoławczej i dla ostatecznego rozpatrzenia zastrzeżeń powołał Komisję Rozstrzygającą Postanowieniem z dnia 14 listopada 2001 r.

Komisja Rozstrzygająca w Najwyższej Izbie Kontroli po rozpatrzeniu na posiedzeniu jawnym w dniu 30 listopada 2001 r. zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole kontroli Telewizji Polskiej S.A., zgłoszonych przez Prezesa Zarządu Telewizji Polskiej S.A. podjęła uchwałę co do zastrzeżeń zgłoszonych przez Prezesa Zarządu Telewizji Polskiej S.A. do ustaleń zawartych w protokole kontroli Telewizji Polskiej S.A., w której:

1. uwzględniła w całości zastrzeżenie odnośnie zasięgnięcia przez kontrolujących oceny, w pismach skierowanych do przedstawicieli 10 partii politycznych, dotyczących działalności TVP S.A.,

2. oddaliła w całości zastrzeżenie odnośnie przekroczenia zakresu przedmiotowego kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli w TVP S.A.,

W związku z uwzględnieniem zastrzeżenia, o którym mowa w pkt 1, komisja rozstrzygająca wykreśliła z protokołu kontroli odpowiedni fragment tekstu.

Uchwała Komisji Rozstrzygającej wraz z uzasadnieniem została przekazana w dniu 14 grudnia 2001 r. Prezesowi Zarządu TVP S.A., który w dniu 11 stycznia 2002 r. podpisał protokół kontroli.

W wyniku przeprowadzonej kontroli skierowano do Prezesa Zarządu Spółki Telewizja Polska S.A. wystąpienie pokontrolne, w którym sformułowano następujące wnioski pokontrolne:

1. Podjęcie działań zmierzających do wyeliminowania w przyszłości przypadków nierzetelnego i nieobiektywnego przekazywanie telewidzom informacji;
2. Właściwe wypełnianie obowiązku wynikającego z art. 23 ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji w odniesieniu do wszystkich partii politycznych, które zgodnie z tym przepisem powinny posiadać możliwość przedstawiania stanowiska w węzłowych sprawach publicznych
3. Wykorzystywanie przy tworzeniu i zakupie programów telewizyjnych oraz przy kształtowaniu polityki programowej ocen i opinii formułowanych w materiałach Rady Programowej TVP S.A., Akademii Telewizyjnej i Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz rozważenie dopuszczenia do udziału Rady Programowej przy tworzeniu projektów układu ramowego programu;
4. Podjęcie działań zmierzających do zaktualizowania Statutu Spółki TVP S.A. w celu doprowadzenia do jego pełnej zgodności z zapisami ustawowymi;
5. Kontynuowanie przedsięwzięć mających na celu racjonalizację kosztów funkcjonowania Spółki TVP S.A. w celu poprawy efektywności ekonomiczno – finansowej;
6. Stosowanie przepisów ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych w odniesieniu do wszystkich objętych tymi przepisami zakupów towarów i usług dokonywanych przez TVP S.A., niezależnie od rodzaju przeznaczonych na ten cel środków finansowych;
7. Przekazywanie Oddziałom Terenowym Spółki należnych środków abonamentowych w pełnych kwotach wynikających z uchwał KRRiT;
8. Realizowanie obowiązku udzielania urlopu wypoczynkowego członkom Zarządu stosownie do art. 161 i 168 Kodeksu Pracy.

Członkowie Zarządu spółki Telewizja Polska S.A. Jarosław Pachowski i Tadeusz Skoczek, w piśmie nr TVP-p-193/2002 z dnia 29 stycznia 2002 r. zgłosili zastrzeżenia w sprawie zawartych w wystąpieniu pokontrolnym ocen, uwag i wniosków.

Zarządzeniem Nr 1/2002 z dnia 31 stycznia 2002 r. Dyrektor Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego powołał Komisję Odwoławczą do rozpatrzenia zastrzeżeń dotyczących ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do Prezesa Zarządu spółki Telewizja Polska S.A. Komisja Odwoławcza rozpatrzyła ww. zastrzeżenia na posiedzeniu jawnym w dniu 13 lutego 2002 r. podejmując w tej sprawie uchwałę. Komisja Odwoławcza oddaliła w całości 7 zastrzeżeń, uwzględniła w części 2 zastrzeżenia dokonując stosownych zmian w treści wystąpienia pokontrolnego oraz oddaliła w pozostałej części 2 zastrzeżenia.

Oddalone przez Komisję Odwoławczą zastrzeżenia dotyczyły następujących kwestii:

1. TVP S.A. podniosła, że na str. 1 wystąpienia pokontrolnego znalazła się ocena o nasilających się tendencjach komercjalizacji działań programowych TVP S.A.

kosztem wypełniania jej ustawowych obowiązków, co wynika z zawartej w wystąpieniu statystyki dotyczącej czasu nadawania poszczególnych rodzajów audycji. W opinii TVP S.A. pozostawienie takiej oceny bez dodatkowych uwag mogło wskazywać, iż tendencje te są zależne wyłącznie od subiektywnych decyzji organów Spółki.

2. Prezes Zarządu TVP S.A. podniósł zarzut do zapisu zawartego w wystąpieniu pokontrolnym, odnoszącego się do oceny wyrażonej przez NIK na podstawie zebranych w trakcie kontroli materiałów i ocen podmiotów trzecich dotyczących realizowania przez TVP S.A. obowiązków ustawowych. Wnoszący zastrzeżenia stwierdził, że w świetle uchwały Nr 51/2001 Komisji Rozstrzygającej NIK, w wystąpieniu pokontrolnym powinny zostać wyłącznie oceny własne NIK dokonane na podstawie ustalonych w toku kontroli faktów.
3. Prezes Zarządu TVP S.A. zakwestionował jako nieuprawniony zapis dotyczący stwierdzenia faktu naruszenia przepisów ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych. Ponadto Prezes TVP S.A. nie zgodził się z oceną, iż uregulowania wewnętrzne Spółki nie respektowały jawności i równości oferentów i nie zapewniały wyboru najkorzystniejszej oferty. Według TVP S.A. brak było dla takiego stwierdzenia uzasadnienia.
4. TVP S.A. podniosła zarzut, iż oceny zawarte w wystąpieniu dotyczące nierzetelnego, nieobiektywnego, niewyczerpującego i niedostatecznego informowaniu widzów o faktach i zjawiskach nie są ocenami własnymi NIK, lecz ocenami podmiotów trzecich, jak np. KRRiT czy Rada Programowa TVP S.A. W niniejszym zastrzeżeniu TVP S.A. zarzuciła NIK także brak stosownego uzasadnienia ww. oceny. Według zgłaszającego zastrzeżenie stan ten stanowił naruszenie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK.
5. Prezes Zarządu TVP S.A. nie zgodził się ze sformułowaniem zawartym na str. 10 wystąpienia, iż „wyniki ekonomiczno-finansowe uzyskane po pierwszym roku wprowadzenia reformy wskazują, że podjęte i realizowane działania nie przyniosły zamierzonych efektów w zakresie gospodarowania środkami finansowymi”. Ponadto Prezes TVP S.A. zakwestionował ocenę sformułowaną na str. 11 wystąpienia, iż Zarząd nie podjął dostatecznych środków dyscyplinujących jednostki organizacyjne przy wydatkowaniu środków zaplanowanych w planie ekonomiczno-finansowym na 2000 r.
6. Prezes Zarządu TVP S.A. nie zgodził się z zarzutem, iż w latach 1998-2001 (I półrocze) Zakład Główny TVP S.A. przekazywał oddziałom terenowym środki abonamentowe przeznaczone na działalność bieżącą w wysokości niższej niż określona przez KRRiT. Według zgłaszającego zastrzeżenie, z otrzymanych z KRRiT wpływów abonamentowych, TVP S.A. przeznaczyła na działalność oddziałów terenowych Spółki należne im kwoty. Spółka uznała te oddziały odpowiednimi notami księgowymi, a wartości przeznaczonego oddziałom abonamentu zostały zaksięgowane jako przychody z wpływów abonamentowych w księgach oddziałów.
7. Prezes Zarządu TVP S.A. podniósł zarzut dotyczący oceny wyrażonej przez NIK na str. 19 wystąpienia. TVP S.A. uznała za nieprawdziwą zawartą tam ocenę, że restrukturyzacja zatrudnienia przeprowadzona w 2001 r. zmierzała w kierunku biurokratyzacji Spółki. Według TVP S.A. z ustalonej struktury zatrudnienia takich ocen nie można wyciągać, zwłaszcza, że restrukturyzacja zatrudnienia w TVP S.A. nie została zakończona.

Oddalone w części 2 zastrzeżenia dotyczyły następujących kwestii:

1. Prezes Zarządu TVP S.A. nie zgodził się z zawartą w wystąpieniu pokontrolnym oceną, iż wypłaty i świadczenia dla członków Zarządu były działaniem

niegospodarnym; Prezes Zarządu TVP S.A. nie zgodził się ze stwierdzeniem NIK, iż nie udzielenie w wymaganym terminie urlopów wypoczynkowych dwóm członkom Zarządu, które spowodowało konieczność wypłacenia ekwiwalentów pieniężnych za niewykorzystany urlop, stanowiło naruszenie przepisów art. 161 i 168 Kodeksu Pracy.

Prezes Zarządu TVP S.A. wniósł ponadto o wykreślenie fragmentu wystąpienia dotyczącego kwestii podejmowania przez Radę Nadzorczą TVP S.A. decyzji o wypłatach i świadczeniach dla członków Zarządu, które skutkowały nieuzasadnionym zwiększeniem kosztów Spółki.

2. Prezes Zarządu TVP S.A. zakwestionował cztery wnioski pokontrolne sformułowane w wystąpieniu pokontrolnym NIK.

Komisja nie uznała zastrzeżeń dotyczących 3 wniosków, tj.:

- wniosku nr 1 dotyczącego konieczności podjęcia działań zmierzających do wyeliminowania w przyszłości przypadków nierzetelnego i nieobiektywnego przekazywania telewidzom informacji; TVP S.A. podniosła, że nierzetelność i nieobiektywizm informacji zostały zarzucone przez podmioty trzecie i nie są to oceny własne NIK;
- wniosku nr 3 dotyczącego wykorzystywania przy tworzeniu i zakupie programów telewizyjnych oraz przy kształtowaniu polityki programowej ocen i opinii formułowanych w materiałach Rady Programowej TVP S.A., Akademii Telewizyjnej i KRRiT oraz rozważenia dopuszczenia do udziału Rady Programowej przy tworzeniu projektów układu ramowego programu, Prezes Zarządu TVP S.A. podniósł, że realizacja tego wniosku pozostawała w sprzeczności z art. 13 ustawy o radiofonii i telewizji, który przewiduje, że nadawca kształtuje program samodzielnie; w świetle ww. przepisu nie można było zdaniem składającego zastrzeżenie, zobowiązywać TVP S.A. do obligatoryjnego wykorzystywania opinii organów i instytucji, nie będących organami Spółki;
- wniosku nr 6 dotyczącego konieczności stosowania przez Spółkę przepisów ustawy o zamówieniach publicznych w stosunku do wszystkich objętych tymi przepisami zakupów towarów i usług dokonywanych przez TVP S.A., niezależnie od rodzaju przeznaczonych na ten cel środków finansowych, Prezes Zarządu TVP S.A. stwierdził, że wniosek ten został już zrealizowany; realizacja tego wniosku nastąpiła według składającego zastrzeżenie z dniem 26 października 2001 r., kiedy to weszła w życie nowelizacja ustawy o zamówieniach publicznych.

W związku z częściowym uwzględnieniem zastrzeżenia dotyczącego wniosku nr 3 w treści wystąpienia pokontrolnego skreślono zapis w brzmieniu: „(...) oraz rozważenie dopuszczenia do udziału Rady Programowej przy tworzeniu projektów układu ramowego programu”. Odnośnie wniosku nr 2 dodano zapis w brzmieniu - „i ust. 3”, oraz skreślono wyraz „wszystkich”.

Uchwała Komisji Odwoławczej w sprawie zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego została zatwierdzona przez Prezesa NIK postanowieniem z dnia 22 marca 2002 r.

Najwyższa Izba Kontroli do dnia sporządzenia niniejszej Informacji nie otrzymała odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne. Termin przedłożenia przez TVP S.A. tej odpowiedzi upływa 26 kwietnia 2002 r. Na wniosek Prezesa TVP S.A., NIK przedłużyła ww. termin do dnia 31 maja br.

W czasie prowadzenia kontroli zasięgnięto dodatkowych informacji łącznie w 15 jednostkach niekontrolowanych (w Kancelariach Marszałków Sejmu i Senatu, Prezydenta RP i Prezesa Rady Ministrów RP, w Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji, a także u rzeczników prasowych, sekretarzy lub przewodniczących 10 partii politycznych;

pytania skierowano do 34 partii politycznych, których adresy znajdowały się w wydawnictwie Interpressu „Polska 2000”, ale do czasu zakończenia kontroli odpowiedzi nadesłali przedstawiciele tylko 10 partii). Nie przesłuchiwano świadków, nie korzystano z biegłych i specjalistów, a także nie stwierdzono stanów zagrożeń wymagających podjęcia działań w trybie art. 51 ust. 1 ustawy o NIK. W kontroli nie uczestniczyły inne organy, natomiast wykorzystano wyniki badań 2 kontroli Państwowej Inspekcji Pracy przeprowadzonych w TVP S.A. Po zakończeniu kontroli nie zorganizowano narady pokontrolnej.

**P.O. Dyrektora
Departamentu Nauki, Oświaty
i Dziedzictwa Narodowego**

Krzysztof Kieres

**Akceptuję:
WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI**

Zbigniew Wesółowski
Warszawa, dnia kwietnia 2002 r.

**Zatwierdzam:
PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI**

Mirosław Sekuła
Warszawa, dnia kwietnia 2002 r.

ZALĄCZNIK 1

Skład osobowy Zarządu i Rady Nadzorczej TVP S.A. w okresie objętym kontrolą

Prezesem **Zarządu** TVP S.A. jest od dnia 26 czerwca 1998 r. **Robert Kwiatkowski**, powołany Uchwałą nr 36/98 Rady Nadzorczej Telewizji Polskiej S.A. z dnia 26 czerwca 1998 r.

Członkami Zarządu TVP S.A. są:

- **Jarosław Pachowski** – od dnia 26 czerwca 1998 r. powołany Uchwałą nr 38/98 Rady Nadzorczej Telewizji Polskiej S.A. z dnia 26 czerwca 1998 r.,
- **Tadeusz Skoczek** – od dnia 26 czerwca 1998 r. powołany Uchwałą nr 39/98 Rady Nadzorczej Telewizji Polskiej S.A. z dnia 26 czerwca 1998 r.,
- **Tomasz Posadzki** – od dnia 1 lipca 2000 r. powołany Uchwałą nr 15/2000 Rady Nadzorczej Telewizji Polskiej S.A. z dnia 30 maja 2000 r.,
- **Czesław Jermanowski** – od dnia 1 września 2000 r. powołany Uchwałą nr 8/III/2000 Rady Nadzorczej Telewizji Polskiej S.A. z dnia 10 sierpnia 2000 r.

Podczas kadencji przypadającej na lata 1998 – 2002 Członkami Zarządu TVP S.A. byli także:

- Walter Chelstowski – w okresie od 26 czerwca 1998 r. do 30 maja 2000 r
- Marian Zalewski – w okresie od 26 czerwca 1998 r. do 10 sierpnia 2000 r.

Przewodniczącym **Rady Nadzorczej** Spółki TVP S.A. jest od dnia 26 czerwca 1998 r. **Witold Knychalski**.

W skład Rady Nadzorczej TVP S.A. od lipca 2000 r. wchodzi:

- **Anna Popowicz** – Zastępca Przewodniczącego,
- **Antoni Dragan** – Sekretarz,
- **Grzegorz Kołtuniak,**
- **Wojciech Jędrzejewski,**
- **Wojciech Jankowiak** (od dnia 17 stycznia 2002 r. na jego miejsce został powołany **Andrzej Zieliński**)
- **Stanisław Dziedzic,**
- **Bolesław Sulik,**
- **Lech Jaworski** (w dniu 24 kwietnia 2001 r. złożył rezygnację w związku z powołaniem go na funkcję członka KRRiT, a na jego miejsce w lipcu 2001 r. został powołany **Andrzej Liberadzki**).

Od czerwca 1998 r. w skład Rady Nadzorczej TVP S.A. wchodzi:

- Witold Knychalski – Przewodniczący,
 - Marcin Krzyżanowski – Zastępca Przewodniczącego
 - Antoni Dragan – Sekretarz,
 - Grzegorz Kołtuniak,
 - Wojciech Jędrzejewski,
 - Lech Jaworski,
 - Tadeusz Łunkiewicz,
- od marca 1999 r. – skład j.w., a ponadto:
- Andrzej Długosz,
 - Wojciech Jankowiak.

ZAŁĄCZNIK 2**Wykaz ważniejszych normatywnych aktów prawnych dotyczących działalności objętej kontrolą**

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze sprostowaniem w Dz. U. z 2001 r. Nr 28, poz. 319).
2. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. Kodeks handlowy (Dz. U. Nr 57, poz. 502 ze zm.).
3. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037).
4. Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (j.t. Dz. U. z 2001 r. Nr 101, poz. 1114).
5. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. Nr 121, poz. 591 ze zm.).
6. Ustawa z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych (j.t. Dz. U. z 1998 r. Nr 119, poz. 773 ze zm.).
7. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 ze zm.).
8. Ustawa z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.).
9. Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 13 maja 1994 r. w sprawie trybu postępowania w związku z przedstawianiem w programach publicznej radiofonii i telewizji stanowisk partii politycznych, związków zawodowych i związków pracodawców w węzłowych sprawach publicznych (Dz. U. Nr 74, poz. 335 ze zm.). Od dnia 10 listopada 2001 r. weszło w życie nowe rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 18 września 2001 r. w sprawie trybu postępowania w związku z przedstawianiem w programach publicznej radiofonii i telewizji stanowisk partii politycznych, związków zawodowych i związków pracodawców w węzłowych sprawach publicznych (Dz. U. Nr 124, poz. 1360).
10. Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 21 sierpnia 1996 r. w sprawie trybu postępowania w związku z prezentowaniem i wyjaśnianiem w publicznej radiofonii i telewizji polityki państwa przez naczelne organy państwowe (Dz. U. Nr 109, poz. 526).
11. Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 21 listopada 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad rozpowszechniania przez radio i telewizję audycji, które mogą zagrażać psychicznemu, uczuciowemu lub fizycznemu rozwojowi dzieci i młodzieży (Dz. U. z 1995 r., Nr 20, poz. 108 ze zm.). Od dnia 12 stycznia 2002 r. obowiązuje w omawianej materii rozporządzenie KRRiT z dnia 20 listopada 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad kwalifikowania, rozpowszechniania i sposobu zapowiadania audycji lub innych przekazów, które mogą zagrażać fizycznemu, psychicznemu lub moralnemu rozwojowi niepełnoletnich (Dz. U. Nr 152., poz. 1744).
12. Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 6 lipca 2000 r. w sprawie sposobu prowadzenia działalności reklamowej i telesprzedaży w programach radiowych i telewizyjnych oraz szczegółowych zasad ograniczeń w zakresie przerywania filmów fabularnych i telewizyjnych w celu nadania reklamy lub telesprzedaży (Dz. U. Nr 65, poz. 784).

13. Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 6 lipca 2000 r. w sprawie sposobu sponsorowania audycji lub innych przekazów (Dz. U. Nr 65, poz. 785).
14. Statut Spółki TVP SA, (Akt Notarialny – repetytorium: A Nr 2480/93 ze zm.).

Ważniejsze regulacje wewnętrzne wydane przez organy TVP SA:

1. Uchwała Nr 7/94 Rady Nadzorczej z dnia 22 stycznia 1994 r. Regulamin Rady Nadzorczej Spółki Akcyjnej TVP S.A., zm. Uchwałą Nr 22/94 Rady Nadzorczej z dnia 2 lipca 1994 r.
2. Uchwała nr 8/94 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 4 stycznia 1994 r. Regulamin Zarządu Spółki TVP S.A., zm. Uchwałą Nr 20/94 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 14 stycznia 1994 r.
3. Uchwała nr 95/94 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 18 kwietnia 1994 r. Regulamin Rady Programowej Spółki Akcyjnej TVP S.A.
4. Zarządzenie nr 9/99 Prezesa Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 4 października 1999 r. Regulamin Organizacyjny Przedsiębiorstwa Spółki Telewizja Polska – Spółka Akcyjna; zmiany: Zarządzenie nr 10/99 Prezesa Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 20 grudnia 1999 r.
5. Uchwała nr 25/98 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 3 marca 1998 r. w sprawie przyjęcia „Strategii TVP S.A. w zakresie programów regionalnych”.
6. Uchwała nr 55/98 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 5 maja 1998 r. w sprawie strategii rozwoju technologicznego TVP S.A. w latach 1998 – 2002.
7. Uchwała nr 145/98 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 6 października 1998 r. w sprawie przyjęcia podstaw reformy TVP S.A..
8. Uchwała nr 210/99 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 7 grudnia 1999 r. w sprawie ekonomicznych zasad działania jednostek organizacyjnych przedsiębiorstwa Spółki.
9. Uchwała nr 221/99 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 14 grudnia 1999 r. w sprawie określenia podstawowych zasad funkcjonowania jednostek organizacyjnych w nowym systemie ekonomiczno – finansowym.
10. Uchwała nr 236/99 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 21 grudnia 1999 r. w sprawie zasad funkcjonowania wewnętrznego systemu producenckiego.
11. Uchwała nr 171/2000 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 8 listopada 2000 r. w sprawie zmniejszenia zatrudnienia.
12. Uchwała nr 1/2001 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 3 stycznia 2001 r. w sprawie Regulaminu zwolnień grupowych w Spółce Telewizja Polska S.A. oraz Instrukcji realizacji zwolnień.
13. Uchwała nr 190/2000 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 14 grudnia 2000 r. w sprawie zmiany Regulaminu wynagradzania i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą w „Telewizji Polskiej – Spółka Akcyjna”.
14. Uchwała nr 86/97 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 8 lipca 1997 r. w sprawie „Instrukcji współpracy TVP – S.A. z producentami zewnętrznymi audycji telewizyjnych”.
15. Uchwała nr 158/98 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 27 października 1998 r. w sprawie zasad organizacji i usprawnienia trybu realizacji zamówień publicznych w „Telewizji Polskiej – S.A.”.
16. Uchwała nr 227/96 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 31 grudnia 2001 r. w sprawie Regulaminu postępowania przetargowego w TVP S.A.; tekst jednolity stanowi załącznik nr 2 do uchwały nr 26/2001 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 14 lutego 2001 r. zmieniającej Uchwałą Nr 227/96 Zarządu Spółki TVP S.A. w sprawie Regulaminu postępowania przetargowego w TVP S.A.

17. Pismo Okólne Nr 9/97 Prezesa Zarządu Telewizji Polskiej S.A. z dnia 7 listopada 1997 r. w sprawie stosowania w działalności Spółki przepisów ustawy o zamówieniach publicznych.
18. Pismo Okólne Nr 6/98 Prezesa Zarządu Telewizji Polskiej S.A. z dnia 9 kwietnia 1998 r. w sprawie wydatkowania środków publicznych w TVP S.A..
19. Pismo Okólne Nr 10/99 Prezesa Zarządu Telewizji Polskiej S.A. z dnia 11 czerwca 1999 r. w sprawie zmiany Pisma Okólnego Nr 6/98 Prezesa Zarządu Telewizji Polskiej S.A. z dnia 9 kwietnia 1998 r. w sprawie wydatkowania środków publicznych w TVP S.A..
20. Pismo Okólne Nr 5/2000 Prezesa Zarządu Telewizji Polskiej S.A. z dnia 24 maja 2000 r. w sprawie zmiany Pisma Okólnego Nr 6/98 Prezesa Zarządu Telewizji Polskiej S.A. z dnia 9 kwietnia 1998 r. w sprawie wydatkowania środków publicznych w TVP S.A..
21. Uchwała nr 157/2000 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 25 października 2000 r. w sprawie konkursów ofert na produkcję audycji telewizyjnych.
22. Uchwała nr 181/94 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 27 października 1994 r. w sprawie przyjęcia dokumentu pt. „Misja Telewizji polskiej S.A. jako nadawcy publicznego”.
23. Uchwała nr 4/2000 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 12 stycznia 2000 r. w sprawie określenia zakresu zadań i trybu pracy przy opracowaniu polityki programowej Spółki TVP S.A..
24. Uchwała nr 234/99 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 21 grudnia 1999 r. w sprawie planu ekonomiczno – finansowego Spółki „Telewizja Polska S.A.” na 2000 r..
25. Uchwała nr 205/2000 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 20 grudnia 2000 r. w sprawie ustalenia prowizorium budżetowego Spółki na 2001 rok.
26. Uchwała nr 46/2000 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 29 marca 2000 r. w sprawie przyjęcia sprawozdania Spółki TVP-S.A..
27. Uchwała nr 79/99 Zarządu Spółki TVP S.A. z dnia 4 maja 1999 r. w sprawie zatwierdzenia Sprawozdania Spółki TVP S.A.

ZAŁĄCZNIK 3**Widownia telewizji publicznej w Polsce w 2000 roku⁶¹**

Telewizja publiczna nadaje dwa programy ogólnopolskie, 12 programów regionalnych oraz jeden program przeznaczony dla odbiorców za granicą pod nazwą TV Polonia. Do nadawania programu TVP1, Telewizja Polska S.A. wykorzystuje 170 kanałów, a program ten dociera drogą naziemną do 99,0% ludności kraju. Program TVP 2 wykorzystuje 159 kanałów i dociera do 98,5% ludności. Program 12 Oddziałów Telewizji Polskiej S.A. przy wykorzystaniu 20 kanałów dociera do 63,0% ludności. Pokrycie powierzchniowe programem TVP1 wynosi 97,8%, programem TVP2 97,3% i programem regionalnym 42,1%.

Udział telewizji publicznej w rynku telewizyjnym (czyli w łącznym czasie oglądania telewizji) w 2000 roku wyniósł 49,2%. W porównaniu z rokiem 1999 udział telewizji publicznej zmniejszył się o 2 punkty procentowe. W 1997 roku do telewizji publicznej należało 58% rynku, w 1998 – 55%, w 1999 – 51,1% rynku.

Spadek udziału w rynku dotyczy w różnym stopniu poszczególnych programów telewizji publicznej. W stosunku do roku ubiegłego straciła TVP1 (2 pkt) i Oddziały Terenowe TVP (1 pkt). Wzrost udziału zanotowała natomiast TVP 2. Dotychczasowy udział w rynku udało się utrzymać TV Polonia.

Udział TVP 1 w rynku telewizyjnym systematycznie maleje: w 2000 roku wyniósł 25,7%, co oznacza spadek w stosunku do lat ubiegłych. W roku 1997 program ten posiadał ponad 32% udziału w widowni, w 1998 – 30%, a w 1999 – 27,5%.

TVP 1 oglądało w roku 2000 średnio 62 % populacji przez 92 minuty dziennie. Przed rokiem średnio 63, 5% populacji poświęcało oglądaniu tyle samo czasu dziennie.

Tradycyjnie już miesiące letnie (czerwiec – wrzesień) charakteryzowały się najwyższą średnią oglądalnością dla TVP 1. Należy zwrócić uwagę, że najwyższa miesięczna oglądalność, jaką udało się uzyskać TVP 1 w 2000 roku wyniosła 27%, podczas gdy w latach ubiegłych w pomyślnych miesiącach program uzyskiwał ponad 30%.

Najpopularniejsze audycje TVP 1 w 2000 roku

	Opis	start	koniec	data	AMR%
1.	KLAN /TELENOWELA POL./	17:26	17:48	2000-01-12	25,90%
2.	SAMI SWOI /KOM.POL./	20:09	21:29	2000-01-02	24,50%
3.	MISTRZOSTWA EUROPY W PIŁCE NOŻNEJ /TRANSMISJA/ WŁOCHY-FRANCJA	19:51	22:29	2000-07-02	24,00%
4.	WIECZÓR WYBORCZY /PROG.PUBL.POL./	20:07	22:51	2000-10-08	23,50%
5.	TELEEXPRESS	17:23	17:38	2000-01-03	23,50%
6.	WIADOMOŚCI	19:30	19:50	2000-10-08	22,50%
7.	SPORT /SERWIS SPORT./	19:58	20:03	2000-01-05	22,50%
8.	DOM /SER POL./	20:09	21:38	2000-12-17	22,30%
9.	ROZMOWA Z GOŚCMI W STUDIU	17:19	17:24	2000-01-12	20,70%
10.	WIELKI KONCERT URODZINOWY – WADOWICE 18 MAJA 2000	20:13	22:43	2000-05-18	20,50%
11.	STUDIO MISTRZOSTW EUROPY W PIŁCE NOŻNEJ	20:51	20:57	2000-07-02	20,30%
12.	MISTRZOSTWA EUROPY W PIŁCE NOŻNEJ /TRANSMISJA/ FRANCJA – PORTUGALIA	20:41	23:19	2000-06-28	19,30%
13.	JAKA TO MELODIA ? /TELETURNIEJ/	17:20	17:40	2000-01-08	19,00%
14.	PLEBANIA /SER.OBYCZ.POL./	17:36	17:58	2000-12-29	17,90%
15.	101 DALMATYŃCZYKOW /FILM USA/	20:16	21:54	2000-06-01	17,40%

Udział TVP 2 w rynku telewizyjnym w roku 2000 wyniósł 19,1% i oznacza to przyrost w stosunku do lat ubiegłych. W roku 1997 – 18,9%, w roku 1998 – 18,3%, a w 1999 - 18%.

TVP 2 oglądało w 2000 roku średnio 55,1% populacji przez 76 minut dziennie. Rok wcześniej średnio 54,8% populacji przez 69 minut dziennie.

Najpopularniejsze audycje TVP 2 w 2000 roku

	Opis	start	koniec	data	AMR%
1.	NA DOBRE I NA ZŁE /SER.OBYCZ.POL./	16:35	17:23	2000-12-17	22,60%
2.	ZŁOTOPOLSCY /TELENOWELA/	15:00	15:24	2000-12-17	21,90%
3.	NIE MA MOCNYCH /KOM.POL./	15:30	17:01	2000-12-31	21,00%
4.	SZANSA NA SUKCES /PROG.MUZ.ROZR./	15:30	16:26	2000-12-17	20,30%
5.	KOCHAJ ALBO RZUĆ /KOM.POL./	21:42	23:38	2000-01-10	18,90%
6.	ELIMINACJE MISTRZOSTW SWIATA – MECZ PIŁKI NOŻNEJ POLSKA – WALIA	19:46	22:03	2000-10-11	17,70%
7.	BEZLUDNA WYSPA /PROG.ROZ./	15:32	16:22	2000-11-19	17,00%
8.	SAMI SWOI /KOM.POL./	12:05	13:25	2000-12-25	17,00%
9.	MECZ TOWARZYSKI PIŁKI NOŻNEJ /TRANSMISJA/ POLSKA – FRANCJA	20:49	23:00	2000-02-23	16,80%
10.	SZANSA NA SUKCES –TO JUŻ PIĘĆ LAT /KONCERT JUBILE./	20:00	20:54	2000-01-30	16,80%
11.	KONCERT URODZINOWY FORMACJI NIEŻYWYCH SCHABUFF /MUZ.ROZR./	15:35	16:26	2000-01-23	16,80%
12.	GWIAZDORSKIE OSTATKI /PROG.ROZR./	20:00	20:59	2000-03-07	16,30%
13.	SPOTKANIE Z BALLADĄ /PROG.ROZR./	20:04	20:58	2000-12-31	16,20%
14.	ELIMINACJE MISTRZOSTW SWIATA – MECZ PIŁKI NOŻNEJ POLSKA – BIAŁORUŚ	19:47	21:55	2000-10-07	16,20%
15.	FAMILIADA /TELETURNIEJ/	14:31	14:56	2000-03-19	15,90%

⁶¹ Na podstawie „Informacji o podstawowych problemach radiofonii i telewizji” przedstawionej przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji w marcu 2001 r.

Systematycznie spada udział w widowni regionalnej telewizji publicznej (Oddziały Terenowe TVP potraktowane łącznie). W 1997 wynosił - 5,6%, w 1998 – 5%, w 1999 – 4,1%, w 2000 – 2,9%.

Na wynik ten miały wpływ przede wszystkim pasma wspólne Oddziałów Terenowych TVP (2,1%). Program własny 12 Oddziałów zajmuje resztę, czyli zaledwie 0,8%.

Przed rokiem pasmo wspólne Oddziałów Terenowych TVP S.A. osiągnęło wynik 3,1%, zaś program własny 12 Oddziałów 1%.

Spada więc udział w rynku zarówno pasma wspólnego jak i programu własnego Oddziałów Terenowych TVP.

ZAŁĄCZNIK 4**Finansowanie telewizji publicznej na tle rozwiązań stosowanych
w Europie**

Na podstawie ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji od 1994 roku działa w Polsce 19 nadawców publicznych: 18 spółek radiofonii publicznej oraz Telewizja Polska S.A.

Zgodnie z art. 31 ww. ustawy przychodami nadawców publicznych, z których finansowana jest ich działalność są wpływy pochodzące z:

- opłat abonamentowych za używanie odbiorników radiowych i telewizyjnych, odsetek za zwłokę w ich uiszczaniu, kar za używanie nie zarejestrowanych odbiorników radiowych i telewizyjnych,
- obrotu prawami do audycji,
- reklam i audycji sponsorowanych,
- innych źródeł.

Przychodami spółek publicznej radiofonii i telewizji mogą być również dotacje z budżetu państwa.

W poszczególnych latach okresu 1994 - 2000 stosowany był następujący klucz podziału wpływów abonamentowych (z opłat za używanie odbiorników radiowych i telewizyjnych) pomiędzy radiofonię i telewizję publiczną⁶²:

	<u>Telewizja Polska S.A.</u>	<u>Radiofonia Publiczna</u>
1994 rok	67%	33%
lata 1995 -1996	60%	40%
1997 rok	62%	38%
lata 1998 -2000	60%	40%

W latach 1994-2000 odnotowano następujący coroczny przyrost wpływów abonamentowych dla radiofonii i telewizji publicznej:

TREŚĆ	w %					
	<u>1995 1994</u>	<u>1996 1995</u>	<u>1997 1996</u>	<u>1998 1997</u>	<u>1999 1998</u>	<u>2000 1999</u>
1. Telewizja Polska S.A. w Warszawie	9,0%	20,9%	14,6%	3,6%	4,3%	0,8%
2. Jednostki publicznej radiofonii, razem:	47,5%	20,9%	5,4%	18,0%	5,5%	-0,1%
3. RAZEM Spółki radiofonii i telewizji	21,7%	20,9%	10,9%	9,1%	4,8%	0,4%

⁶² Na podstawie „Informacji o podstawowych problemach radiofonii i telewizji” przedstawionej przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji w marcu 2001 r.

W ciągu minionych 7-u lat z rachunku bankowego KRRiT przekazano spółkom radiofonii i telewizji publicznej środki w łącznej wysokości: 4 738 961 tys. zł,

z tego:

- wpływy abonamentowe 4 665 814 tys. zł (98,5%)
- wpływy pozaabonamentowe 73 147 tys. zł (1,5%)

Środki te otrzymały:

1. Telewizja Polska 2 817 682 tys. zł (tj. 59,5%)
2. Jednostki radiofonii publicznej, razem 1 921 279 tys. zł (tj. 40,5%)

Realna wartość wpływów abonamentowych ogółem przekazanych do jednostek publicznej radiofonii i telewizji w 2000 roku spadła o 19,8 % w porównaniu z 1994 r.

z tego:

- dla Telewizji Polskiej S.A. w Warszawie o 29,3% w porównaniu z 1994 r.
- dla radiofonii publicznej o 0,4% w porównaniu z 1994 r.

W latach 1994 - 2000 spółki radiofonii i telewizji publicznej uzyskały przychody ze sprzedaży czasu reklamowego w łącznej wysokości 5 415 242,8 tys. zł,

z tego:

1. Telewizja Polska S.A. w Warszawie 5 098 814,9 tys. zł (tj. 94,2 %)
2. Jednostki radiofonii publicznej, razem 316 427,9 tys. zł (tj. 5,8 %)

W Telewizji Polskiej S.A. w omawianym okresie miały miejsce następujące zmiany wartości nominalnych przychodów z reklamy:

- 1995 rok w porównaniu do 1994 roku - wzrost o 23,9%
- 1996 rok w porównaniu do 1995 roku - wzrost o 32,1%
- 1997 rok w porównaniu do 1996 roku - wzrost o 8,0%
- 1998 rok w porównaniu do 1997 roku - wzrost o 12,9%
- 1999 rok w porównaniu do 1998 roku - wzrost o 25,7%
- 2000 rok w porównaniu do 1999 roku - spadek o 9,2%

W latach 1994 - 2000 udział procentowy przychodów z reklamy w skorygowanych przychodach ogółem (zamiast przychodów finansowych uwzględniono wynik na działalności finansowej) przedstawiał się następująco:

	1994 rok	1995 rok	1996 rok	1997 rok	1998 rok	1999 rok	2000 rok
1. Telewizja Polska S.A. w Warszawie	51,5%	56,5%	59,8%	56,6%	58,0%	63,7%	58,9%
2. Radiofonia publiczna ogółem	12,3%	13,9%	14,6%	16,2%	16,2%	17,2%	14,7%

Jak wynika z powyższych informacji w okresie analizowanych 7-u lat nastąpił w Telewizji Polskiej S.A. wzrost udziału przychodów z reklamy o 7,4%, tj. do 58,9% w 2000 roku;

Realny przyrost przychodów z reklamy w Telewizji Polskiej S.A. w podziale na Zakład Główny i Oddziały terenowe przedstawia się następująco: w tys. zł

	1994 rok	1995 rok	1996 rok	1997 rok	1998 rok	1999 rok	2000 rok	Dynamika zmian w % 2000/1994
	wykonanie porówn. ¹⁾	wykonanie porówn. ²⁾	wykonanie porówn. ³⁾	wykonanie porówn. ⁴⁾	wykonanie porówn. ⁵⁾	wykonanie porówn. ⁶⁾	wykonanie faktyczne	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
OGÓLEM TVP S.A.	953 993,4	925 227,0	1 019 441,5	957 930,6	967 280,0	1 029 286,3	934 978,9	98,0
z tego: Zakład Główny	904 669,5	875 947,8	982 301,8	931 985,5	932 778,6	1 091 752,9	902 920,5	99,8
Oddziały terenowe	49 324,0	49 279,3	37 139,7	25 945,2	34 501,4	41 491,3	32 058,4	65,0

¹⁾ faktyczne wykonanie 1994 roku x 1,278 x 1,199 x 1,149 x 1,118 x 1,073 x 1,101

²⁾ faktyczne wykonanie 1995 roku x 1,199 x 1,149 x 1,118 x 1,073 x 1,101

³⁾ faktyczne wykonanie 1996 roku x 1,149 x 1,118 x 1,073 x 1,101

⁴⁾ faktyczne wykonanie 1997 roku x 1,118 x 1,073 x 1,101

⁵⁾ faktyczne wykonanie 1998 roku x 1,073 x 1,101

⁶⁾ faktyczne wykonanie 1999 roku x 1,101

Udział środków uzyskanych przez spółki radiofonii i telewizji publicznej z rachunku bankowego KRRiT (wpływy abonamentowe + wpływy pozaabonamentowe) w skorygowanych przychodach bieżących ogółem (uwzględniono wynik na działalności finansowej, a nie przychody finansowe) w latach 1994 -2000 przedstawiał się następująco:

	1994 rok	1995 rok	1996 rok	1997 rok	1998 rok	1999 rok	2000 rok
1. Telewizja Polska S.A. w Warszawie	36,2%	34,9%	33,8%	34,0%	32,0%	29,2%	29,9%
2. Radiofonia publiczna ogółem	56,7%	75,4%	75,1%	74,3%	72,2%	71,3%	73,2%

W latach 1994-2000, to jest w okresie siedmiu lat funkcjonowania Telewizji jako spółki prawa handlowego, struktura procentowa udziału poszczególnych pozycji przychodów w skorygowanych przychodach ogółem, zmieniała się następująco:

	1994 rok	1995 rok	1996 rok	1997 rok	1998 rok	1999 rok	2000 rok
• przychody z reklamy	51,5	56,5	59,8	56,5	58,0	63,7	58,9
• sponsoring	1,8	1,6	0,7	1,8	2,6	3,3	3,4
• wpływy abonamentowe	36,2	34,9	33,8	34,0	32,0	29,2	29,9
• wynik na działalności finansowej	4,3	2,4	2,4	1,1	0,9	1,1	0,9
• pozostałe przychody	6,2	4,6	3,2	6,6	6,5	2,7	6,9

W okresie 1994-2000 realna wartość skorygowanych przychodów ogółem spadła o 14,4%, natomiast kosztów rodzajowych ogółem wzrosła o 10,0 %.

Realna wartość przychodów z reklamy zmniejszyła się w tym okresie o 2,0%, a wpływów abonamentowych o 29,3 %.

Problemy dotyczące finansowania telewizji publicznej przedstawił Karol Jakubowicz w artykule pt. „Telewizja publiczna i pieniądze”⁶³

Według przywołanych w ww. artykule badań firmy konsultacyjnej McKinsey&Company, która w 1999 r. opublikowała opracowanie „Public Service Broadcasters Around the World” (przygotowane na zlecenie BBC), stwierdzono, że silna telewizja publiczna dysponująca dużym i bezpiecznym finansowaniem może zachować wysoki udział pozycji „misyjnych” (definiowanych jako informacja, publicystyka, audycje dla dzieci i o charakterze kulturotwórczym) i wywierać silny wpływ na zdemonopolizowany rynek telewizyjny, narzucając innym swoje standardy jakości. Słaba telewizja publiczna, zwłaszcza jeżeli jest zależna od finansowania z reklamy, redukuje udział pozycji „misyjnych” w czasie antenowym i zostaje zdominowana przez silniejszych konkurentów komercyjnych.

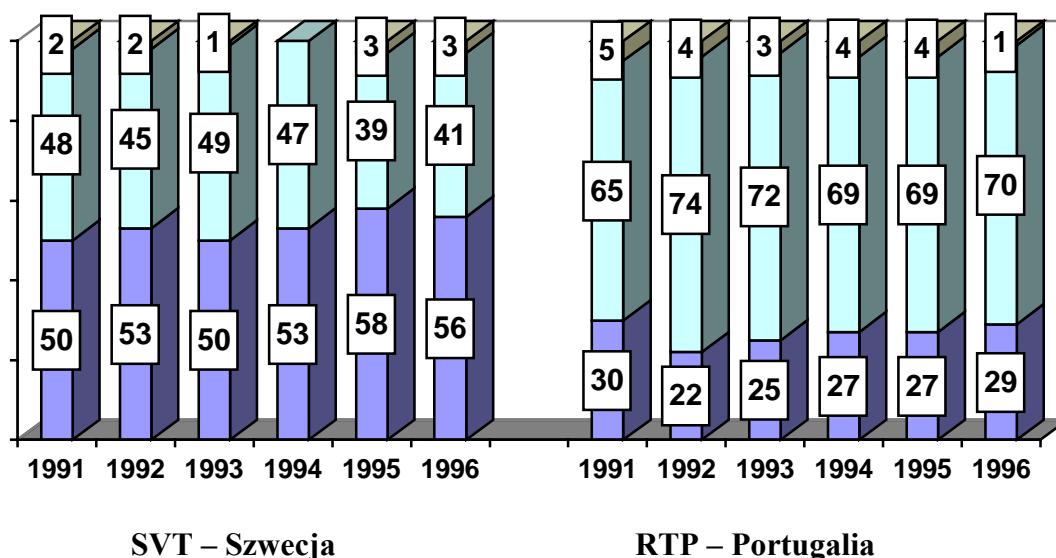
McKinsey&Company udowadnia to na przykładzie telewizji szwedzkiej (SVT, tylko kilka procent dochodu ze źródeł innych niż abonament) i portugalskiej (RTP, dotacja państwowa w zależności od roku 3-48%, choć w latach 1992-1995 stanowiła ona 15-18% budżetu, reszta z reklamy lub innych źródeł).

Na poniższym wykresie, dolna część kolumny to gatunki „misyjne”, środkowa – to gatunki „komercyjne”, najwyższa to „inne”.

Zilustrowane wyniki wskazują, że inny sposób finansowania daje średnio dwa razy wyższą obecność gatunków misyjnych w publicznej telewizji szwedzkiej (53,3%), niż portugalskiej (26,6%).

⁶³ Biuletyn Informacyjny Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji nr 10/2000 (47)

Telewizje SVT i RTP: udział „misji” i „komercji” w programie

Źródło: „Public Service Broadcasting Around the World, McKinsey&Company, London, 1999

Według standardów europejskich, telewizyjna opłata abonamentowa i ściągalność abonamentu są w Polsce bardzo niskie i TVP S.A. należy do grupy nadawców w niewielkim stopniu finansowanych z abonamentu. Kwota rocznego abonamentu w Polsce wynosiła wg danych na dzień 1 stycznia 2000 r. 34,5 euro, podczas kiedy np. w Danii – 245 euro, w Austrii – 225 euro, w Szwecji – 183 euro, w Niemczech – 175 euro, w Finlandii – 145 euro, we Francji 115 euro, w Irlandii i Włoszech 85 euro. Procentowa ściągalność abonamentu w 1999 r. wynosiła w Polsce 51%, natomiast np. w Niemczech – 98%, w Szwecji - 97%, we Francji 92%, w Irlandii i Finlandii– 90%, we Włoszech – 86%, w Danii – 80%, w Austrii – 67%.

Udział środków publicznych (m. in. opłat abonamentowych) w budżetach telewizji publicznych w 1999 r. kształtował się następująco: Szwecja – 93%, Niemcy - 77%, Finlandia – 75% , Dania – 66%, Francja – 62%, Włochy – 53%, Austria – 51%, Irlandia – 36%, Polska – 28,4%, Hiszpania – 13%.

Autor artykułu wskazał na uprzywilejowanie na rynku nadawcy komercyjnego, który ma swobodę wyboru formuły programu, stosowanych technologii i związanych z tym kosztów, może przerywać audycje reklamami, ma mniejsze obowiązki jeżeli idzie o inwestowanie w nową oryginalną produkcję, może swobodnie angażować się w dowolną dodatkową działalność gospodarczą, swobodnie inwestować w kraju i zagranicą. Zatem finansowanie abonamentowe można by uznać za wyrównywanie szans dyskryminowanych rynkowo nadawców publicznych, gdyby nie postanowienie art. 87 Traktatu Europejskiego,

który stwierdza, że „jest nie do pogodzenia ze wspólnym rynkiem – w zakresie, w jakim narusza wymianę między Członkami Wspólnoty – wszelka pomoc udzielana przez Państwo lub ze źródeł państwowych, która przez uprzywilejowanie niektórych przedsiębiorstw lub niektórych gałęzi produkcji wypacza konkurencję lub grozi jej wypaczeniem.” Jednak Traktat Europejski powstał zanim Unia Europejska zaczęła zajmować się mediami, a więc nie uwzględnia on specyfiki mediów publicznych. Problem usiłowano rozstrzygnąć w Unii w 1997 r. przyjmując protokół nr 32 do Traktatu o Unii Europejskiej (tzw. Protokół Amsterdamski), w którym uznano, że „system publicznej radiofonii i telewizji w państwach członkowskich jest bezpośrednio związany z demokratycznymi, społecznymi i kulturalnymi potrzebami każdego społeczeństwa oraz z ochroną pluralizmu mediów”. Sposób organizacji i funkcjonowania telewizji publicznej pozostawia w kompetencji krajów członkowskich (czyli milcząco pozostawia im swobodę wyboru, czy ma to być finansowanie wyłącznie abonamentowe, mieszane, czy wyłącznie reklamowe), ale stwierdza, że finansowanie publiczne powinno być „przyznawane organizacjom nadawczym na wypełnianie przez nie misji publicznej” i nie powinno „naruszać warunków handlu i konkurencji we Wspólnocie w sposób sprzeczny ze wspólnym interesem, przy czym realizacja misji publicznej powinna być brana pod uwagę”. Jest to więc rozwiązanie kompromisowe, które nie rozstrzyga ostatecznie problemu. Wszystko wskazuje na to, że Komisja Europejska byłaby najszcześliwsza, gdyby wszystkie kraje członkowskie przyjęły rozwiązanie fińskie. Fiński nadawca publiczny nie ma prawa nadawać reklam (chyba, że nadaje bardzo drogie transmisje sportowe, ale i wtedy każdorazowo zgodę na to musi wyrazić rząd, a sprzedaż czasu antenowego trzeba powierzyć komuś innemu), natomiast telewizja komercyjna ma obowiązek przekazywania na rzecz YLE określonej prawem części swoich dochodów reklamowych.

W ramach Europejskiej Unii Radiowo – Telewizyjnej sformułowano brzmienie ewentualnego uzupełnienia art. 87: „Za zgodną ze wspólnym rynkiem uważa się pomoc przyznaną jednostkom publicznej radiofonii i telewizji w celu wykonywania ich misji publicznej, o ile organ odpowiedzialny za przyznanie takiej pomocy zapewnia, że pomoc ta jest stosowna do tej misji, oraz że istnieje skuteczna kontrola wypełniania tej misji”.

W niektórych krajach unijnych państwo wie, że telewizja kosztuje. Gdy więc we Francji państwo zwalnia niektóre grupy widzów z płacenia abonamentu, rekompensuje nadawcom publicznym poniesione straty. Także Francja w nowelizacji ustawy

audiowizualnej, przyjętej w lipcu 2000 r. obniżyła udział reklamy w czasie antenowym telewizji publicznej, ale obiecała wyrównać tę stratę z budżetu państwa.

Karol Jakubowicz na zlecenie Rady Programowej TVP S.A. sporządził także analizę pt. „Model nadawców publicznych w Polsce (usytuowanie prawne i ekonomiczne) na tle nadawców publicznych w innych krajach”.

Napisał m. in. że „Rozwiązania instytucjonalne i ekonomiczne są wtórne wobec tego podstawowego zadania (określony typ programu) nadawcy publicznego. Angielski Kanał 4 jest stacją publiczną, choć jest finansowany wyłącznie z reklamy, i ARTE jest stacją publiczną, choć jest finansowane wyłącznie ze środków publicznych. Jak stwierdzili autorzy raportu „La television publique en Europe” opublikowanego w 1998 r. przez francuską CSA, telewizje publiczne Niemiec, Hiszpanii, Francji, Włoch i Zjednoczonego Królestwa tak naprawdę różnicuje ilość środków, które każda z nich ma do dyspozycji, przy niemal identycznych zadaniach programowych i jednocześnie bardzo różnych strukturach instytucjonalnych i sposobach finansowania. Tak więc, rozwiązania instytucjonalne i ekonomiczne mają zapewnić warunki realizacji zadań – i cel ten można osiągać różnymi środkami. Za podstawowy warunek uważa się oczywiście niezależność polityczną i finansową. (...)

...różnice finansowania powodują zmiany strategii programowej telewizji publicznych. Należy tu wspomnieć również o konsekwencjach utraty udziału w widowni w wyniku powstawania coraz większej liczby kanałów prywatnych.

Zagrożenie utratą znaczenia rynku spowodowała, jak wynika z analizy sytuacji we Francji, Niemczech, Wielkiej Brytanii, Włoch i Hiszpanii w studium „La television publique en Europe” opublikowanym przez francuską Najwyższą Radę Audiowizualną (CSA), że *«Wszystkie programy publiczne ogólne zmieniały się w tym samym kierunku: zasad praktykowanych przez programy prywatne, nadawania w godzinach największej oglądalności programów potencjalnie przeznaczonych dla szerokiej publiczności, a w innych porach dnia programów bardziej zróżnicowanych, których treść bardziej niż potencjał oglądalności uzasadniają obecność na antenie. Ta zmiana programowa była bardziej widoczna w krajach, w których reklama przyczynia się w znaczący sposób do finansowania telewizji publicznej (Hiszpania, Włochy, Francja). Jest ona szczególnie odczuwalna w czołowych programach publicznych najbardziej zagrożonych prywatną konkurencją (TVE 1, RAI 1, France 2). Ale jest uderzające stwierdzenie, że poszła ona w tym samym kierunku, oczywiście wolniej, także w krajach, w których znaczenie reklamy*

w finansowaniu programów publicznych jest małe (Niemcy) lub żadne (Wielka Brytania). Wszędzie ma ona identyczne cechy: więcej filmów, więcej wydarzeń sportowych, więcej audycji rozrywkowych w pierwszej części wieczoru, a druga część wieczoru złożona na przemian z filmów importowanych, programów dokumentalnych i magazynów towarzyskich, audycji kulturalnych lub filmów przeniesionych na późne godziny.»

Na wstępie swojego opracowania Karol Jakubowicz napisał: „...w krajach postkomunistycznych może nigdy nie dojść do powstania prawdziwych mediów publicznych. Na drodze stoją ich upolitycznienie i komercjalizacja. Wraz z dojrzewaniem demokracji, walka o ich polityczne zawłaszczenie kiedyś pewnie się skończy. Jednak do tego czasu ich komercjalizacja może zajść zbyt daleko. (...) Musimy więc w Polsce zadać sobie pytanie czy starczy nam determinacji, aby przestać grać mediami publicznymi jak piłką na boisku politycznym, i w ten sposób pozwolić im wykształcić i umocnić etos medialnej służby publicznej, który jest niezbędny w walce z nadmierną komercjalizacją, czy pogodzimy się z tym, że będziemy awangardą pełnej komercjalizacji nadawców publicznych...”.